

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя

Збірник
тез доповідей

XIV
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя

ГУМАНІТАРНІ, СОЦІАЛЬНІ ТА
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

27-28 жовтня 2010 року

ТЕРНОПІЛЬ, УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя

Збірник
тез доповідей

XIV
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя

ГУМАНІТАРНІ, СОЦІАЛЬНІ ТА
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

27-28 жовтня 2010 року

ТЕРНОПІЛЬ, УКРАЇНА

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

Голова: П. Ясній – д.т.н., проф., ректор.

Заступник голови: Р. Рогатинський – д.т.н., проф.

Вчений секретар: В.Дзюра – к.т.н., ст. викл.

Члени: д.ф.-м.н., проф. О.Шаблій, д.т.н., проф. І. Луців, д.т.н., проф. В.Андрійчук, д.е.н., проф. Б.Андрушків, д.п.н., проф. Н.Буняк, д.т.н., проф. Б.Гевко, д.ф.-м.н., проф. Л.Дідух, к.ф.н., доц. А. Довгань, д.т.н., проф. П.Євтух, к.т.н., доц. О.Закалов, д.е.н., доц. Н.Кирич, д.ф.-м.н., проф. В.Кривень, к.п.н., доц. В.Кухарська, к.ф.н., проф. В. Лобас, к.т.н., доц. А.Лупенко, к.т.н., доц. С.Мацюк, к.ф.н., проф. В. Ніконенко, к.т.н., доц. М.Паламар, д.т.н., проф. М.Підгурський, к.т.н., доц. А.Пік, д.т.н., проф. М.Пилипець, д.т.н., проф. М. Приймак, к.т.н., проф. Я.Проць, д.т.н., проф. Т.Рибак, д.т.н., проф. П.Стухляк, д.іст.н., доц. Я. Стоцький, к.е.н., проф. Р.Федорович, к.ф.-м.н., доц. Б.Шелестовський, д.б.н., проф. В. Юкало, д.т.н., доц. Б.Яворський, нач. ЦМС к.т.н., доц. В.Лазарюк, нач. відділу ПЛІР О.Дубик.

Адреса оргкомітету: ТНТУ ім. І. Пулюя, м. Тернопіль, вул. Руська, 56, 46001,

тел. (0352) 251686, факс (0352) 254983

E-mail: volodymyrdzyura@gmail.com

НАПРЯМКИ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

- Математичне моделювання і механіка.
- Машинобудування.
- Інформаційні технології.
- Машини та обладнання сільськогосподарського виробництва.
- Матеріалознавство, міцність матеріалів і конструкцій.
- Електротехніка та світлотехніка.
- Імовірнісні моделі біофізичних сигналів і полів та обчислювальні методи і засоби їх ідентифікацій.
- Математика.
- Фізика.
- Хімія. Хімічна, біологічна та харчова технології.
- Обладнання харчових виробництв.
- Менеджмент у виробництві та соціальній сфері.
- Економіка та підприємництво.
- Гуманітарні науки.

Секція: **ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО**

Керівники: **проф. Р.Федорович, доц. Ціх Г.В.**

Секретар: **ст. викл. О. Гевко**

УДК 338.2

О. Бурліцька

(Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя)

КОНЦЕПЦІЯ МЕНЕДЖЕРИЗМУ ЯК НАПРЯМКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТЕОРІЙ

Народження менеджеризму як напрямку збіглося в часі із кризовими потрясіннями 30-х років, і саме вони привернули суспільну увагу до ідей менеджеризму. Роботи найбільших теоретиків заходу Дж. Кейнса і Й. Шумпетера підготували ґрунт для подальших представників менеджеризму.

Книжка А. Берлі і М. Мінза «Сучасна корпорація і приватна власність» (1933 р.) підсумувала розвиток ідей навколо нової ролі професійного менеджменту та акціонерної власності у великій корпорації, надавши їм закінченого систематизованого характеру. У цій роботі професійний менеджмент великих корпорацій як найдинамічніший і соціально однорідний чинник поставлено в центр змін, що виникають в економіці.

У 40-50-х рр. менеджеризм (американський та європейський варіант) виділився як теорія, що поставила в центр аналізу проблему концентрації капіталу і відокремлення власності від контролю, і став самостійним пошуковим напрямком західної політичної економії.

Численні різновиди менеджеризму були спрямовані на розвиток теорій і моделей «управлінської» фірми. Першим економістом, який розробив формальну модель «управлінської» фірми, був американський вчений В. Баумоль. Його модель передбачає як формується показник діяльності, що підлягає максимізації прибутку, яка лежить в основі традиційних моделей капіталістичної фірми. Школа А. Чендлера, що зародилась у 60-х роках, приділяла основну увагу теорії капіталістичного підприємства і мала великий успіх у західній економічній науці 1970-1980 рр. завдяки рішучій критиці традиційних теорій.

У вітчизняній літературі упередженість до поняття менеджеризму не подолано й досі.

Американський вчений Д. Едвардс, досліджуючи вживання терміну «менеджеризм», відзначає такі чотири компоненти цього поняття:

- ✓ прагнення до економічної ефективності, пошук шляхів максимального виробництва продукції з мінімальними затратами;
- ✓ віра в засоби і методи менеджменту як науки та у здатність менеджерів використовувати їх для розв'язання проблем; зокрема, така віра була поширена на управлінські структури щодо суспільства як цілого;
- ✓ свідомість «класу менеджерів», яка уніфікує значення менеджерів, покладає відповідальність за благополуччя організацій безпосередньо на плечі менеджерів;
- ✓ визнання менеджера моральним чинником досягнення найбільших результатів не лише їхніми організаціями, а й суспільством в цілому.

Отже, для України особливе значення має досвід формування і становлення концепції менеджеризму як особливого напрямку соціально-економічних теорій.

ХАРАКТЕРИСТИКА БІЗНЕС-ПЛАНУ

Бізнес-план – специфічний плановий документ підприємницької діяльності, в якому відображена система заходів дій, спрямованих на одержання прибутку. Він містить опис всіх основних аспектів майбутнього комерційного проекту і є джерелом інформації для зацікавлених осіб – банкірів, інвесторів, органів місцевого управління тощо.

Титульна сторінка бізнес-плану містить таку інформацію:

- назву та адресу фірми; номери телефонів;
- дату створення і розширення підприємства;
- ким і коли зареєстрована фірма;
- основний банк фірми, в якому відкрито рахунок;
- прізвище, ім'я та по-батькові керівника фірми, головного бухгалтера та юриста;
- посилання на конфіденційність інформації, яка представляється;
- місяць та рік розробки бізнес-плану;
- прізвища осіб, що склали план.

Правильність її оформлення в певній мірі впливає на формування першого враження про фірму. Хоча змістовної інформації (суть бізнес-плану) титульна сторінка і не несе, проте нехтувати загальними вимогами щодо її оформлення не можна. Вигляд титульної сторінки може позитивно чи негативно впливати на інвесторів в питаннях їх подальшого ставлення до бізнес-плану, а відповідно і до підприємницького проекту.

Титульна сторінка бізнес-плану, образно кажучи, - це один із засобів реклами фірми, її представлення клієнтам.

Вимоги до оформлення титульної сторінки можна поділити на дві групи:

- а) формального характеру;
- б) змістовного порядку;

Постановка цілей – це тезова частина бізнес-плану, яка включає в себе його цілі. Зміст цілей, які ставить перед собою фірма, обумовлюється призначенням бізнес-плану. Ними, зокрема, можуть бути:

- підтримання існуючого положення фірми на ринку;
- розширення меж діючого ринку збуту товарів;
- вихід на нові ринки збуту товарів;
- збільшення розміру прибутку;
- розробка та реалізація рентабельного господарського проекту.
- зміна форми власності та проведення пов'язаного з цим процесом комплексу організаційно технічних і економічних заходів спрямованих на підвищення рентабельності підприємницької діяльності;
- проведення заходів, пов'язаних з реорганізацією підприємства
- збільшення власного капіталу та інші.

Чіткість поставлених в бізнес-плані цілей і доказ їх досягнень є важливою передумовою можливості залучення інвесторів до виконання запропонованих підприємницьких проектів.

МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Перехід до інноваційної моделі розвитку економіки – характерна ознака сучасного етапу глобалізації економіки. Реалізація економічних цілей суспільства пов'язана з інноваційним типом відтворення, в основі якого закладений безперервний і цілеспрямований процес пошуку, підготовки та реалізації нововведень, які дають змогу підвищити ефективність функціонування підприємства й принципово змінити способи його розвитку.

В цьому контексті, важливу роль у визначенні напрямків дослідницької й інноваційної діяльності відіграє ринок, концепція маркетингу інновацій є основою дослідження ринку та визначення конкурентної стратегії підприємства, що включає розробку інноваційної стратегії, аналіз ринку та оперативний маркетинг. Головна ціль інноваційного маркетингу полягає в розробці стратегії просування на ринок. В основу стратегічних маркетингових досліджень закладається аналіз кон'юнктури ринку з наступною розробкою сегментів ринку, організацією та формуванням попиту, моделюванням поведінки покупця. В Україні домінує думка, що винахід, особливо у важливій галузі, вже сам по собі заслуговує негайного впровадження у виробництво. Але досвід свідчить, що кожен винахід заслуговує на впровадження лише за умови прибуткової реалізації виготовленого на його основі товару. Особливості маркетингу машинобудівної продукції головним чином проявляються у характері ринкових сегментів, а також в технічно-економічних характеристиках товарів, каналах розповсюдження тощо. Основні відмінності промислових та споживчих товарів:

- при визначенні стратегії маркетингу сегментація ринку проводиться обома видами підприємств, але якщо ринки товарів можуть бути сегментовані за допомогою таких показників, як вік, стать, рівень доходів споживачів, то ринки промислових товарів характеризуються, перш за все, географічним положенням, ціною, якістю, потребою в сервісному обслуговуванні тощо;

- на відміну від споживчих товарів промислова продукція використовується досвідченими споживачами й частіш за все маленькими партіями;

- при реалізації машинобудівної продукції перш за все споживачі оцінюють техніко-економічні показники: надійність, виробничі можливості, ефективність щодо експлуатації. Процес реалізації, як правило, не проходить миттєво, йому передують переговори щодо ціни, умов постачання тощо;

- виробництво промислових товарів монополізовано, що не сприяє розвитку технічного прогресу та гальмує інноваційний розвиток підприємства та країни в цілому;

- галузь машинобудування потребує постійного впровадження нових ідей та інноваційних продуктів, що перетворюються на нові маркетингові продукти.

Узагальнюючи, слід зазначити, що стратегії, які спрямовані на нові ринки та базуються на новітніх технологіях, є більш ризикованими, вони потребують значних маркетингових і технологічних зусиль, розглядаються як предмет венчурного інвестування. Висока ймовірність ризику вимагає прийняття точного рішення з приводу маркетингової стратегії, продукту, ціноутворення, просування, реклами, цільових ринків тощо. Тому, стратегію слід вибирати з урахуванням внутрішніх можливостей підприємства.

УДК. 330.8

В. Левицький

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Для сучасного етапу розвитку економічної думки характерні намагання подолати кризовий стан, перетворитися на систему об'єктивних і неупереджених досліджень перехідної економіки і ринкової економічної системи. Кризові явища в економіці завжди були підґрунтям для теоретичних проривів в економічній науці, адже будь-яка криза загострює всі суперечності, виявляє слабкі місця, розгортає різноманітність економічних форм, створюючи можливості для глибшого пізнання сутності економічних явищ і процесів. Саме такий кризово-інноваційний процес характерний для розвитку економічної теорії в Україні. Насамперед необхідно усвідомити сутність і чинники трансформаційних процесів у розвитку економічної теорії в Україні. Сутність їх полягає в переході від одноконцептуальної теорії, яка розвивається здебільшого ізольовано від світової економічної науки, до багатоконцептуальної теорії, що вбирає в себе всі досягнення світової економічної думки. Це передбачає такі заходи: 1) освоєння знань, набутих світовою наукою, і впровадження їх у науковий обіг та практику економічної діяльності, 2) збереження реальних здобутків попередніх теоретичних концепцій шляхом очищення їх від ідеологічних нашарувань; 3) адаптація нових теоретичних економічних поглядів до економічних реалій сучасності.

В Україні відбувається активний процес опанування досягненнями світової економічної науки, доступ до яких був майже неможливий до початку 90-х років. Поверхове догматичне вивчення лише однієї окремої економічної концепції (марксистської) обмежує можливості практичного застосування економічної науки. Дослідження закономірностей розвитку економіки України як окремого макроекономічного утворення має стати основною метою і завданням вітчизняної економічної теорії. Формування в Україні нового типу ринкових відносин посилює інтерес до економічної теорії та економічної політики сучасних цивілізованих держав, яка спирається на аргументовану економічну теорію. Вивчаючи історію формування основних напрямів і шкіл в економічній науці, сучасні економічні теорії, а також практику їх використання державами при розробці соціально-економічної політики, ми все більше переконуємося в необхідності змішаного типу економіки, інтегрованої у світову систему.

У сучасних умовах формування різноманітних форм власності, роздержавлення економіки найважливішою є проблема оптимізації застосування державних та ринкових важелів регулювання соціально-економічних процесів. Самі по собі вони відображають протилежні відносини, однак у будь-якому явищі кожна з протилежних сторін не тільки не виключає, а й передбачає свою протилежність. Кожна з них покликана до життя відповідним рівнем розвитку продуктивних сил. Сучасний стан розвитку економіки України характеризується створенням умов для привілейованих ринкових зв'язків, що втілюються як у формуванні приватних форм власності, так і в ідеї скасування багатьох елементів системи тоталітаризму в державному регулюванні економіки. Курс економічної теорії надає можливість для всебічного повного історико-економічного розкриття форм, методів і важелів державного втручання в економіку, а також для обґрунтування форм та меж державного регулювання економіки.

УДК 331.2 (477)

Г. Левчунь

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ

Економічна і соціальна нестабільність в Україні, що різко загострилася внаслідок негативного впливу світової фінансової кризи, відсунула на другий план потребу в удосконаленні державного регулювання оплати праці. Недосконала система регулювання оплати праці, особливо в бюджетній сфері, застарілі принципи її побудови і низькі розміри заробітної плати спричиняють руйнування зацікавленості зайнятих спеціалістів в ефективній трудовій діяльності та професійному зростанні. У сфері формування і використання доходів від трудової діяльності Україна значно відстає від європейських стандартів. Частка заробітної плати в операційних витратах в цілому в промисловості становить 9%, що втричі нижче, ніж в економічно розвинених країнах. Низькою залишається і частка оплати праці у ВВП (до 50%), тоді як у розвинених країнах – 75%. Внаслідок неефективної державної політики щодо регулювання оплати праці, темпи зростання номінальної і реальної зарплати мають значну розбалансованість та характеризуються ознакою: при зростанні номінальної заробітної плати (23,8% за перше півріччя 2010 р) реальна заробітна плата зросла за цей період лише на 8,6%. Через недосконалу методологію визначення прожиткового мінімуму мінімальна зарплата не стала дієвим інструментом регулювання оплати праці. Норми, закладені у прожитковий мінімум, не забезпечують багатьох потреб працівників. Незадовільними залишаються міжгалузеві і міжрегіональні співвідношення заробітної плати. Аналіз діючої Єдиної тарифної сітки з оплати праці працівників бюджетних галузей переконує в тому, що принципи, на яких вона ґрунтується, не відповідають ринковим засадам організації оплати праці. Недоліками ЄТС є: низький розмір тарифної ставки першого розряду ЄТС, мала диференціація між розрядами тарифної сітки, відсутність стимулів до надання якісних послуг тощо. Суттєвого підвищення заробітної плати працівникам бюджетної сфери не відбулося. Запроваджені нові розміри посадових окладів (ставок заробітної плати) на основі ЄТС базуються на занижених показниках прожиткового мінімуму і мінімальної зарплати.

Актуальним питанням сьогодення є підвищення державного впливу на регулювання та контроль за системою оплати праці та дотримання законодавства у цій сфері з розробкою дієвих законодавчо-нормативних важелів. Необхідно вдосконалити законодавчу, нормативно-правову базу, соціально-економічні стандарти у сфері праці. Насамперед потрібно вдосконалити методологію формування та оптимізувати склад споживчого кошика з урахуванням сучасних потреб людини, визначити реальний прожитковий мінімум. Податкову соціальну пільгу встановити на рівні 1,5 прожиткового мінімуму. З метою стабілізації цінової ситуації на споживчому ринку і підвищення купівельної спроможності населення, слід затвердити перелік споживчих товарів, для яких встановлюватимуться державні фіксовані ціни. В бюджетних установах виникла необхідність розробити тарифні сітки, які б максимально враховували галузеві особливості та істотно нівелювати недоліки властиві ЄТС.

УДК 330.46

О. Мазуренок

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

РОЛЬ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Машинобудування має велике значення для зміцнення економіки України і становлення її як незалежної високорозвинутої держави. В Україні цей комплекс є одним із найрозвиненіших. З 1940 по 1990 рік обсяг його продукції виріс у 95 разів. На нього припадає понад 40% усього промислово-виробничого потенціалу індустріального виробництва. Частка продукції комплексу в загальному обсязі продукції промисловості становить 29%.

Так, у 2006 р. на частку машинобудівного комплексу припадало 12,5 % від загального обсягу промислової продукції. На сьогодні виробничі потужності в машинобудуванні використовуються в середньому на 30-40 %. Через відсутність обігових коштів, високих цін на продукцію, що випускається, труднощі зі збутом продукції мають 80 % машинобудівних підприємств. Морально застарілими є практично 100 % основних фондів машинобудівних підприємств, фізично застарілими – до 65 % основних фондів. За останні роки машинобудівна галузь показує свій динамічний розвиток, що впливає зі стабільним зростанням темпів обсягів машинобудівного виробництва. За даними Держкомстату України найменший індекс обсягу продукції машинобудування становив у 2005 р. (107,1 %), а найбільший – у 2003 р. (135,8 %).

Основними джерелами інвестицій у цій галузі є власні кошти – близько 70 %, кредити банків – 10 % та кошти державного бюджету – лише 5 %. Так, за 2005 р. витрати на розроблення інновацій становили лише 148 млн. грн., зокрема з державного бюджету – 7,8 млн. грн. (6 % фактичного загального обсягу витрат на інновації). Витрати на виконання інноваційних робіт, здійснені у 2006 р. на підприємствах машинобудування, становили 1,3 млрд. грн. Частка імпортової продукції у внутрішньому споживанні досягла 57,8 %, а власного виробництва – 42,2 %. Темпи імпорту машинобудівної продукції значно випереджають темпи експорту, що негативно впливає на торговельний баланс та збільшує його від'ємне сальдо. Відповідно зростає і частка машинобудівної продукції в загальному імпорті товарів країни з 18,8 % у 2000 р. до 27,9 % у 2005 р., а частка експорту за цей період зросла з 12,8 % до 13,5 %, тоді, як у розвинених країнах світу машинобудування, зазвичай, визначає їх експортний потенціал і забезпечує в середньому від 32 % до 40 % всього експорту.

Проблеми та перспективи розвитку галузі машинобудування безпосередньо пов'язані зі стратегією економічного розвитку країни. Для її ефективного розвитку необхідно впровадити ряд заходів, а саме:

- розробити нові технологічні процеси виробництва продукції;
- розширити обсяги виробництва машинобудівної продукції для внутрішнього ринку, підвищуючи її якість, за рахунок випуску ресурсозберігаючих та природоохоронних видів техніки;
- скоротити асортимент продукції, що імпортується;
- випускати продукцію, орієнтовану на потреби внутрішнього ринку та можливості входження в світовий ринок.

ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Вступ України у СОТ та перспективи її входження до Європейського Союзу, серед іншого, обумовлюють розвиток національного наукового та інноваційного потенціалу країни відповідно до підходів і принципів, що використовуються з країнах ЄС.

Стратегічним напрямом державної інноваційної політики України є формування взаємодії науки, освіти, бізнесу і держави для створення умов інноваційного розвитку економіки з врахуванням вже наявного світового досвіду інноваційного розвитку та особливостей держави. Запропонована нами інтегрована модель інноваційного розвитку повинна об'єднати зусилля державних органів управління всіх рівнів, установ, організацій та закладів освітньої, науково-технічної сфери, підприємницького сектора економіки на користь прискореного використання досягнень науки і технологій з метою активізації інноваційної діяльності як окремої галузі економіки, так реалізації стратегічних національних інтересів країни загалом.

В основі активізації інноваційної діяльності та формування ринку нової сільськогосподарської техніки на інноваційних засадах за даною моделлю визначено цілеспрямоване державно-приватне інноваційне партнерство, функціональна взаємодія якого полягає в наступному:

державна підтримує науково-технічний сектор і систему освіти – джерела інновацій, забезпечує вільний доступ до результатів наукових досліджень у державному секторі, створює умови для їхнього комерційного використання, формування необхідної інноваційної інфраструктури, системи підготовки кваліфікованого персоналу і нормативно-правової бази для стимулювання інноваційного підприємництва;

наука, на підставі всебічного аналізу світових тенденцій, технологічного передбачення і наявного науково-технічного й освітнього потенціалу, здійснює фундаментальні дослідження та розробляє проривні інновації в галузі сільськогосподарського машинобудування;

підприємства галузі, які втілюють у життя нові розробки та продукують нову техніку, виводячи її на ринок для потенційного споживача, беруть на себе весь комерційний ризик роботи на ринку інноваційної продукції і водночас також весь прибуток, сплачуючи при цьому науково-освітнім установам відповідні відрахування (роялті) за право використання інновацій, інститутам випробування за можливість введення на ринок готової якісної нової техніки.

Держава таким чином одержує свої дивіденди від податків для розв'язання соціальних проблем і, найголовніше, зміцнення своїх позицій щодо інших держав на світовій арені.

Таким чином, у контексті вище зазначеного, ми бачимо закінчений цикл реалізації інноваційної політики, яка здатна створити сприятливі умови для активізації інноваційної діяльності всіх учасників інноваційного процесу в ланцюзі “ідея – дослідження – виробництво – споживання”, беручи до уваги їх спільні інтереси. Баланс інтересів основних суб'єктів створення та використання інноваційних ресурсів (інноваційної власності) досягається за умов функціонування дієздатного ланцюга інноваційного процесу, суб'єктами якого виступають держава, наука і освіта та підприємство (виробник нової техніки) та її споживач, і побудови збалансованих правових та взаємовигідних економічних відносин між державними і недержавними суб'єктами інноваційної діяльності.

РОЗРОБЛЕННЯ ПИТАНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНЦЕПЦІЯХ НЕОКОНСЕРВАТИЗМУ

Перехід розвинених країн світу на рубежі 70-80-х років ХХ ст. до неоконсервативної моделі економічного зростання зумовлений соціально-економічними процесами, що носили об'єктивний характер. Теоретичну основу неоконсервативних рекомендацій у економічній політиці склали теорія економіки пропозиції і монетаризм. Монетаристи запропонували урядам західних держав своє бачення боротьби з інфляцією – жорстке обмеження пропозиції грошей і видавання кредитів, скорочення друкування грошей (збільшувати їхню кількість доцільно лише відповідно до росту виробництва), згортання соціальних програм (зменшення державних виплат населенню). Неоконсерватори зводять проблему інфляції виключно до проблеми непередбачуваної інфляції, яка викликає несподівані порушення рівноваги грошового ринку і ринкових цін. Ключове місце у неоконсервативній концепції інфляції займають раціональні очікування, які повинні враховуватися при розробленні довготермінової грошової стратегії. Школа раціональних очікувань обґрунтувала необхідність стабільних правил для всіх господарюючих суб'єктів, які б робили передбачуваними дії уряду, виробників і споживачів. До заходів, за допомогою яких неоконсерватори пропонують вирішувати проблему безробіття, додають стабілізацію грошової політики та її орієнтацію на підтримання постійного темпу зростання цін, встановлення рівноваги бюджету або хоча б таку організацію фінансування дефіциту, коли вона не суперечить монетаристській грошовій стратегії. Неоконсерватори пропонують урядам сприяти збільшенню заощаджень за допомогою податкової реформи, скорочення державних соціальних витрат, усунення бюджетних дефіцитів, стимулювання виробництва за допомогою політики прискореної амортизації. Неоконсерватори єдині у вимогах значно зменшити розміри державного бюджету і його частки у національному доході головним чином за рахунок економії на витратах. Монетаристи виступають у цілому проти дефіциту, вбачаючи у ньому чинник непередбачуваної інфляції. З іншого боку, вони вважають, що дефіцит не є серйозною небезпекою для економіки у випадку, якщо його розміри і способи фінансування не суперечать тезі М. Фрідмена про стабілізацію темпу зростання пропозиції грошей. Представники теорії пропозиції є противниками бюджетного дефіциту. У податковій частині теоретики економіки пропозиції передбачають, що податкова реформа призведе до збільшення приватних заощаджень і кредитних ресурсів, розширить фінансову базу економічного зростання й усуне шкідливу для економіки диспропорцію доходів на користь поточного споживання. Довготерміновим наслідком зниження податкових ставок буде не зростання бюджетного дефіциту, а навпаки, його зменшення, що допоможе стабілізації інфляційного процесу ("ефект Лаффера"). Єдина позиція неоконсерваторів відносно системи державного регулювання економіки полягає у тому, що це регулювання повинно мати довготерміновий характер і орієнтуватися не на антициклічне управління сукупним попитом, а на стимулювання пропозиції товарів, капіталів та інших чинників виробництва. Висновки із концепцій безробіття, інфляції та економічної динаміки утворюють теоретичний фундамент, на якому будують неоконсервативний проект реформи державного регулювання економіки, який є альтернативою кейнсіанській доктрині.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Невід'ємною частиною економічних реформ в Україні, її переходу до ринкової економіки, є поступова інтеграція країни в світове співтовариство. Виникає природна необхідність аналізу та вивчення тих процесів та тенденцій, які відбуваються у світі в умовах глобалізації. На сьогоднішній день найсуттєвіший вплив на міжнародні економічні відносини чинять такі фактори, як:

- формування на постсоціалістичному просторі нових держав, які ще повною мірою не усвідомлюють свої інтереси у світовому господарстві і, таким чином, чітко не визначили свою політику та цілі;
- економічна криза в країнах Східної Європи;
- криза світової фінансово-кредитної системи;
- збільшення обсягів і асортименту міжнародного товарного обміну;
- загострення ресурсної проблеми у світі;
- загострення глобальних проблем – екологічної, сировинної, енергетичної, продовольчої, демографічної та ін.;
- лібералізація зовнішньоекономічної політики майже всіх країн світу;
- зближення економічних рівнів розвитку різних країн;
- зміни в системі міжнародного поділу праці – місце країни в МПП все менше залежить від її природно-кліматичних умов і все більше – від «придбаних ресурсів»;
- подолання суперечностей між країнами, що виявляється у визнанні конкуренції головним фактором, що забезпечує рівновагу внутрігосподарського розвитку;
- процеси регіональної економічної інтеграції, що охопили усі континенти. Їх вплив на розвиток міжнародних економічних відносин є неоднозначним;
- створення та постійне вдосконалення системи світового і регіонального регулювання міжнародних економічних відносин;
- формування інфраструктури міжнародних економічних відносин (транспортні системи, комунікації, глобальні інформаційні мережі).

В результаті дії названих факторів виникли певні особливості розвитку сучасних міжнародних відносин. Вони стали однотипними, оскільки збільшилась кількість національних господарств із змішаною економікою. Крім того, сучасні міжнародні економічні відносини формуються, виходячи з економічної зацікавленості контрагентів, що змушує країн жертвувати частковою втратою її суверенних прав.

Міжнародний економічний розвиток характеризується зростаючим впливом глобалізації. Її вплив не може бути однозначно позитивним для різних країн: індустріально розвинуті країни завдяки глобалізації отримують доступ до зовнішніх факторів виробництва таких, як сировина і трудові ресурси, посилюючи свою участь у МПП, з іншого боку – країни з низьким рівнем економічного розвитку стають втягненими у часто непосильну конкурентну боротьбу, що може становити для них економічну загрозу. В такій ситуації менш розвинуті країни повинні вживати заходи, які б мали на меті зменшення негативного впливу зовнішньоекономічних факторів.

Можемо зробити висновок, що сучасні міжнародні економічні відносини постійно та динамічно розвиваються, змінюються, перебувають у пошуку нових географічних пріоритетів та набувають рис цілісної системи, у якій окремі елементи не тільки взаємозалежні, але й взаємообумовлені.

РОЗРОБКА НОВОГО ТОВАРУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

В умовах кризи усі економічні показники погіршуються, відбувається скорочення попиту на товари, а також виникає надлишок їх пропозиції. Труднощі зі збутом призводять до скорочення виробництва і росту безробіття. Зниження платоспроможності населення ще більше ускладнює збут. Відбувається падіння рівнів заробітної плати, прибутку, інвестицій, цін тощо. Все це призводить до того, що товари, які знаходяться на ринку, не мають збуту, тобто падає на них попит, в результаті чого на ринок необхідно випускати нові товари.

Впровадження нового товару є головною формою адаптації підприємства до швидко змінюваних чинників ринкового середовища та підтримки її конкурентної позиції. Керівникам підприємств потрібно в рамках конкретної ситуації планувати свою стратегію. Коротше кажучи, на ринку повинен з'явитися товар, який цілком задовольнить потреби покупців економічно ефективним чином.

Виробництво нового товару в умовах економічної нестабільності є дуже ризикованим процесом і вимагає проведення ретельного аналізу ринку. Таким чином, діючи у нових ринкових умовах, виробникам для того, щоб створити продукт, який цілком задовольнить потреби споживачів економічно ефективним шляхом, необхідно діяти наступним чином:

- крок перший – дослідження ринку;
- крок другий – планування;
- крок третій – втілення в життя усіх необхідних заходів, спрямованих на розробку нового товару.

Роль маркетингових досліджень у прийнятті управлінських рішень - досить актуальні в умовах посилення нестабільності чинників зовнішнього маркетингового середовища. Дослідження є основою механізму не лише маркетингової діяльності, але й основою у структурі ринкових відносин. Аналіз ринку необхідний для того, щоб зібрати для маркетолога інформацію, яка використовується при прийнятті рішень, зменшуючи ризики, які виникають у процесі маркетингу та генеруючи нові креативні ідеї. Дослідження не дають готових відповідей або стратегій, вони дають дані, що можуть бути інтерпретовані і перетворенні на план дій і заходів самим керівництвом підприємства. Отримавши та проаналізувавши результати останнього аудиту ринку, керівники можуть приступити до розробки самого продукту.

Процес розроблення нового товару складається із 2-х рівнів, які у свою чергу складаються із конкретних етапів, а саме:

1.Товар в усному виконанні (генерування ідей, відбір ідей, розроблення концепції нового товару, розроблення стратегії маркетингу та аналіз бізнесу).

2.Товар у реальному виконанні (розроблення товару, ринкове тестування та комерціалізація тощо).

Мета кожного етапу – прийняття рішень про доцільність продовження роботи над новим товаром або відмови від нього [1, 586].

Таким чином, впровадивши новий товар на ринок, виробник зможе досягнути поставлену перед ним мету – утримання споживчої лояльності до торгової марки.

Література.

1.Маркетинговий менеджмент: підручник / [Ф. Котлер, К.Л.Келлер, А.Ф.Павленко та ін.]; К. : Хімджест, 2008. – 720с.

ІНФОРМАЦІЙНО-ЛОГІСТИЧНА СИСТЕМА ЯК ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Недоліки, які існують у сучасних логістичних системах на підприємствах машинобудівної галузі, зумовлюють необхідність розробити інформаційно-логістичну систему. Така система повинна діяти як інтерактивна структура, що складається з персоналу, устаткування і процедур (технологій), об'єднаних зв'язаною інформацією, яка використовується логістичним менеджментом для планування, регулювання, контролю і аналізу функціонування логістичної системи.

Логістична система має такі особливості: всепроникність (її каналами й датчиками пронизані всі рівні по горизонталі і по вертикалі); жорстка ієрархічність (управлінські рівні точно окреслені й несуть відповідальність за покладені на них функції); функції зовнішніх зв'язків надаються лише певному рівню ієрархії. Зовнішніми агентами системи є ринок постачання та ринок збуту.

В основі організації інформаційно-логістичної системи на підприємствах машинобудування лежить орієнтація системи інформаційних потоків на своєчасне забезпечення відповідних процесів прийняття рішення та їх реалізацію. Структура інформаційно-логістичної системи повинна включати такі підсистеми: прогнозування, координацію та оперативну діяльність. Ланкою такої системи є відокремлений об'єкт у логістичній системі, що не підлягає подальшій декомпозиції при вирішенні поставлених логістичних завдань. Він виконує свою локальну цільову функцію, пов'язану з певними логістичними діями.

Таким чином, можна визначити методичні підходи до процесу побудови інформаційно-логістичної системи підприємств машинобудування. Крім ієрархії процесів прийняття логістичних рішень вони включають ланцюги взаємозалежних, з погляду пошуку компромісу щодо балансування, витрат, процесів прийняття рішень, які називаються конфліктуючими процесами прийняття рішень. Такі процеси утворюють зв'язки, всі елементи яких вимагають взаємопов'язаного, одночасного пошуку оптимального рішення, що на практиці майже не буває можливим. Для таких процесів характерний вибір альтернатив з найменшими витратами при прийнятті одного рішення. Зв'язки обов'язково спричиняють обмеження при визначенні множини допустимих альтернатив, які можуть мати місце при прийнятті іншого рішення. Без збитку для логістичних характеристик слід вибирати тільки альтернативи з найменшими втратами від виконання логістичних дій. Тому над кожною виявленою зв'язкою конфліктуючих процесів прийняття рішень штучно будується ще один процес прийняття рішень.

Сучасна система інформаційних потоків орієнтується на своєчасне забезпечення відповідних процесів прийняття рішення і їх реалізацію. Виходячи з цього, базуючись на принципах ієрархії та враховуючи конфліктуючі процеси прийняття рішень, застосовуються методичні підходи до процесу організації інформаційно-логістичної системи підприємств машинобудування. Такі підходи дають можливість утворити зв'язки, всі елементи яких вимагають взаємозв'язаного, одночасного пошуку оптимального рішення.

Тому для оцінювання логістичного управління підприємством доцільно обирати критерій мінімізації загальних логістичних витрат за умови дотримання рівня логістичного сервісу, не нижчого за встановлений.

БАЗИ ДАНИХ ЯК МАРКЕТИНГОВИЙ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ АКТИВ ПІДПРИЄМСТВА

Традиційні системи управління підприємством за своєю концептуальною побудовою розглядають клієнтів компанії як елемент зовнішнього світу й не інтегрують його в бізнес-процеси, що ними обслуговуються. Зміст такої організації систем для управління компанією визначається стратегічним фокусом бізнесу на оптимізацію тільки внутрішньої діяльності самого підприємства. Багато підрозділів підприємства працюють із зовнішнім середовищем розрізнено, причому найчастіше спілкуючись із тими самими контрагентами компанії. Відсутність єдиного підходу до роботи із клієнтом відразу ж відбивається на ефективності роботи на ринку – компанія втрачає велику кількість можливостей в сфері продажу й підвищенні рівня лояльності клієнтів. Тим часом, сучасні маркетингові дослідження говорять про те, що наявність солідної бази лояльних клієнтів є основним і чи не єдиним фактором стійкості й процвітання бізнесу сьогодні. Інтегрувати клієнта усередину компанії, надати йому реальне індивідуальне обслуговування, поставити його першим у черзі – завдання, що намагається вирішити світове бізнес-співтовариство. Таким чином, нагромадження й аналіз інформації про клієнта є важливим маркетинговим активом підприємства, який повинен зберігатися в єдиній базі даних.

У практиці ведення бізнесу в Україні дуже часто немає чіткого розмежування між поняттями «база даних» як маркетингового активу підприємства, та «список розсилки» як інструменту директ-маркетингу. Список – це лише набір імен, прізвищ, адрес, номерів телефонів і факсів, адрес електронної пошти. Список не є базою даних. Даний список перетвориться в базу даних тільки при наявності додаткової інформації, яка стосується діяльності даного підприємства, що характеризує індивідуально кожного покупця, існуючого або потенційного партнера по бізнесу. База даних (БД) – це набір особистісної унікальної інформації про споживача або компанію, з якими передбачається або вже ведеться співробітництво, що відображена на електронному носії, робота з яким забезпечується комп'ютерною програмою. Звідси й наступний висновок: база даних характеризується наявністю додаткових полів даних, що максимально докладно описують клієнтів даного підприємства, які створюють портрет цільового споживача.

Суттєвим є значення бази даних як маркетингового активу підприємства та основи для формування партнерських та клієнтських активів. Отже, бази даних дозволяють: здійснювати довгострокові продажі; збільшити продуктивність продажів; досліджувати нові канали розподілу; випробовувати нові товари; розвивати тривалі персоналізовані відносини з найкращими споживачами, щоб забезпечити їх лояльність; досягти високого ступеня зміцнення відносин із клієнтами й вигідну взаємодію з ними; підвищити прибутковість клієнтів; розширити частку ринку; сегментувати клієнтів; здійснювати планування маркетингових комунікацій; автоматизувати роботу представників у регіонах і регулярно контролювати їх роботу та інше.

База даних своїх клієнтів за всіх часів була найбільшим капіталом компанії. Саме вона є основою для формування усіх маркетингових активів підприємства, є ресурсом для досягнення конкурентних переваг контрагентів ринку, є продуктом інтелектуальної праці людських активів підприємства і, головне, основним чинником створення додаткової вартості товарів та послуг.

ЗАХИСТ ФУНКЦІЙ ВІТЧИЗНЯНОГО ТОВАРОВИРОБНИКА

Організаційно-економічний механізм захисту вітчизняного товаровиробника являє собою систему зв'язків між суб'єктами підприємницької діяльності, державними органами управління та споживачами продукції, забезпечує більш сприятливі умови діяльності й розвитку національних виробників продукції та послуг. Головним його призначенням є ефективна підтримка національних виробників з метою подальшого зростання економіки країни. За оцінками фахівців основними причинами кризи вітчизняного виробництва є: відсутність цілісної ідеології економічних реформ; періодична зміна орієнтирів зовнішньої і внутрішньої політики; постійне внесення змін, що стосуються питань економіки, в законодавство; фрагментарність діяльності влади в напрямку структурної перебудови економіки, надмірний податковий тиск; висока вартість банківських кредитів; неефективне використання бюджетних коштів, внутрішніх і зовнішніх позик.

Аналізуючи практику захисту українських виробників товарів, слід зазначити, що з перших років незалежності України розроблялася система захисту економічного суверенітету, яка мала гарантувати економічну безпеку країни, стимулювати розвиток і реформування національної економіки та забезпечити її інтеграцію у світову економіку. З цією метою в 1991 році був прийнятий Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність», включаючи нормативи фінансового, валютного, митно-тарифного, нетарифного регулювання, інструменти експортного контролю, способи реалізації політики в галузі сертифікації товарів у зв'язку з їх ввезенням і вивезенням за кордон. Але на практиці модель регулювання, пропонована в Законі, з'явилася незавершеною і часто змінюваною, що призвело до неможливості вироблення єдиної стратегії у цьому напрямку. Вступивши до СОТ Україна відкриває значні можливості для своїх товаровиробників, які принесуть Україні кращий доступ до світових ринків, що дозволить розширити експорт продукції. Але непотрібно забувати про той факт що наші кордони стануть більш відкритими для імпорту в результаті чого рівень конкуренції на внутрішньому ринку суттєво зросте тому необхідно бути до цього підготовленими. Майбутнє приєднання України до Світової організації торгівлі сприятиме створенню умов передбачуваності доступу до зовнішніх ринків, усуненню торговельної дискримінації та застосуванню загальноприйнятої правової бази для захисту інтересів українських експортерів за кордоном. Можливості України забезпечити успішну реалізацію стратегії економічного зростання базуються на передумові - спроможності переорієнтації значної частки економіки як на внутрішній, так і на зовнішній ринок. Досить актуальною є проблема нового, більш наближеного до сучасних реалій, визначення системи факторів та показників, що впливають на становище національного товаровиробника та мають бути поліпшеними в результаті запровадження ефективних антидемпінгових санкцій. А для цього треба створити певні умови державного регулювання, однією з яких є захист вітчизняного товаровиробника і внутрішнього ринку, що потребує законодавчої підтримки, надання різноманітних дотацій та субсидій для ефективного розвитку національної економіки.

УДК 658.338.1 (477)

С.Семенюк

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ТАКТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Стратегічне планування маркетингової діяльності на підприємстві практично реалізується через тактичне або оперативне планування. Після узгодження стратегій потрібно визначити тактичні прийоми, розробити плани дій та програму маркетингу.

Тактика маркетингу — це реалізація завдань підприємства на кожному ринку і по кожному продукту чи послугі в конкретний період часу на основі стратегії маркетингу та оцінки поточної ринкової ситуації. При цьому проводиться постійне коригування завдань відповідно до зміни кон'юнктурних та інших чинників (зміни індексу цін, загострення конкурентної боротьби, сезонне падіння попиту, зниження інтересу покупців до товару і т. ін.).

Завдання тактики маркетингу тісно пов'язані із поточними завданнями організації маркетингової діяльності підприємства. Тактика маркетингу визначає та впорядковує шляхи і засоби, форми і способи здійснення маркетингу, які найбільш раціонально забезпечують досягнення стратегічних цілей фірми.

Тактика розробляється на найближчих рік – півтора і регулярно, не чекаючи зазначеного терміну, піддається ревізії, і, якщо необхідно, коректуванню.

Можна виділити такі найпоширеніші тактичні завдання:

- розширити номенклатуру товарів і послуг на основі уточнених даних про попит на них;
- посилити рекламну діяльність у зв'язку з падінням попиту на товар;
- знизити ціни на товари і послуги для стимулювання збуту;
- розширити асортимент сервісних послуг для споживачів товарів;
- збільшити частку ринку у зв'язку зі скороченням обсягів продажу конкурентами;
- удосконалити продукт або послугу відповідно до вимог конкретного ринку;
- здійснити заходи зі стимулювання персоналу, що займається торговельними угодами і збутом товарів.

В цілому маркетингова тактика повинна забезпечувати стійкий рівень прибутку, активну поведінку всіх комерційних служб на ринку, швидке реагування на зміну в ринковій ситуації, вживання заходів у відповідь на дії конкурентів, коректування виробничої діяльності. У тактиці велика увага приділяється співробітникам фірми, щоб забезпечити їх активність і розвинути ініціативу.

Загалом тактичний (поточний) план фірми - це певна сукупність кількісних, якісних завдань, що конкретизують і доповнюють її стратегічний план на короткий проміжок часу.

Як висновок, зазначимо, що маркетинговий тактичний план розробляється на період 3-5 років. Розробка тактики маркетингу спрямована на визначення додаткових (уточнювальних) цілей щодо реалізації обраної стратегії; визначення засобів, витрат, бюджету, необхідних для досягнення цілей маркетингу; формування конкретних програм (вивчення ринку, просування товару, збуту тощо); визначення механізму контролю за результатами маркетингової діяльності, оцінки її ефективності та коригування тактики маркетингу.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Ринкові реформи в Україні передбачають здійснення широкомасштабної реструктуризації підприємств з метою забезпечення інноваційного розвитку галузей економіки, підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних виробників і в кінцевому результаті – покращення фінансового стану суб'єктів господарювання. Однак на шляху трансформацій багато підприємств стануть банкрутами.

І хоча банкрутство являється двигуном прогресу і забезпечує природний відбір найбільш конкурентоспроможних підприємств в ринковому середовищі, не можна недооцінювати його руйнівних наслідків для власників капіталу, працівників, партнерів і суспільства в цілому.

З цих позицій об'єктивно зростає актуальність ефективного антикризового фінансового менеджменту як системи своєчасних методів і прийомів, здатних запобігти фінансовій кризі й уникнути банкрутства.

Основною метою антикризового фінансового управління є швидке поновлення платоспроможності й відновлення достатнього рівня фінансової стабільності підприємства для запобігання його банкрутству. З урахуванням цієї мети на підприємстві розробляється спеціальна політика антикризового фінансового управління при загрозі банкрутства.

1. Постійний моніторинг фінансового стану підприємства з метою своєчасного виявлення ознак кризових явищ.

2. Визначення масштабів кризового стану підприємства.

3. Ідентифікація основних факторів, що зумовили кризовий стан підприємства (і можуть призвести до нього в майбутньому періоді).

4. Формування цілей і вибір основних механізмів управління фінансовим капіталом підприємства при загрозі банкрутства, враховуючи масштаби кризового стану і прогноз розвитку основних факторів, що визначають загрозу банкрутства. З урахуванням цих умов фінансовий менеджмент на даному етапі може бути спрямований на реалізацію трьох принципових цілей:

а) забезпечення фінансового оздоровлення підприємства за рахунок реалізації внутрішніх резервів господарської діяльності;

б) забезпечення фінансового оздоровлення підприємства за рахунок зовнішньої допомоги й часткової його реорганізації;

в) припинення господарської діяльності й початок процедури банкрутства (якщо фінансове оздоровлення неможливе).

5. Впровадження внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства та контроль за своєчасністю і ефективністю впроваджених заходів.

6. Фінансове забезпечення ліквідаційних процедур при банкрутстві підприємства.

Література.

1. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 485 с.

2. Колісник М. К. Фінансова санація і антикризове управління підприємством : навчальний посібник / М. К. Колісник. – К. : Кондор, 2007. – 272 с.

РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку економіки в Україні мале підприємництво відіграє особливо важливу роль. Через значну конкуренцію малі та середні підприємства часто є ефективнішими за великі. Понад 15 років відбувається розвиток цієї сфери бізнесу в Україні. За цей час мале підприємництво пройшло етапи від зародження та прискореного розвитку (1991-1998 рр.) до стагнації (1999-2008 рр.).

За підсумками 2007 р. в Україні діяло 324,0 тис. малих підприємств, що порівняно з 2006 р. більше на 5,4 %, а з 2000 р. – у 1,5 рази. Ці бізнес-структури розташовані на території нашої держави вкрай нерівномірно. До особливостей окремого регіону треба віднести економічний потенціал регіону, стан ринкової інфраструктури, наявність ресурсів, господарську структуру, підготовку кадрів, ставлення місцевих органів влади і населення до підприємництва.

Більше половини малих підприємств зосереджено в семи регіонах України: у м. Києві - (19,5 %) від загальної кількості, Донецькій (8,0 %), Дніпропетровській (6,7 %), Харківській (6,3 %), Львівській (5,7 %), Одеській (5,3 %) областях та Автономній Республіці Крим (5,0 %). У середньому по Україні в 2007 р. припадало 70 малих підприємств на 10 тис. населення, що на 4 (6,1 %) підприємства більше ніж у 2006 р. і на 26 підприємств (1,6 рази) більше, ніж у 2000 р. Наприкінці 2007 р. кількість найманих працівників на малих підприємствах становила 1674,2 тис. осіб, тобто порівняно з попереднім 2006 р. зменшилась на 4,1 %. Постійно зменшується середня кількість найманих працівників на одне підприємство – з 8 осіб у 2000 р. до 5 осіб у 2007 р.

Більшість малих підприємств України зосереджено у сфері оптової та роздрібної торгівлі (32 %) та операціями з нерухомістю (23 %). Зростання питомої ваги саме цих галузей свідчить про непродуктивність розвитку структури малого бізнесу в економіці країни.

За даними статистичної звітності, у 2007 р. у середньому по Україні середньомісячна заробітна плата одного найманого працівника малого підприємства становила 687,91 грн. проти 545,63 грн. у 2006 р. У регіональному розрізі найсприятливішими з точки зору матеріального стимулювання працівників є м. Київ - (933,20 грн.) та Донецька (761,22 грн.), Київська (753,93 грн.), Дніпропетровська (708,31 грн.) області та м. Севастополь (695,92 грн.). Найгірша ситуація у Тернопільській (537,15 грн.), Волинській (556,58 грн.), Чернігівській (556,66 грн.), Кіровоградській (560,19 грн.) областях. Слід зазначити, що наведені показники мають досить невисокий рівень вірогідності з огляду на значні приховування доходів працівників у зв'язку з існуванням "подвійної бухгалтерії" з метою ухилення від оподаткування. Збитково у 2007 р. працювало 33,6 % підприємств (у 2006 р. – 34,5 %), якими допущено збитків на суму 14687,1 млн грн., що на 42,9 % перевищує обсяги цього показника за 2006 р.

Серед численних перешкод, які гальмують розвиток малого підприємництва слід віднести:

- відсутність достатнього стартового капіталу, власних фінансових ресурсів;
- недосконалість законодавства з питань розвитку малого бізнесу, неналежна державна підтримка, бюрократія;
- проблеми кредитування; недосконалість податкової та фінансової систем.

МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК МАШИНОБУДУВАННЯ НА ОСНОВІ ІНВЕСТИЦІЙ

В умовах економічної кризи розвиток машинобудування як базової галузі народного господарства можливий на основі інвестицій. Передкризовий та кризовий період характеризується нестабільним виробництвом матеріальних благ, зношенням і не поповненням основних фондів. Тому важливим є вироблення пропозицій щодо розвитку машинобудування.

Оцінка основних показників машинобудування у передкризовий і кризовий період дає можливість прогнозувати тенденції їх розвитку в наступні роки. Важливим фактором є вкладання інвестицій в галузь.

Виробництво окремих видів продукції машинобудування у 2007-2008рр. визначалося переважно виробництвом електричного та електронного обладнання і в меншій мірі виробництвом машин та устаткування

Індекси обсягу продукції машинобудування в цілому закономірно зростали і досягли найвищих показників у 2007-2008 роках за рахунок виробництва машин та устаткування. В той час як виробництво транспортних засобів досягає найвищого розвитку в 2005 році, а за порівняльною оцінкою практично для всіх галузей інвестиції зростають і досягають піку у 2008р. з послідувачим їх спадом у 2009р. Найбільший спад інвестицій зафіксований у легкій промисловості у 8 раз, у промисловості у 1.6 раза, а у машинобудування 2,7 раза в 2009р виробництво машин та устаткування у 2007р.. Більше ніж в 10 разів зафіксовано різкий спад індексу обсягу продукції машинобудування в цілому у 2009 р., особливо, за рахунок зниження виробництва машин та устаткування та транспортних засобів устаткування. Таким чином, як інвестування, його індекс, так і індекс обсягу продукції мають певну закономірність. Індекс обсягу продукції корелює з інвестуванням з коефіцієнтом кореляції 0,7, а в 2008р ці величини досягають піку і перебувають у пропорційній залежності.

Інвестиції в основний капітал машинобудування змінюються нерівномірно і досягають найвищих показників у 2008р., в той час як максимальний індекс інвестицій у 2007році. Відповідно найвищий індекс обсягу продукції досяг у 2008р. Іноваційна діяльність поступово зростала до 2006р., після чого різко знизилася. Ступінь зносу основних засобів практично не змінюється і перевищує 50%. Вартість основних засобів впродовж досліджуваного часу плавно знижується.

Висновки

1. Місцеве машинобудування розвивається нерівномірно досягаючи найвищих показників у 2007-2008рр. з подальшим спадом у 2009 та 2010рр.
2. Різкий спад індексів обсягу продукції (більше ніж в 10 разів) пов'язаний з глобальною кризою.
3. Зменшення працюючих і підвищення заробітної плати свідчить про ефективніше використання основних засобів.
4. Індекс обсягу продукції корелює з інвестиціями в машинобудування з коефіцієнтом кореляції 0,7, а в 2008р ці величини досягають піку і перебувають у пропорційній залежності.
5. Найвищі темпи зростання інвестицій (375%) в основний капітал машинобудування за 2007 р до попереднього року складається, головним чином, темпами зростання обладнання, інструменту та інвентару.

РІВЕНЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Корпоративна культура машинобудівного підприємства – це внутрішня культура підприємства, яка ґрунтується на моральних принципах та етичних нормах ведення діяльності, а також значно залежить від впливу специфічних чинників.

Визначення рівня корпоративної культури машинобудівного підприємства (1):

$$KK_{mn} = \left(\frac{1}{k} \sum_{i=1}^k \mathcal{C}_i \right) \times 100\% , \quad (1)$$

де KK_{mn} – рівень корпоративної культури машинобудівного підприємства, відсотки; \mathcal{C}_i – чинники, що впливають на особливість формування корпоративної культури машинобудівного підприємства (проміжок від 0 до +1), бали; k – кількість чинників, що впливають на становлення корпоративної культури машинобудівного підприємства.

При обранні чинників (2) досліджуються та аналізуються тільки ті, які безпосередньо мають вплив на діяльність саме підприємств машинобудівної галузі:

$$\mathcal{C} = \Pi + E + M_{\mathcal{C}} + I_n + I_n + M + НТП + E_m + E_n + U_n + O_p + M_n, \quad (2)$$

де Π – політична ситуація; E – економічна ситуація; $M_{\mathcal{C}}$ – моральні цінності; I_n – інвестиційна політика; I_n – інноваційна політика; M – зміна моди в часових межах (зміна потреби клієнтів, зміна попиту на продукцію); $НТП$ – науково-технічний прогрес; E_m – енергозберігаючі технології; E_n – екологічна політика; U_n – управлінська політика (розвиток менеджменту, закордонний досвід ведення управлінської діяльності); O_p – рівень освіти громадян; M_n – мотивація працівників (урядові програми).

Метод розрахунку рівня корпоративної культури машинобудівного підприємства на основі визначення впливу даних чинників є експертним і включає тільки якісні показники, що вимірюються в балах. Цей метод полягає у виявленні слабких місць, а також у поясненні причин, що зумовили певні негативні зміни у процесі управління підприємством. За правильної організації роботи та коректної математико-статистичної обробки її результатів експертиза дає можливість отримати надійні дані для теорії та практики. Адже, перевагою експертного методу є оперативність отримання результатів аналізу та розробка рекомендацій щодо усунення недоліків. Також, це дозволить значно зекономити час для проведення розрахунків, та дасть змогу побачити який із обраних чинників має найбільший вплив на динаміку зміни корпоративної культури машинобудівного підприємства в цілому.

Критичне значення рівня корпоративної культури підприємства може бути тільки у випадку впливу дуже глобальних чинників (війни, стихійного лиха, техногенних катастроф, епідемій тощо), які інколи неможливо передбачити та на відновлення ситуації після дії яких необхідно багато часу та фінансових ресурсів.

Взагалі, чим вище значення показника KK_{mn} , тим кращим є морально-етичний та морально-психологічний рівень корпоративної культури на підприємстві.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Відлуння теперішньої світової фінансово-економічної кризи, яка зараз лихоманить весь світ, відчула на собі вже і економіка України зокрема і вітчизняні підприємства. Для вітчизняних підприємств найголовнішим ключовим завданням є вихід із даної ситуації.

На інновації покладено зараз великі надії, як ключ до швидкого виходу з фінансово-економічної кризи. Україна відстаючи у економічному та інноваційному розвитку втрачає свою конкурентноспроможність на світовому ринку. Хоча держава і виділяє кошти з бюджету на розвиток науки та нововведення, проте більшість інновацій зароджуються саме на підприємствах.

Для підприємства інновації - це не тільки шлях для виведення національної економіки з кризи, скільки ключ до ефективного функціонування. Адже завдання підприємства, насамперед приватного (адже у державною місією може бути не стільки прибуток, скільки задоволення суспільних потреб), полягає у отриманні максимального прибутку. За умов ринкової економіки підприємства, що працюють у одній сфері будуть конкурувати і тим самим заважати один одному у досягненні своєї місії. Зрозуміло, що переможе і досягне своєї мети підприємство, яке максимізує дохід і мінімізує витрати.

Саме інноваційні процеси, що проходять на підприємствах покликані як максимізувати доходи так і мінімізувати витрати. Під інноваційним процесом слід розуміти не лише впровадження інновацій у виробництво, а й сукупність здійснюваних у просторі і часі якісно нових змін, які носять назву процесів впровадження нової техніки. Тобто по суті це впровадження результатів наукових досліджень, що реалізуються вперше, результати прикладних розробок, які вміщують винаходи та інші наукові досягнення, нові або вдосконалені процеси виробництва, способи організації виробництва і праці, що забезпечують підвищення техніко-економічних показників виробництва або вирішення соціальних та інших завдань його розвитку.

Реалізації інноваційної діяльності підприємств в значній мірі сприяє інноваційна політика держави, що насамперед базується на створенні сприятливого інвестиційного клімату, а також формуванні дієвих структур для її реалізації і налагодження ефективного механізму взаємодії між ними, тобто формування сприятливих умов для функціонування суб'єктів інноваційної діяльності та розвитку підприємництва у інноваційній сфері.

Впродовж останніх 15 років кількість винахідників та раціоналізаторів в Україні скоротилася більш ніж у 20 разів, науковий потенціал знизився більш ніж удвічі. На підприємствах, в установах, організаціях не проводяться передбачені державними стандартами патентні дослідження, не вивчаються суспільні та державні потреби цієї продукції, суспільний попит на товари і послуги.

Недостатнє фінансування наукової сфери унеможливує одержання важливих наукових результатів та перешкоджає розвитку України, її ствердженню як передової розвиненої держави.

В Україні поки механізм розвитку інновацій не досконалий, а потреба в удосконаленні даного механізму зростає у розрізі економічної ситуації, в якій в сучасний момент опинилась держава.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ РЕГІОНУ

Промисловість будівельних матеріалів є ваговою складовою будівельного комплексу, від функціонування якої залежить ефективність та конкурентоспроможність будівництва у цілому. Нестабільна ситуація в будівельному комплексі спричинила значний спад у виробництві будівельних матеріалів. Якщо до 2008 року промисловість будівельних матеріалів стабільно розвивалась, то впродовж 2008-2009 років зниження обсягів виробництва спостерігалось фактично за всіма видами будівельних матеріалів як по Україні, так і в Тернопільській області. Для ефективного розвитку промисловості будівельних матеріалів та забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції підприємствами галузі нами розроблено концепцію стратегії розвитку промисловості будівельних матеріалів Тернопільської області.

Необхідність розробки та реалізації стратегії розвитку промисловості будівельних матеріалів підтверджується рядом умов. Зокрема:

1. Значна енергоємність та матеріалоємність галузі, потреба в модернізації виробництва.
2. Зниження попиту на продукцію промисловості будівельних матеріалів внаслідок кризових тенденцій у будівництві.
3. Відсутність обґрунтованої ефективної програми розвитку галузі на середньостроковий та довгостроковий періоди.
4. Складність відносин між виробниками будівельної продукції та будівельними підприємствами. Потреба в пошуку нових форм взаємодії влади та підприємств будівельного комплексу для будівництва доступного житла.
5. Значний імпорт продукції промисловості будівельних матеріалів при наявності місцевих сировинних ресурсів.

Метою розроблення стратегії є забезпечення сприятливих умов для ефективного розвитку промисловості будівельних матеріалів.

Для реалізації стратегії визначено чотири основні стратегічні цілі: випуск конкурентоспроможної продукції, ефективне використання власних сировинних ресурсів, налагодження співпраці в межах будівельного кластера, міжнародне співробітництво.

Реалізація стратегії здійснюватиметься на основі відповідного щорічного плану заходів, який буде складовою частиною програм економічного та соціального розвитку області на поточний рік.

Координацію діяльності підприємств промисловості будівельних матеріалів, їхньої взаємодії з інвестиційними та фінансовими структурами, діяльності місцевих органів виконавчої влади щодо виконання заходів стосовно реалізації стратегії пропонується здійснювати головному управлінню економіки обласної державної адміністрації Тернопільської області.

Основні положення стратегії розвитку промисловості будівельних матеріалів знайдуть відображення під час розроблення середньострокових та щорічних програм економічного та соціального розвитку Тернопільської області та її районів, при формуванні цільових програм розвитку промисловості та будівельного комплексу області, науково-технічного та інноваційного розвитку, розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

ОСОБЛИВОСТІ МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ

Підприємства машинобудування дуже повільно адаптуються до роботи в ринкових умовах. Тому для того, щоб машинобудівне підприємство мало можливість успішно реалізовувати розроблену стратегію, необхідно визначити інструменти й механізми її впровадження в практичну діяльність таким чином, щоб система могла вчасно реагувати на найменші зміни показників зовнішнього й внутрішнього середовища.

Особливостями усіх галузей машинобудівного комплексу є високій ступінь фондомісткості, тривалі цикли окупності інвестицій як в основний, так і оборотний капітал, залежність від великої кількості постачальників-контрагентів та обслуговуючих банків.

До особливостей підприємств даного комплексу, які в деякій мірі визначає їх становище, належить також наявність невикористаних ресурсів. Серед таких ресурсів невикористовуване або частково використовуване обладнання; виробничі площі; неліквідні товарно-матеріальні цінності; неповна зайнятість робочого часу виробничого персоналу; інновації, які не отримали кінцевого впровадження.

Розглядаючи ці фактори, потрібно відмітити, що ринок збуту продукції вітчизняного машинобудування обмежений, проте обсяги закупівель значні. Практично усі замовники мають вузьку спеціалізацію та високу технічну компетенцію, що значно обмежує конкуренцію на ринку. Крім того, потрібно враховувати, що попит на продукцію машинобудівних підприємств залежить від попиту кінцевого споживача, який напряму залежить від використання продукції машинобудування.

Значним фактором підвищення ефективності діяльності машинобудівного підприємства щодо активізації маркетингової діяльності є визначення напрямів активізації діяльності підприємства; визначення змісту заходів щодо активізації діяльності підприємства; визначення ролі кожного підрозділу підприємства у досягненні поставленої мети; контроль за виконанням заходів щодо активізації діяльності підприємства; аналіз отриманих результатів активізації діяльності, формування комплексної маркетингової стратегії [1].

Для українських машинобудівних підприємств життєво необхідним стає перехід від функціонального підходу до управління розвитком до комплексного підходу на основі розробки стратегії управління стійким розвитком підприємства. Комплексний підхід дає можливість передбачати не тільки фінансово-економічний стан самого підприємства, але й динаміку зовнішніх факторів, на основі якої визначаються сильні й слабкі сторони становища підприємства в умовах ринку, розробляються випереджальні заходи для його розвитку й приймаються відповідні управлінські рішення. Такий підхід до розробки механізму управління ям досвіду розвинутих країн, специфіки галузі, факторів впливу зовнішнього середовища може стати основою розробки загальної довгострокової стратегії економічного розвитку підприємства.

Література.

1. <http://www.economy.nayka.com.ua>

РЕКЛАМА, ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ІМІДЖУ

Сучасна реклама є досить могутньою силою, оскільки націлена на видозміни позицій споживача і його поведінкового шаблону стосовно локальної ідеї в найкращому для нього вигляді. Переконаючи людину в необхідності дотримання певної «big idea», реклама приводить до поліпшення її задоволення в забезпеченні потреб, зменшує ринкові ризики, стає постійним контролером над суспільною думкою.

За умов ринкових відносин перебільшити значення реклами практично неможливо. Реклама – це і мистецтво, і інструмент впливу, і рушійна сила економічного розвитку. Рекламу, фактично, можна назвати сучасною філософією фірми. А будь-яка філософія має здатність впливати на людську свідомість та формувати її. Реклама, за визначеннями сучасних дослідників, має за мету створити репутацію фірми, дати інформацію про атрибути її торгової марки, познайомити покупця з новою продукцією і за рахунок цього збільшити потік та обсяг продажу, викликати стійку асоціацію почуттів у споживача з маркою, нагадувати або стимулювати його до збільшення обсягів придбання.

Створення іміджу фірми і її торгової марки – це елементи рекламного процесу. З'єднавши всю сукупність елементів, рекламодавець отримує те, до чого прагне будь-яка фірма: поліпшення ставлення до неї з боку громадськості, і як результат цього – керована купівельна поведінка споживачів.

За часом подачі рекламу можна поділити на рекламу, що забезпечує як довгостроковий (для підтримки деяких маркетингових схем) так і короткостроковий (для подачі серій рекламних оголошень) ефект. За виконуваними функціями рекламу класифікують на товарну (комерційну) і нетоварну рекламу іміджу.

Товарна реклама може бути двох напрямів: перший – пряма фактична реклама, в основі якої лежать локальні ідеї. Другий – емоційний, що «забезпечує» користь. Рекламу можна також класифікувати як нав'язливу і ненав'язливу.

Передові організації та підприємства дедалі більше починають розуміти переваги орієнтації на довготривалі соціальні зв'язки з громадськістю в порівнянні з традиційним збутом своїх товарів і послуг.

Зважаючи на вищевикладене, реклама іміджу, або як її ще називають, корпоративна реклама повинна бути: зрозумілою (якщо зміст рекламного повідомлення та його мотиви не ясні, люди його просто не розуміють); переконливою (недостатньо проінформувати, треба ще й уміти переконати людей); делікатною (реклама повинна зосереджуватись не на тому, що треба організації, а концентруватись на тому, чого бажає споживач); чесною (якщо організація хоче, щоб їй повірили, реклама повинна бути щирою і відвертою, без будь-яких спроб обдурити людей); гуморною (гумор роззброює скептично налаштовану публіку: викликавши посмішку, легше схилити громадськість до бажаної точки зору).

Нетоварна реклама іміджу поширюється організаціями у випадках реструктуризації, кадрових змін, інформування про ресурси, виробничі потужності, послуги, клієнтів, зміну назви, історію зростання, наголошенні на фінансовій міцності і стабільності, необхідності захисту торгової марки та в незвичайних ситуаціях.

Пошук нових підходів до іміджотворюючої реклами сприяє вирішенню складних соціальних проблем й підкреслює високий статус організації, її ділову репутацію.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Зелений туризм (також відомий як екотуризм, сільський туризм) – порівняно новий вид туризму, який з кожним роком стає все більш популярним. Для України зазначений термін є новим, але не слід забувати, що традиція цього виду відпочинку в Україні доволі давня. Наприклад, ще на початку ХХ ст. у Карпати на лікування або відпочинок у горах у господарів приїжджали відомі діячі культури, науки, політики: І. Франко, Л. Українка, М. Грушевський, В. Гнатюк та інші.

Суть зеленого туризму полягає у відпочинку в приватних господарствах у сільській місцевості, яка приваблює своєю недоторканою природою, пам'ятками історії та природи. Сільський зелений туризм позитивно впливає на фізичне та моральне здоров'я людини, оскільки він включає у себе чинники, що надають оздоровчий, пізнавальний та естетичні ефекти. Екотуризм чудовий також тим, що тут немає тієї величезної кількості туристів, яку можна побачити на популярних курортах світу. Такого роду відпочинок особливо потрібний для жителів великих міст.

З початку ХХІ ст. зелений туризм, за визначенням експертів Всесвітньої туристичної організації (ВТО), є одним з секторів туристичної індустрії, що динамічно зростають. Внаслідок загострення екологічної ситуації, зростання популярності ідей охорони навколишнього середовища серед масових туристів виник попит на види туризму, альтернативні масовому, – так звані «зелені» подорожі. За офіційними статистичними даними ВТО, «зелені» нині займають від 7 до 20% загального обсягу турпоїздок. Темпи росту зеленого туризму (за статистикою ВТО) оцінюються від 10 до 30% в рік, а його частка в доходах міжнародного туризму сягає 10-15%. За підрахунками експертів, український ринок потенційно здатний прийняти і розмістити на селі близько 150 тис. «зелених» туристів.

Слід звернути увагу на те, що протягом років незалежного розвитку Україна має стійку негативну тенденцію до скорочення кількості сільських населених пунктів, тобто відбувається «вимирання» села.

Відродження і подальший економічний та соціальний розвиток сільських громад України нині пов'язують з індустрією туризму, зокрема, зеленого. Наукові дослідження свідчать про те, що зелений туризм здатний забезпечити економічну та демографічну стабільність у сільських місцевостях та вирішити їхні соціально-економічні проблеми.

Регіони України мають надзвичайно багату природно- й етнокультурно-ресурсну базу, що створює передумови для його широкого використання у відпочинкових цілях. М'який клімат, мальовничі ландшафти,

Зелений туризм на початку ХХІ ст. – один із найперспективніших видів відпочинку у Карпатському, Поліському, Подільському, Наддніпрянському регіонах. Для сільських мешканців України цей вид туризму є найкращим стимулом для започаткування й розвитку підприємницької діяльності, що дає додаткові прибутки та підвищує рівень зайнятості членів сільських родин. Крім цього, діяльність сільських громад з організації агротуристичного сервісу стимулює облаштування сільських осель та благоустрій сільської місцевості, створює додаткові шляхи наповнення місцевих бюджетів, перетворюється на вагомий чинник перспективного розвитку сільських територій.

ОЦІНКА ВЛАСНОЇ ПОЗИЦІЇ ФІРМИ НА РИНКУ

Відомі різні підходи до визначення поняття й оцінки конкурентного статусу фірми (КСФ). І. Ансофф трактує поняття конкурентного статусу як позицію фірми в конкуренції, як своєрідний вимірник положення фірми на ринку. У цьому змісті КСФ використовується в «Мак-Кінзі» для визначення порівняльних конкурентних позицій фірми при формуванні її стратегічних завдань. Трактуювання І. Ансоффа в економічному змісті якоюсь мірою близькі до поняття конкурентної переваги в трактуванні М. Портера, оскільки і той, і другий вважають, що необхідно визначати співвідношення фактичної й базової продуктивності використання ресурсів фірми. Однак М. Портер не уточнює показника продуктивності. На відміну від М. Портера, І. Ансофф визначає цей показник як рентабельність стратегічних капітальних вкладень, відкоректованого на ступінь «оптимальності» стратегії фірми й ступінь відповідності потенціалу фірми цієї оптимальної стратегії.

Конкурентний статус фірми, на наш погляд, повинен характеризувати передумови досягнення фірмою того чи іншого рівня конкурентної переваги. Ці передумови визначаються, з одного боку, стратегічним потенціалом фірми, з іншого – сукупним впливом детермінантів «національного ромба» на умови досягнення цього рівня.

Інакше кажучи, КСФ повинен відповідати на питання:

1) чи достатньо розвинені елементи стратегічного потенціалу, тобто чи забезпечені повною мірою ресурсами всіх видів «здатності» фірми для захоплення лідируючих позицій у галузі (на світовому ринку);

2) чи достатньо сприятливі і якою мірою використовуються фірмою умови зовнішнього середовища, сформовані детермінантами «національного ромба», для створення й підтримки на високому рівні конкурентної переваги фірми.

Таким чином, рівень конкурентної переваги фірми визначається її конкурентним статусом. Головною проблемою у визначенні КСФ стає проблема оцінки міри достатності розвитку стратегічного потенціалу фірми й умов зовнішнього середовища для створення й підтримки на високому рівні конкурентної переваги фірми. Вирішивши цю проблему, можна говорити про рівень КСФ як міри достатності передумов для створення й підтримки відповідного рівня конкурентної переваги фірми. Складність розглянутої проблеми полягає в тому, що по кожному елементу стратегічного потенціалу повинні бути визначені параметри ресурсів, які можуть забезпечити досягнення цілей фірми в тій або іншій фазі (етапі) життєвого циклу КПФ. Таким чином, рівень конкурентного статусу фірми, тобто міра достатності передумов для створення й підтримки необхідного рівня конкурентної переваги фірми, залежить від рівня «корисності» стратегічного потенціалу фірми, характеру й міри використання умов зовнішнього середовища. Ф. Котлер вважає, що для оцінки конкурентної переваги доцільно використовувати 12 чинників: частка ринку, темп зростання обсягу продажу, якість продукції, репутація марки, сітка дистрибуції, ефективність комунікацій, використання виробничих потужностей, ефективність виробництва, собівартість одиниці продукції, джерела постачання сировини, видатки на дослідження і розвиток, управлінський персонал.

МЕТОДИ МАРКЕТИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ПОСЛУГ

Дослідження ринку послуг - це безперервний систематичний процес отримання інформації, яка використовується для визначення можливостей ринку, оцінки маркетингових заходів та спостереження за змінами, що відбуваються в діяльності підприємства.

Єдиний спосіб уникнути невизначеності - це навчитися управляти підприємством так, щоб максимально пристосовуватися до швидких змін у середовищі. Ключовим у цьому процесі є володіння інформацією щодо: споживачів та ринків; конкурентів, їх стратегій та послуг; змін у законодавстві; результатів маркетингової діяльності підприємства. Для дослідження ринку необов'язково витратити значні кошти. Для цього потрібно цілеспрямовано спілкуватися зі споживачами, спостерігати за їхньою поведінкою та відповідним чином використовувати отримані результати. При правильному використанні інформації можна уникнути деяких можливих небезпек, з якими можуть зіткнутися підприємства в умовах ринкової економіки.

Дослідження ринку - це один з наймогутніших інструментів підвищення конкурентоспроможності підприємства, що надає послуги. Однак, це можливо лише за умови, що на підприємстві вже вміють користуватися отриманою інформацією. Починаючи ринкове дослідження, багато українських підприємств «тонуть» у морі даних і виявляються неспроможними зробити якісь суттєві висновки. Пояснюється це дуже просто: занадто велика увага приділяється власне збору інформації, а не меті її збору. Первинні дані мають сенс лише тоді, якщо організований процес їх обробки і трансформації в суттєву і корисну інформацію. Якщо інформацію замовлять для конкретної мети, така інформація розширює знання для прийняття управлінських рішень. Багато українських компаній мають значний обсяг непослідовної і невпорядкованої інформації про споживачів, партнерів, постачальників та конкурентів. Переглянувши і впорядкувавши такі дані, можна краще аналізувати ринок. Інформацію щодо ситуації на ринку можна отримати різними способами, їх можна розділити на дві основні категорії: активні способи роботи із споживачами та пасивні, де інформація збирається без прямого контакту із споживачем. Вивчення статистичних даних часто є відправною точкою більшості маркетингових досліджень. Існує величезна кількість внутрішньої і зовнішньої ринкової інформації, яку можна отримати за невеликі кошти чи взагалі безкоштовно. Ця інформація дасть відповіді на безліч питань або допоможе провести додаткове дослідження.

КОНКУРЕНЦІЯ ЯК РУШІЙНА СИЛА РИНКУ

На сучасному етапі світового розвитку конкуренція як рушійна сила змушує виробників товарів постійно шукати нові шляхи підвищення їхньої якості, зниження ціни, підвищення якості сервісу. У зв'язку з дефіцитністю ресурсів постає нова проблема – економія ресурсів у споживачів товарів за рахунок спрощення їхньої конструкції й підвищення якості. Вважаємо, що в ХХІ ст. це завдання буде пріоритетним, тому що наприкінці ХХ ст. витрати ресурсів у споживачів складної техніки за строк її служби перевищували ціну до п'яти разів у промислово розвинутих країнах і до 20 разів- у країнах, що розвиваються.

До середини ХХ ст. сформувалися загальні поняття про сутність конкуренції та її основні рушійні сили, що виявилися у виробленні чотирьох класичних моделях: дійсної (чистої) конкуренції, монополістичної, олігополістичної конкуренції й чистої монополії. Останні три моделі являють собою ринок недосконалої конкуренції.

Механізм ринкового регулювання конкурентних відносин у рамках кожної моделі має свої істотні відмінності. Умовності моделі ранка чистої конкуренції, а також абстрактність її вихідних положень (необмежена кількість підприємств, абсолютний ступінь стандартизації продукції, рівна й гранично мала потужність підприємств) не дав змоги за її допомогою описати реально існуючі ринки. Але ця модель має велике теоретичне значення для вивчення реальних ринків, де конкуренція обмежена різними суб'єктивними й об'єктивними причинами.

Ринки недосконалої конкуренції становлять найбільший інтерес із практичної точки зору, тому що охоплюють переважну більшість виробленої промислової й споживчої продукції. Середовище конкуренції заповнене більшою кількістю дрібних і середніх підприємств, жодне з яких не має значної частки в загальному обсязі продаж.

Головна особливість такого ринку - відсутність широко відомих лідерів, що істотно впливають на розвиток умов і тенденцій у галузі.

Основною умовою, за якою працює ринковий механізм, що забезпечує стабільне зростання економіки, розмаїтість асортименту і високу якість товарів та послуг, є ринкова конкуренція. Формування конкурентних відносин сприяє створенню розвинутого, цивілізованого ринку, що включає сферу виробництва й товарообміну.

При цьому конкуренція виконує ряд важливих функцій, серед яких: визначення ринкової вартості товару в процесі конкурентної боротьби; стимулювання впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво як інструмент економічної виживаності підприємств й одержання інших переваг перед конкурентами; відбір у процесі конкуренції найбільш ефективних форм власності й господарювання, виключення її неефективних ланок через механізм банкрутства.

Конкуренція є невід'ємною властивістю ринкової економіки. Тому уряди більшості країн реалізують спеціальні програми підтримки вільного підприємництва, подолання монополізму і захисту ринку від недобросовісної конкуренції.

Так, проводячи конкурентну політику, держава переслідує мету створення конкурентних відносин на внутрішніх і міжнародних ринках, удосконалення правил конкуренції, її інституційного забезпечення.

УДК 65.014

М. Данильченко

(Тернопільський національний економічний університет)

АНАЛІЗ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЙ УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ

Теоретико-методологічна обґрунтованість стратегій управління вартістю визначає необхідність використання широкого спектру методичних прийомів, які за своєю природою потребують поєднання різноманітних елементів, причому таке поєднання має створювати умови для досягнення не лише короткострокових, а насамперед, довгострокових цілей; а також дозволяє здійснити вибір таких форм і методів управлінського впливу, що застосовуються у стратегічному управлінні, які були б адекватними внутрішньому та зовнішньому середовищу організації у всій його складності та перспективам розвитку.

Недоліки застосування традиційних методологічних підходів до дослідження стратегій управління вартістю наступні. Перша - складність і малодоступність для практичного застосування самих методик, для яких характерні абстрактність, академічність, і, головне, відрив теорії від того, чим вона повинна завершуватись у бізнесі - від фінансово-господарських результатів діяльності підприємства. Друга - велика різноманітність поглядів і підходів, які призводять до розпливчатості, неоднозначності, а іноді - просто плутанини в смисловому значенні окремих термінів. Несприйняття абстрактно сформульованих принципів і методів стратегічного управління з практичної точки зору зумовлена, перш за все, складністю самої проблеми. Динамічно розвиваючі підприємства мають істотні відмінності у продуктах, товарах, ринках, за галуззю та умовами конкуренції, специфічними особливостями виробництва тощо. Варіантів економічного розвитку підприємства існує незліченна безліч. Насправді ж у господарській практиці для конкретного підприємства на певному етапі життєвого циклу набір таких, реально можливих варіантів, обмежений.

Так, існуючі підходи до підвищення ефективності стратегій (загальне управління, децентралізація, безперервне удосконалення тощо) зазнали невдач внаслідок відсутності чітких цільових нормативів ефективності або невідповідності між ними та завданням створення вартості для акціонерів. Так, в сучасній корпоративній практиці українських підприємств існують практичні проблеми управління вартістю, що зумовлюють важливість виявлення нових методологічних підходів і дозволяють більшою мірою зважати на специфіку формування стратегії управління вартістю.

Окрім того, існуючі методики оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства дозволяють охарактеризувати вартість підприємства на тактичному рівні. Сьогодні питання розроблення методики оцінки вартості та її критеріїв опрацьовані лише частково, носять несистематизований, іноді суперечливий характер. Стандартів же оцінки, як єдиної методики, не існує, оскільки практично кожна консалтингова компанія в Україні та на Заході володіє власними унікальними методиками оцінки, вибір яких залежить від цілей конкретного підприємства. Як відомо, в Україні не існує розвинутого ринку акцій, відповідно, традиційні способи оцінки бізнесу не можуть бути використані. Виходячи з цього, українські підприємства не володіють адаптованими способами оцінки бізнесу, маючи в наявності всього три стандартні підходи: дисконтування грошових потоків, порівняння з аналогами, визначення вартості чистих доходів. Методики, що пропонують одну зважену оцінку вартості підприємства, як правило, використовуються виключно для цілей продажу бізнесу, що не розглядає вартість з позицій формування стратегії і ухвалення управлінських рішень.

УДК 519.862

Н.Гарматій

(Тернопільський національний технічний університет ім. І.Пулюя)

ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДИКИ ТРЕНДОВОГО АНАЛІЗУ

На сучасному етапі розвитку економіки України особливу увагу привертає проблема запровадження елементів планування та прогнозування на підприємстві, гарантування їх економічної безпеки та оцінка їх ефективності за допомогою математичного апарату. Тобто йдеться про використання економіко-математичних методів та моделей для розв'язання задач планування. Структурні зміни, що мають місце у ринковій економіці України позитивно вплинули на розвиток частини підприємств, які порівняно з іншими, змогли швидко досягти достатньо високих обсягів виробництва продукції. Однак деяким із них притаманний ряд невирішених проблем. Загальним завданням для господарських суб'єктів є зміцнення позицій на внутрішньому ринку, підтримка ділових стосунків з іноземними партнерами та ін. Вирішення цих завдань потребує запровадження на підприємствах прогресивних методів прогнозування та планування, важливе місце серед яких займає прогнозування обсягів виробництва (реалізації) продукції методом екстраполяції трендів.

Рівняння тренда може бути описане широким спектром залежностей, зокрема: лінійною, квадратичною, степеневою, показниковою, експоненційною та ін. Оскільки залежність економічних показників на практиці не є лінійною то доцільно використовувати квадратичне рівняння тренду. Для оцінки адекватності квадратичної залежності рівняння вводимо поняття середньої помилки апроксимації ($\bar{\varepsilon}$), що розраховується за формулою .

$$\bar{\varepsilon} = \frac{1}{n} \sum \frac{|y_t - \hat{y}_t|}{y_t} \times 100 \quad (1.1)$$

Література:

1 Вітлінський В.В. Моделювання економіки. Навчальний посібник.-К.: Товариство «Знання», 2001р. 225с

2 <http://www.management.com.ua/finance/fin059.html>

ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВНЗ: ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ

За своєю суттю система освіти консервативна, оскільки вона має виконувати соціальне замовлення суспільства на відтворення саме цього суспільства.

Вступ України в Болонський процес потребує реформи національної системи вищої освіти, що в свою чергу, вимагає перегляду процесів надання освітніх послуг.

Освітній процес відмінний від традиційного технологічного чи виробничого процесів. Специфічною рисою освітнього процесу є різноманітність вимог зацікавлених сторін. А тому досить складно витримати баланс інтересів, особливо в умовах недостатнього фінансування зі сторони держави.

Отримання освітньої послуги – це шлях від абітурієнта (на вході) через студента-учасника процесу до випускника (на виході). Освітня послуга надається вищим навчальним закладом на протязі досить довгого періоду – 5-6 років. Для забезпечення процесу надання освітньої послуги необхідні замовники, організаційні дії та ресурси. Блок організації і планування навчального процесу включає такі складові: планування, організацію і науково-методичне забезпечення навчального процесу. Блок ресурсів процесу включає: кадрове, матеріально-технічне та інформаційне забезпечення, науково-дослідну діяльність. До вихідних процесів віднесено процеси аналізу освітньої послуги та підготовки науково-педагогічних кадрів і споживачі (випускники). Модель процесу надання освітньої послуги показано на рис .1.

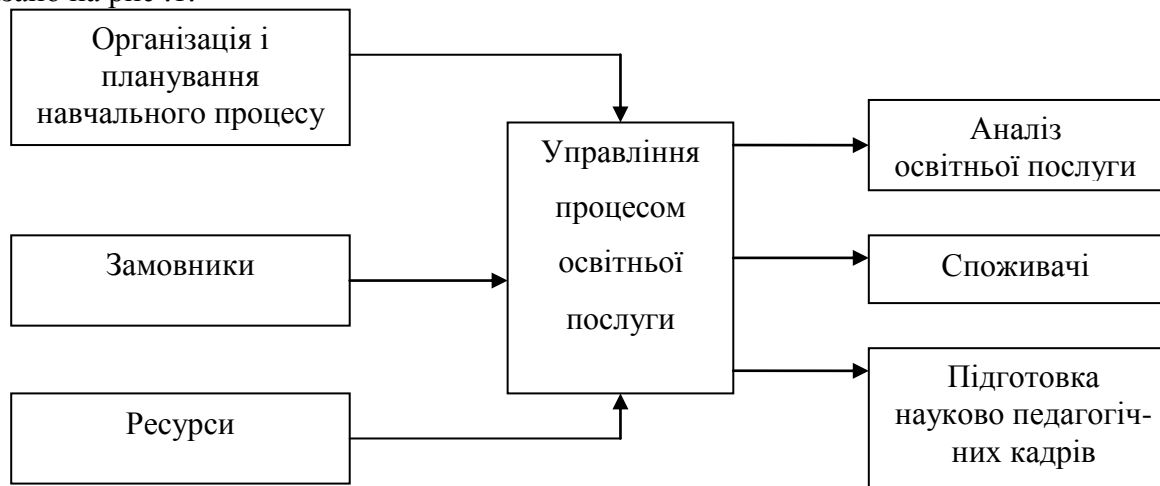

Рис. 1. Модель процесу освітньої послуги

При розробці запропонованої моделі використано концепцію процесного підходу до управління на основі фактів, що дозволяє забезпечити управління вищим навчальним закладом на основі системи взаємопов'язаних процесів, шляхом обробки та аналізу сукупності встановлених показників.

Застосування моделі досконалості EFQM, адаптованої в рамках проекту “Якість в галузі вищої освіти” [2], дозволяє готувати висококваліфікованих спеціалістів, використовуючи систему взаємопов'язаних критеріїв можливостей ВНЗ та результатів їх діяльності.

Секція: **МЕНЕДЖМЕНТ У ВИРОБНИЦТВІ ТА СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ**
Керівники: **проф. Б. Андрушків, проф. Н. Кирич.**
Секретар: **доц. Ю. Вовк**

УДК 316+339.138

Т. Борисова

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВЕРНЕНЬ НА ТЕЛЕФОННУ ЛІНІЮ ЦЕНТРУ КОНСУЛЬТУВАННЯ МІГРАНТІВ

Маркетингові дослідження як метод отримання інформації набуває все більшого використання у соціальній сфері. Так, у вересні 2010 року автором було здійснено маркетингове дослідження консультативної діяльності громадян з питань протидії нелегальної міграції, попередження та протидії торгівлі людьми.

Предмет маркетингового дослідження – консультативна діяльність Національної телефонної гарячої лінії (НГЛ) з питань протидії торгівлі людьми та нелегальної міграції Центру консультування мігрантів (ЦКМ) за 2008-2010 рр.

Методи маркетингового дослідження – статистичний, кластерний аналіз, графічний метод, метод порівняння, АВС-аналіз.

В ході дослідження виявлені такі проблеми, котрі потребують вирішення:

1. Непропорційна кількості населення кількість звернень по регіонах. Визначено пріоритетність регіонів щодо питомої ваги звернень у загальній кількості дзвінків, зокрема об'єднано Тернопільську, Івано-Франківську, Київську, Дніпропетровську, Донецьку, Вінницьку, Львівську, Харківську, Запорізьку, Житомирську області у групу «А». До групи «С» потрапили АР Крим та Чернігівська область. До групи «В» потрапили решта областей.

2. Зростання частки дітей та осіб віком 18-25 років і 26-35 років.

3. Географічна неоднорідність кількості звернень на НГЛ ЦКМ: протягом 2008-І півріччя 2010 рр. найбільше на гарячу лінію ЦКМ зверталось людей із Тернопільської, Івано-Франківської, Київської, Дніпропетровської, Донецької, Вінницької та Львівської областей.

4. Вплив чинника урбанізації. Особи, котрі звернулись на НГЛ ЦКМ у 2008-І півріччі 2010 рр., переважно проживали у обласних центрах (72%).

5. У 2008-І півріччі 2010 рр. найбільше звернень стосувалось таких країн, як США, Польща, Чехія, Канада, Італія.

6. Неоднакова ефективність джерел інформації, зокрема, структура джерел наступна: знайомі –13% від загальної кількості, Інтернет – 11%, інше (брошури) –18%, організації та установи – 16%, преса – 11%, радіо – 9%, сіті лайт/банер – 1%, ТБ реклама –17%, телебачення –1%, транспорт – 3%.

Стосовно виявлених проблем запропоновано наступне:

- активізувати інформування про ЦКМ та роботу з питань протидії торгівлі людьми в Чернігівській області та АР Крим;

- активізувати інформування населення з питань торгівлі людьми через такі засоби масової інформації, як брошури, організації та установи, радіо, реклама на транспорті;

- посилити інформаційну діяльність серед таких вікових груп населення, як старшокласники закладів середньої освіти і студенти навчальних закладів;

- інтенсифікувати співпрацю із посольствами таких країн, як США, Польща, Чехія, Канада, Італія, Іспанія стосовно попередження та протидії торгівлі людьми;

- підтримувати роботу «гарячих ліній» для інформування потенційних мігрантів стосовно загроз, пов'язаних з працевлаштуванням за кордоном;

- розробити механізм мотивування звернень постраждалих громадян у ЦКМ.

ДО ПИТАННЯ МОДЕЛЮВАННЯ ВИБОРУ РЕСУРСООЩАДНИХ СТРАТЕГІЙ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вітчизняне машинобудування характеризується часто надмірним використанням ресурсів як матеріальних, так і трудових, фінансових, інформаційних, інтелектуальних тощо. Необхідність впровадження ресурсощадних заходів на машинобудівних підприємствах є незаперечною. Структурний підрозділ, що входить до складу машинобудівного підприємства, у процесі обґрунтування свого розвитку, реконструкції, модернізації розробляє та реалізовує шляхи впровадження ресурсощадних заходів.

Кожний з $n = 1, 2, \dots, N$ структурних підрозділів надає $G_{1(n)}$ варіантів енергоощадної стратегії. Формування варіантів для машинобудівного підприємства відбувається шляхом вибору за одним варіантів з кожної сукупності варіантів $G_{1(n)}$ для всіх $n = 1, 2, \dots, N$. Якщо кожний структурний підрозділ надасть G_1 варіантів стратегій, то загальна кількість стратегій складе G_1^N . Залежно від стану структурного підрозділу (техніко-економічних показників) утворюється послідовність станів за роками поетапного впровадження ресурсощадних технологій, яка утворює траєкторію його розвитку.

Задачу можна розв'язати в два етапи. На першому етапі знаходиться множина оптимізованих економічно раціональних варіантів поетапного технічного переоснащення за рахунок ресурсощадних заходів кожного структурного підрозділу, на другому – вибирається оптимальне рішення для кожного структурного підрозділу з урахуванням інтересів підприємства в цілому.

У загальному вигляді постановку задачі оптимізації технічного переоснащення машинобудівного підприємства ресурсощадними технологіями при поетапному їх впровадженні можна сформулювати в такий спосіб. Побудувати таку траєкторію розвитку переоснащення досліджуваної підсистеми, що переводила б її з деякого початкового стану $b_0 \in R_0$ у фіксований кінцевий стан $b_T \in R_T$, щоб у кожен момент часу t стан підсистеми, що відповідає цій траєкторії, задовольняв обмеженням за роками планового періоду, а значення функції – критерію було мінімальним.

Для кожного варіанту $j = 1, 2, \dots, R_T$ можна розрахувати сумарні прирости прибутку P_{nj} за період $[1, T]$ і сумарні інвестиції K_{nj} за період планування. Критерій оптимальності – максимум ефективності капітальних вкладень – зводиться до оптимізації наступної функції:

$$E_{RT} = \left(\frac{\sum_{n=1}^N \sum_{j=1}^{R_T} P_{nj} x_{nj} \alpha_t}{\sum_{n=1}^N \sum_{j=1}^{R_T} K_{nj} x_{nj} \alpha_t} \right) \rightarrow \max,$$

де α_t – коефіцієнт приведення різночасових витрат і прибутків.

Задача зводиться до пошуку для кожного $n = 1, 2, \dots, N$ єдиного $j \in 1, 2, \dots, R_T$, при якому $x_{nj} = 1$ і приводить до максимуму функцію E_{RT} . Методом оптимізації в цих моделях найкраще обрати метод, що базується на ідеях динамічного програмування та послідовного розвитку, аналізу, порівняння та відсіювання неконкурентоспроможних варіантів як один з методів теорії дослідження операцій.

СТАРТАП-ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Сучасна світова криза народжує «паростки» нового перспективного бізнесу. За рекомендаціями світових авторитетів і області економіки та підприємництва зараз найкращий період для створення нових підприємств, реорганізації існуючих. Без сумнівів, деякі з народжених сьогодні компаній так і ніколи не досягнуть успіху, інші - не зможуть досягти свого максимуму. Але економічний спад не придушив дух підприємництва, констатує BusinessWeek.

Найбільші компанії часто народжуються саме в періоди кризових явищ в економіці. У 1939 році в кінці «великої депресії», два інженери в гаражі в Каліфорнії створили Hewlett-Packard. Сама Силіконова долина в значній мірі розвинулася під час важкої рецесії в середині 1970-х років. Тоді підприємці заклали фундамент буму 1980-х, створивши компанії, які стали піонерами в трьох нових галузях: Atari у сфері відеоігор, Apple на ринку персональних комп'ютерів і Genentech у біотехнологіях.

Можна виділити і ряд інших причин зростання підприємницької активності. По-перше, в умовах спаду все дешевшає, в тому числі знижуються витрати на кадри, вартість матеріалів і офісних площ. Слабшає конкуренція як з боку компаній, що працюють на ринку, так і серед стартапів, які не можуть залучити кошти. Обмеженість фінансових ресурсів означає, що більш сильні ідеї витісняють більш слабкі. Складнощі змушують підприємців працювати над своїми бізнес-моделями так, що вони досягають рентабельності в більш короткі терміни, ніж коли залучення капіталу їм обходиться дешевше.

Стартапи відіграють все більшу роль в американському бізнесі і в стимулюванні підйому. Згідно з даними Національної асоціації венчурного капіталу (NVCA), на кінець 2008 року компанії за участю венчурного капіталу забезпечували 12 млн. робочих місць і 20% американського ВВП. На кінець 2005 року аналогічні показники становили, відповідно, 10 млн. і 17%.

В Україні стартап-підприємництво також набрало обертів за кризи. Створюються стартап-клуби. Прикладом може слугувати Львівський стартап-клуб (Lviv StartUp Club), який створений для підтримки StartUp-підприємців у місті Львові. Місією клубу є сприяння розвитку високотехнологічного бізнесу у нашому місті. Цілями і завданнями є підтримка стартапів в знаходженні власної стратегії і бізнес-моделі, інформування про нові «at the edge» маркетингові інструменти в IT-підприємстві, сприяння в наданні кваліфікованої експертної оцінки для startup-проектів, допомога в залученні інвестицій від інвесторів і бізнес-ангелів. Такі паростки є і у Тернополі.

Проте стартапи часто припиняють свою діяльність з різних причин. Але всі ці причини, в кінцевому рахунку, приводять до одного спільного знаменника - брак грошей. Причинами, які можуть призводити до ліквідації стартапів є «недокапіталізація», що є основною причиною провалу стартапів; вибір неправильного партнера (при створенні бізнесу немає належного оформлення угод між самими засновниками); фокусування на одного клієнта чи партнера (відсутня диверсифікація); втрата мотивації (стартапи довгий час працюють без прибутків); відсутність цільової аудиторії для збуту товарів і послуг; протидія потужніших гравців на ринку.

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕТОД ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Для врегулювання відносин між керівником та працівниками потрібно вдосконалити систему соціального партнерства. Соціальне партнерство являє собою взаємовідносини між найманими працівниками та роботодавцями, органами місцевого самоврядування та радою трудового колективу, діяльність яких спрямована на задоволення їхніх інтересів у формі колективних переговорів та угод. У різних країнах соціальне партнерство є важливим і необхідним елементом становлення і розвитку ринкової економіки, оскільки в його основі лежить ідея послаблення механізму монополії органів державної влади на управління економікою.

Поширення комп'ютеризації та автоматизованої системи виробництва призводить до зменшення важливості простої (людської) праці та збільшення складної (машинної). Такий фактор спричинює зменшення продуктивності праці з боку працівника і тому необхідно шукати нові методи для його заохочення. Соціальне партнерство – це перш за все відносини між найманими працівниками та власниками підприємств у системі ринкових відносин, які здійснюються на основі колективного договору. Первинними носіями працівників та роботодавців виступають профспілкові комітети, ради, об'єднання роботодавців, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, які реалізують делеговані їм повноваження і є сторонами колективного договору, конфліктної ситуації чи колективного трудового спору.

На сьогоднішній день соціальне партнерство України перебуває на початковій стадії розвитку. Основними формами соціального співробітництва можна вважати: проведення консультацій, різного роду переговорів, укладання колективних договорів та угод, спільне розв'язання колективних конфліктних ситуацій; залучення до участі в роботі соціального партнерства; детальний розгляд та оперативне вирішення претензій та розбіжностей; контроль за виконанням роботи; проведення переговорів на національному, регіональному, виробничому (залучення працівників до управління виробництвом, участь в розподілі прибутку тощо) рівнях. Ступінь розвитку соціального партнерства залежить від: форм управління виробництвом (централізоване, децентралізоване), рівня забезпеченості населення, історико – культурного менталітету розвитку суспільства. Основними функціями соціального партнерства є: захисна, організаційна, миротворча.

Вдосконалення системи соціального партнерства полягає у покращенні нової мотиваційної поведінки суб'єктів суспільно – ринкових відносин. Це перш за все створення таких соціально – трудових взаємозв'язків, які були б рівноправними в усіх формах власності – на землю, на засоби виробництва, капітал та робочу силу; усунення факторів, що спричиняють соціальну напругу на підприємстві; зменшення негативних наслідків конфліктів в економічній, соціальній та інших сферах. Шляхи досягнення мети соціального партнерства можуть нести короткотермінові (приватні інтереси) та довготермінові (перспективна мета, яка потребує довготривалого та стійкого партнерства) періоди.

УДК338.242

І. Стойко, Б. Паласюк

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ДО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Програмою передбачається здійснення комплексу заходів щодо удосконалення системи управління туристичною галуззю, зміцнення її матеріальної бази, створення умов для реалізації інвестиційних проектів, нарощування обсягів надання туристичних послуг за рахунок розширення в'їзного та внутрішнього туризму, розвитку сільського зеленого туризму, підвищення якості та розширення асортименту туристичних послуг, підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів та об'єктів історико-культурної спадщини, поліпшення транспортного обслуговування, випуск якісної рекламної продукції.

Основними напрямками програми є розвиток: агротуризму; релігійного, паломницького туризму; туризму вихідного дня; екстремального туризму.

Заходи програми реалізуються в межах коштів обласного бюджету та можливостей місцевих бюджетів, із залученням коштів суб'єктів підприємництва усіх форм власності, громадських організацій, цільових кредитів банків, міжнародної технічної допомоги, інвестиційних коштів, інших джерел не заборонених законодавством.

Ресурсне забезпечення програми розвитку туризму в Тернопільській області на 2010-2012 роки (тис. грн.)

Обсяг коштів на виконання програми	Етапи виконання програми			Усього витрат
	2010	2011	2012	
Обсяг ресурсів, усього, у тому числі:	1684,5	1805,0	1389,0	4878,5
- обласний бюджет	1416,0	1541,0	1134,0	4091,0
- районні, міський міста Тернополя бюджети	107,5	106,0	102,0	315,5
- кошти небюджетних джерел	161,0	158,0	153,0	472,0

За оптимістичним сценарієм розвитку здійснення заходів програма повинна передбачити:

- збільшення обсягів реалізації туристичних та супутніх послуг до 750 млн. гривень;
- збільшення потоку туристів в область до 1 млн. 200 тис. осіб;
- залучення в туристично-рекреаційну галузь області не менше як 16500 млн. гривень коштів інвесторів;
- збільшення кількості робочих місць, створених у туристично-рекреаційній галузі та суміжних сферах діяльності, до 7 тис.;
- збільшення кількості місць у закладах розміщення в області до 7 тис. ліжкомісць;
- зростання обсягів платежів до бюджетів різних рівнів до 75 млн. гривень.

ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ЛІЦЕНЗІЙ НА ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності є сукупністю права володіти, користуватися та розпоряджатися цим об'єктом. Продаж прав у повному обсязі здебільшого проводиться через договір купівлі-продажу як договір обмінної угоди, за яким у результаті передачі права власності на об'єкт інтелектуальної власності (продажу охоронного документа – патенту або свідоцтва) власник як сторона, яка продає, втрачає всі майнові права на нього. Власник прав на будь-який об'єкт промислової власності (ліцензіар) може продати ліцензію (видати дозвіл на користування об'єктом інтелектуальної власності) будь-якій особі (ліцензіату), якщо він не хоче або не в змозі використовувати відповідний об'єкт. Продаючи ліцензію, переслідують мету отримати прибуток, не втрачаючи капіталу на виробництво та освоєння ринку. Продаж ліцензії – це шлях впровадження технології на ринку без продажу товарної продукції. Придбаний або отриманий на безоплатній основі об'єкт інтелектуальної власності відображається на балансі, якщо існує ймовірність одержання в майбутньому матеріальної вигоди, пов'язаної з його використанням, а його вартість може бути вірогідно визначена. Таким чином, для того, щоб поставити об'єкт інтелектуальної власності на бухгалтерський облік, необхідно визначити його вартість. Використання інтелектуальної власності як нематеріального активу в господарській діяльності підприємств і відображення в бухгалтерському обліку операцій руху таких об'єктів дозволяє: документально підтверджувати довгострокові майнові права за допомогою обліку їх у балансі підприємства та створювати відповідні фонди амортизаційних відрахувань; одержувати додатковий прибуток від передачі прав на використання об'єктів права інтелектуальної власності, а також забезпечувати (у залежності від обсягу переданих прав) обґрунтоване регулювання цін на інноваційну продукцію підприємства; виплачувати фізичним особам авторські винагороди, міняючи фонд заробітної плати, з віднесенням витрат по виплаті авторської винагороди на статтю собівартості продукції “Інші витрати”, тобто без обмеження розмірів виплат і без традиційних відрахувань в страхові та інші фонди.

На нашу думку, ліцензії є об'єктом обліку при дотриманні таких умов: право отримане за ліцензійним або іншим договором, який передбачає захист прав на інтелектуальну власність; підприємство має можливість отримати від використання майнових прав економічну вигоду; вартість майнових прав достовірно визначена.

Важливими моментами, які не враховано нормативними актами щодо обліку ліцензій, на нашу думку, є: відображення охоронного документа у правовласника, який реалізував виключні права на об'єкт інтелектуальної власності, а також можливість використання об'єкта тільки у власній діяльності, коли всі права реалізовано; відновлення у правовласника всіх прав.

Література.

1. Батіщев В. Права на об'єкти промислової власності в обліку та оподаткування // Бухгалтерія. – 2006. – № 3. – С. 251-260.
2. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник / За ред. д.т.н. Цибульова П.М. - К.: УкрІНТЕІ, 2006. - 276 с.
3. Кліменко А. Нематеріальні активи від придбання до ліквідації. – Х., 2005. – С. 151.

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Сьогодні Україна має достатній потенціал для інноваційного розвитку економіки, у тому числі прискорення використання у всіх сферах життя новітніх розробок та технологій шляхом їх трансферу. Однією з найважливіших складових інноваційного процесу і перспективним механізмом економічної стабілізації держави є трансфер технологій, сутність якого полягає в переданні ноу-хау, нових технологій, технологічного обладнання та науково-технічних знань від власника до замовника.

Основними формами передачі технології є: патентні угоди – міжнародна торговельна угода, по якій власник патенту уступає свої права на використання винаходу покупцеві патенту; ліцензійні угоди – міжнародна торговельна угода, по якій власник винаходу або технічних знань надає іншій стороні дозвіл на використання у визначених межах своїх прав на технологію; “ноу-хау” – надання технічного досвіду і секретів виробництва, що включають зведення технологічного, економічного, адміністративного, фінансового характеру, використання яких забезпечує визначені переваги (звичайно комерційно коштовні, але не запатентовані винаходи); інжиніринг – надання технологічних знань, необхідних для придбання, монтажу і використання куплених або орендованих машин і устаткування; франчайзінг – надання прав на використання торговельної марки або фірмової назви, а також надання послуг по технічній допомозі, підвищенню кваліфікації робочої сили, організації торгівлі і керуванню. Зазначені форми передачі технології найчастіше переплітаються і доповнюють один одного. За останній час розрив між створенням новітньої технології та її впровадженням в промисловість суттєво скоротився, і країни, які здатні швидко і ефективно їх використовувати. Однак в Україні через слабку взаємодію науки і бізнесу трансфер технологій не знайшов свого належного розвитку, тому перспективні наукові розробки часто не комерціалізуються. Низький успіх в реалізації проектів по трансферу технологій в Україні головним чином зумовлено двома групами чинників: по-перше, безпосередньо пов'язаних з недостатнім розвитком інноваційних процесів, що гальмує участь країни у міжнародному обміні технологій, та по-друге, зумовлених недоліками вітчизняного законодавства щодо визначення та захисту права інтелектуальної власності учасників інноваційного процесу. Міністерством освіти і науки України, як головним центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності, відповідно до його компетенції здійснюються всі можливі заходи по формуванню і реалізації ефективної державної інноваційної політики. Для вирішення існуючих проблем у цій сфері необхідна скоординована діяльність всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування для розв'язання першочергових завдань у сфері інноваційної діяльності на державному, регіональному та галузевому рівнях.

Література.

1. Андросова О.Ф., Череп А.В. А Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності. Монографія. – К.: Кондор, 2007. – 356 с.
2. Бабій Л. Міжнародна конкурентоспроможність національної економіки України // Україна у світовому економічному просторі. – К., 2004.

Секція: **ГУМАНІТАРНІ НАУКИ**

Керівники: **проф. В.Лобас, доц. А.Довгань, проф. В.Ніконенко, проф. Н.Буняк, доц. В.Кухарська, проф. Я.Стоцький**
Секретар: **асист. Н. Габрусєва**

УДК – 42

Ж. Баб'як

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ЯКІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Якість освіти є багатограним поняттям, різні аспекти якого відображено у філософських, педагогічних, соціальних, економічних працях. У широкому сенсі якість освіти розуміють як збалансовану відповідність процесу, результату і самої освітньої системи цілям, потребам споживача і соціальним нормам (стандартам) освіти. У спрощеному розумінні якість освіти – це те, що робить процес навчання приємним, приносить задоволення учасникам цього процесу.

Дедалі ширше впроваджується в усьому світі та Україні дистанційна форма навчання. Її по праву можна вважати інноваційним освітнім продуктом. Вона може розглядатися як один із способів реалізації принципу просування освітніх послуг серед різних категорій осіб, які мають обмеження на отримання освіти за денною формою навчання. Якість освіти взагалі, і дистанційної зокрема, визначається різними групами порізно . Зовні оцінка якості дистанційного навчання проводиться урядом, органами контролю якості, підприємствами. Зовнішній вплив на управління якістю дистанційного навчання вказаних груп є однаковим на всі навчальні заклади. На підвищення якості навчання спрямовані і такі заходи зовнішньої оцінки вищих навчальних закладів України, як ліцензування й акредитація. Їх здійснює Державна акредитаційна комісія.

При організації роботи з управління якістю навчального закладу рекомендується виходити з таких принципів: управління якістю всередині навчального закладу має відповідати зовнішнім очікуванням; для максимальної ефективності рішення з управління якістю, особливо щодо визначення його цілей, мають бути чітко пов'язаними з перспективним (стратегічним) планом закладу; увесь процес підвищення якості буде успішним, якщо навчальний заклад має відповідну навчальну культуру; план управління якістю навчального закладу має стосуватися всіх сфер його діяльності; план роботи з управління якістю має спиратися на достовірну фактичну інформацію; будь-який захід, який спрямований на управління якістю, має бути таким, що піддається управлінню, та зрозумілим на кожному рівні і кожному окремому працівнику, якого планується залучити до його реалізації; в ефективному плані управління якістю має бути баланс між поточним та підсумковим контролюми; в процесі управління якістю завжди необхідно планувати місце зворотного зв'язку та забезпечити всіх учасників процесу інформацією щодо прийнятих рішень, результатів та вжитих заходів.

Для реалізації мети роботи університету в умовах дистанційного навчання – задоволення потреб споживачів у освітніх послугах – розроблені внутрішні стандартні вимоги до навчально-методичних матеріалів та супроводження навчального процесу. Основою безперервного підвищення якості навчального процесу вбачається постійна робота кафедр, відповідальних за дисципліни, спрямована на підготовку і створення сучасних дистанційних курсів, регулярне оновлення, редагування навчально-методичних матеріалів, якісне і своєчасне супроводження роботи студентів у дистанційному середовищі. Робота кафедр здійснюється у співпраці з лабораторією дистанційного навчання центру комп'ютерних технологій.

Дистанційне навчання інноваційне за своєю природою і вимагає від авторів інноваційних підходів і експериментів.

УДК 147.27

Н. Бутрин

(Тернопільський національний економічний університет)

МЕЖІ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ

Встановлені у ст. 13 ЦК України межі здійснення цивільних прав поширюються на всі їх види, в тому числі і на корпоративні права. Характер меж обумовлений видом цивільних прав і визначений у спеціальних законодавчих актах. Відносно досліджуваних нами прав, прикладом законодавчого визначення меж їх здійснення є ч. 2 ст. 119 ЦК України та ч.2 ст. 66 Закону України «Про господарські товариства», які з метою захисту кредиторів повного товариства та його учасників, забороняють особі бути учасником одночасно двох і більше повних товариств. Така заборона зумовлена тим, що учасник повного товариства несе відповідальність за зобов'язаннями організації усім своїм майном, на яке може бути звернене стягнення у тому випадку, коли майна товариства недостатньо для задоволення вимог його кредиторів. Одночасне членство у кількох повних товариствах унеможливило би реалізацію цього принципу.

З такою ж метою визначені межі здійснення корпоративних прав повними учасниками командитних товариств. У ч. 2 ст. 135 ЦК України та у ч. 3 ст. 75 Закону України «Про господарські товариства» для вказаних учасників встановлена заборона бути вкладниками свого командитного товариства, учасниками повного товариств та повними учасниками іншого командитного товариства.

Чинне законодавство встановлює межі здійснення корпоративних прав також для учасників товариства з обмеженою відповідальністю та самого товариства як суб'єкта корпоративних прав. Зокрема, товариство з обмеженою відповідальністю, яке має одного учасника, не може бути єдиним учасником іншого товариства, а особа, яка є єдиний учасник товариства з обмеженою відповідальністю не може бути одночасно єдиним учасником іншого товариства (ч. 2 ст. 141 ЦК України). Оскільки до товариства з додатковою відповідальністю застосовуються положення ЦК України про товариство з обмеженою відповідальністю, якщо інше не встановлено статутом товариства і законом, то вище вказані межі здійснення корпоративних прав є властивими і для товариства з додатковою відповідальністю та його учасників. Мета цих обмежень полягає в тому, щоб не допустити різного роду зловживань та маніпуляцій щодо використання конструкції товариства з обмеженою відповідальністю з єдиним учасником. Аналогічний висновок можна зробити і щодо акціонерних товариств, адже акціонерне товариство не може мати єдиним учасником інше підприємницьке товариство, учасником якого є одна особа. Воно також не може мати у своєму складі лише акціонерів – юридичних осіб, єдиним учасником яких є одна й та ж особа (ч. 2 п. 1 ст. 4 Закону України «Про акціонерні товариства»).

Література.

1. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Т. I. – С.215

УДК 44

Н. Гавдида

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У 2007 році Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя розпочав системну підготовку іноземних студентів (спеціальності – «менеджмент організацій» та «інформаційні управляючі системи та технології»), що зумовило низку проблем, однією з яких стало опанування новоприбулими української мови. Надзвичайно гостро постало питання методології вивчення української мови як іноземної, яка на сьогоднішній день розроблена недостатньо.

Загальновідомо, що ознайомлення з рідною мовою відбувається спершу в усному варіанті, а потім (уже в навчальних закладах) йде засвоєння письма, граматики. Вивчення української мови іноземними студентами у нашому університеті здійснюється з «абсолютного нуля», тому важливим на цьому етапі стає використання мови-посередника (англійської чи французької), за допомогою якої викладач може пояснити студентам особливості мовних явищ та процесів.

Очевидно, що для отримання міцних знань із іноземної мови слід розпочинати із засвоєння фонетики та лексики, поступово ускладнюючи процес граматичними елементами.

Викладаючи українську мову, необхідно враховувати і рівень стартової підготовки студентів, оскільки іноді в одній групі можуть бути і молоді люди, які закінчили підготовче відділення, де мали понад 700 годин для вивчення української мови, і новоприбулі. Різною є і мета їхнього навчання – від елементарного побутового спілкування до досконалого володіння лексичним, граматичним багатством мови.

Тому доводиться постійно працювати над вирівнюванням знань, готуючи для цього завдання різної складності, залучаючи сильніших учнів до процесу викладання, використовуючи ігрові форми, котрі дозволяють змодельовати різні ситуації.

Актуальною залишається проблема забезпечення навчального процесу підручниками, які є головною ланкою між викладачем та студентами. Опанування будь-якої іноземної мови відбувається у кілька етапів, на кожному з них важливим є підбір як лексичного, так і граматичного матеріалу. На жаль, лексичний мінімум української мови розроблений ще недостатньо, хоча це намагалися зробити Н.Ф. Зайченко та С.А. Воробйова у підручнику «Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення».

Відсутність повноцінного методичного забезпечення стимулює викладачів до активного творчого пошуку, до застосування інтегрованого підходу до навчального процесу.

Сьогодні чільне місце посідають інтерактивні методи викладання, у процесі застосування яких моделюють реальні життєві ситуації, пропонують проблеми для спільного розв'язання, використовують рольові ігри, які активізують творчі здібності студентів, мобілізують їхню увагу, навчають їх швидко будувати своє мовлення, відшуковуючи відповідні засоби для вираження змісту.

Адже основна мета, яку повинна переслідувати методика викладання української мови як іноземної – комунікація, тобто вміння спілкуватися не тільки в навчальній, а й позанавчальній ситуації.

УДК 351.74

В.Грузін

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Правовий захист працівника ОВС передбачає надання співробітникові можливості поновлення стану, в якому він перебував до порушення його прав; покладання краю діям, які порушують його права чи створюють загрозу їх порушенням; визнання недійсними актів державного органу місцевого самоврядування, інших організацій, установ щодо згаданих працівників, якщо вони прийняті з порушенням чинного законодавства України; самозахисту своїх прав у передбачених законом випадках; відшкодування збитків, компенсації моральної шкоди, заподіяними працівникові протиправними діями тощо.

Необхідно зазначити, що правова незахищеність працівників ОВС призводить до пасивності у їх діяльності по виконанню поставлених перед ними завдань, в тому числі по охороні громадського порядку, особистої та суспільної безпеки громадян. На сьогодні держава фактично зняла з себе зобов'язання з соціального захисту працівників міліції. На тлі постійних обіцянок керівництва МВС підвищити зарплатню життєвий рівень працівників ОВС знижується; сім'ї правоохоронців, вимучені постійними конфліктами, розпадаються; висококваліфіковані працівники звільняються з ОВС. У зв'язку з цим виникає необхідність розроблення концепції правової політики, орієнтованої на безумовне забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян, зокрема працівників ОВС, створення механізму правового регулювання, який забезпечить реалізацію цієї політики.

Механізм правового регулювання захисту прав персоналу ОВС охоплює цілісну систему правових засобів за допомогою яких здійснюється імперативно-нормативне впорядкування та реалізація правових норм для захисту осіб даної категорії.

Законодавство передбачає різні форми захисту прав працівників ОВС, які можуть мати як *юрисдикційний* (судовий та несудовий захист), так і *неюрисдикційний* характер (заходи, що можуть застосовуватись працівниками ОВС – самозахист, необхідна оборона, крайня необхідність).

Першим та основним елементом механізму правового регулювання є юридичні норми, що закріплюють гарантії правового захисту. Проте чинне законодавство не може врахувати різноманіття явищ суспільного життя, що впливає на ефективність реалізації працівниками ОВС своїх суб'єктивних прав. Внутрішні питання, що стосуються діяльності тих чи інших міліцейських служб, матеріального забезпечення їх працівників, регулюються окремими відомчими нормативними актами, що не завжди є виправданим. Значний за обсягом масив нормативно-правових актів системи МВС України зумовлює актуальність кодифікації роботи з ними.

Наступним важливим елементом, який потребує досконалого дослідження, у механізмі правового регулювання є правові відносини у сфері правового захисту, що виникають між суб'єктами (держава, її органи та посадові особи; члени сімей працівників ОВС; інші особи, визначені у законодавстві України) та специфічними об'єктами (інтереси та потреби працівників ОВС у життєво важливих сферах їх діяльності).

ІСТОРИЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ У ХІХ ст.

Кінець XVIII ст. ознаменувався двома епохальними подіями у світі - Американською та Французькою революціями. Якщо Американська революція прозвучала набатним дзвоном, провісником кінця "старого порядку", то поховала його революція у Франції. Ця подія величезного історичного масштабу відкрила нову главу в літописі людської цивілізації, її ідеї тою чи іншою мірою були сприйняті у всіх європейських країнах. Саме вони дали могутній імпульс створенню громадянського суспільства, але не за французьким зразком, а з яскраво вираженою національною ознакою. Революції 1848-1849 років, названі "весною народів", стали важливим етапом національно-визвольного руху і боротьби за утворення національних держав.

У ХІХ ст. продовжується промислова революція, що розповсюдилася з Англії на інші європейські країни. Англія була першою країною, де загострилася проблема взаємовідносин праці й капіталу, навколо якої почав обертатися весь політичний процес у найбільш розвинутих країнах. Великих здобутків досягли англійські вчені у фізиці, хімії, біології, медицині, техніці. Англійській природничій науці людство зобов'язане появою дарвінізму. Для Франції ХІХ ст. ознаменувалося низкою повстань, революцій та воєн. Промисловий переворот здійснювався в країні повільно, переважання ручної праці гальмувало розвиток промисловості. Складна соціально-політична ситуація висуває на перший план проблеми революційної боротьби, війни та миру, постаті окремих політичних діячів. Проте одночасно тривав активний науковий і мистецький пошук. Саме Париж у ХІХ ст. став справжньою культурною столицею Європи, а наукові відкриття французьких вчених визначили розвиток науки у ХХ ст.

У Німеччині набагато пізніше, ніж в Англії та Франції, почався інтенсивний промисловий розвиток. Буржуазна революція 1848 р. закінчилася поразкою, так і не виконавши свого завдання - знищити феодальну роздробленість, адже Німеччина складалася із 38 невеликих держав. Проте революція підштовхнула економічний розвиток країни, почалося руйнування феодальних традицій, в деяких німецьких країнах ухвалено конституції. У 60-ті роки перший міністр Прусії Отто фон Бісмарк зумів об'єднати Німеччину на мілітаристській основі.

Остання третина ХІХ ст. - час бурхливого розвитку великого промислового виробництва. Велике виробництво вимагало нових форм організації промисловості та великих фінансових інвестицій. Це спричинило формування вузького елітарного прошарку - фінансової олігархії, яка володіла командними висотами в економіці. Відбулося також величезне розширення міжнародного товарообміну. Стрімка індустріалізація різко розширила ємність внутрішнього ринку провідних країн світу. Боротьба за контроль над національними ринками ставала все жорстокішою. Наприкінці століття між європейськими країнами посилюється суперництво. Початок боротьби за поділ світу посилював ймовірність загальноєвропейського військового конфлікту.

У культурному житті ХІХ ст. спостерігаються два взаємопов'язаних процеси - розвиток національних культур та виникнення культурних феноменів, що мали світове значення. Розквіт національних культур був зумовлений утворенням та зміцненням національних держав. У свою чергу, інтеграційні культурні процеси були покликані до життя схожими соціально-економічними умовами, світоглядом, поглибленням зв'язків між народами.

УДК 94

А. Криськов

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОМІЩИЦТВА ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ

Кредитна система Російської імперії першої половини ХІХ ст. була досить своєрідною. Банківська діяльність була державною монополією, а діяльність приватних банків заборонялася законом. Найважливішою задачею кредитної системи була видача дешевих та довготривалих позик дворянам під заставу маєтків. Ці операції виконували наступні банківські установи: Державний позичковий банк, Сохранні казни Опікунських рад при дитячих будинках в Москві та Петербурзі, Прикази суспільного нагляду, які діяли в усіх губерніях. Кредити в державних установах поміщики отримували під 5%, а з 1830 р. – під 4% річних. Був створений єдиний спосіб визначення платоспроможності позичальника. Розмір позики визначався не кількістю чи якістю землі, не прибутковістю маєтку тощо, а лише кількістю записаних за маєтком за останньою ревізією кріпаків. Поміщицька заборгованість у губерніях Правобережної України була найвищою по імперії. Відсоток заставлених маєтків тут коливався від 25,3% у Волинській до 56,4% у Київській губернії. При цьому відсоток заставлених кріпаків був: 39,9% у Волинській, 58,7% у Київській та 56,9% у Подільській губернії.

Кредитуванням дворян-землевласників займалися також лихварі та дисконтери, але їхні операції значно поступалися державному кредитуванню. За існуючої тоді монополії дворян на право володіння населеними маєтками лихвар, якщо він не був дворянином, не міг розраховувати на достатнє забезпечення кредиту, тому віддавав перевагу давати позику під заставу міської нерухомості, коштовностей, під врожай наступного року тощо, тобто під легальні та високоліквідні застави. Ці обставини перетворювали приватне кредитування дворянського землеволодіння у досить ризиковану операцію і не могли не обмежити його масштабу. Це підтверджується і тим, що після реформи 1861 р., коли було скасовано монополію дворянства на володіння населеними землями, не відбулося масового переходу дворянських земель в руки буржуазних елементів, що неминуче мало би відбутися, якби дворяни-поміщики були б до реформи фіктивними власниками земель, а їх фактичними власниками – їхні кредитори. Величезна ж заборгованість дворянства державним кредитним установам не могла привести до втрати земель, оскільки ці борги були автоматично погашені за рахунок викупних платежів.

Треба зважити на те, що високий рівень заборгованості не завжди був свідченням занепаду поміщицького землеволодіння. Певна частина кредитів використовувалася для розширення виробництва або комерційно-підприємницької діяльності. Так, поміщики Київської губернії використовували банківські позики для влаштування цукрових заводів. Відомі факти, коли поміщики брали кредити для проведення лихварських операцій.

ОСОБЛИВОСТІ І МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ І ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ» В ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Більша частина викладачів сучасних технічних університетів, на жаль, не має належної психолого-педагогічної педагогіки, бо в програмах технічної освіти вона була вкрай обмежена. Впровадження іновативних прогресивних педагогічних технологій і форм контролю знань студентів, застосування прискореного навчання за індивідуальними навчальними планами, використання дистанційної та екстернатної форм навчання вимагають вдосконалення педагогічної майстерності викладачів вищої школи, зокрема тих, хто не набув достатнього практичного досвіду.

Аспірантська підготовка слухачів першого року навчання нашого університету зі спецкурсу «Основи психології і педагогіки вищої школи» саме і спрямована на оволодіння майбутніми викладачами системою знань та вмінь з проблем виховання і розвитку особистості у навчанні, психологічних особливостей навчально-пізнавальної діяльності та педагогічного спілкування. В цьому аспекті ми використовуємо досвід кафедри психології і педагогіки національного технічного університету «КПІ» /О.В.Винославська/ про виділення і зосередження ситуацій, якими необхідно оволодіти аспірантам. Перші три типи виникають в процесі реалізації викладачем функцій навчання і спрямовані на формування у студентів знання, умінь та навичок професійної діяльності. Це ситуації: а) взаємодія викладача з аудиторією під час читання лекцій; б) взаємодія викладача з групою студентів на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях; в) взаємодія викладача з студентами в ході індивідуального консультування, прийому заліків, екзаменів тощо. Що стосується педагогічних ситуацій четвертого типу, то вони мають місце під час міжособистісної взаємодії викладача з керівником та членами колективу і спрямовані на розв'язання організаційних, методичних, виховних завдань, встановлення позитивного морально-психологічного клімату в колективі.

Окремо слід підкреслити доцільність включення в нашу програму теми «Психологія творчості та винахідницької діяльності». Це особливо важливо для майбутніх науковців технічного скерування. Тема сприяє розвитку у аспірантів більш чітких уявлень про творчість і особливості винахідництва, формування у них поглядів на діяльність викладача університету як творчий процес.

Особливо підкреслюється роль творчої взаємодії викладача і студента, психологічні закономірності їх спілкування, встановлення контакту, який, як відомо, є умовою ефективного сприйняття навчального матеріалу і є спільністю психічного стану лектора і аудиторії, викликаного взаєморозумінням, обопільною зацікавленістю і довір'ям. При цьому важливо розкрити механізми контакту – емоційне і інтелектуальне співпереживання і співмислення, коли викладач ніби тут же на очах у слухачів, імпровізує, формує ще недостатньо чітко усвідомлені думки аудиторії. При цьому використовуються паузи-роздуми, що викликає у студентів наміри «підказати» необхідну думку, фразу. Один з популярних прийомів, який ми широко використовуємо, - привертання матеріалу про життя, діяльність і подвиг видатних учених, історичних постатей, імена яких вписані в історію науки і культури, апеляція до авторитетів, розкриття їх особистості, тернистого шляху. З цікавістю проходить тренінг по оволодінню аспірантами навичок проведення соціометричних і соціонічних досліджень індивідів, студентських індивідів, студентських груп і колективів.

«ШВЕДСЬКИЙ ДІМ» І «ШВЕДСЬКА МОДЕЛЬ»: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ

Поняття «шведський дім» та суспільно-політичні реалії, що за ним стоять, виникли вже після Першої світової війни, відобразивши багатовікове прагнення шведського народу до гармонійного існування, що глибоко закладене у його національній свідомості.

Неучасть Королівства Швеція у військових діях заклала сприятливі основи для економічного розвитку держави, яка тепер стояла на крок попереду багатьох інших європейських країн. Післявоєнна криза зачепила також і Швецію, однак після приходу до влади соціал-демократів у 1932 р. ситуація стабілізувалась.

«Шведський дім» завдячує своєму виникненню Перу Альбін Ханссону, лідерві соціал-демократичної партії Швеції, а згодом і прем'єр-міністрові Королівства, який у своєму виступі на з'їзді партії у червні 1928 р. зазначив наступне: «Ми повинні прагнути до розбудови партії на значно ширших засадах, зробити її справді великою народною партією, яка за підтримки народної більшості може здійснити мрію про затишний шведський дім». На відміну від схожих ідей, висловлюваних раніше ідеологами націоналістичного спрямування, зокрема Рудольфом Челленом, для Ханссона «шведський дім» мав стати радикальним проектом, втіленим за допомогою соціальних реформ, що поклало би край класовому протистоянню; на зміну конфліктам повинен був прийти консенсус.

Вдале співвідношення сільського господарства та промисловості, а також такий ринок праці, який не залежав від політичної ситуації, стали взірцем для інших держав, так званою «шведською моделлю». Зміни, що прийшли завдяки проведенню реформ у соціальній сфері, зосередженню на охороні здоров'я, сім'ї, соціальному захисті в поєднанні із вдалою економічною політикою, сформували образ Швеції як успішної держави. Органи державної влади Королівства доклали чимало зусиль до створення ефективних інститутів, що контролювали рівень безробіття та розвиток сільськогосподарського сектора.

Соціал-демократи також стимулювали співпрацю між профспілками, організаціями роботодавців та партіями Риксдагу, розуміючи, що лише так можливо досягнути суспільно-політичної гармонії.

Оскільки Швеція не воювала у Другій світовій війні, країна та її народне господарство після закінчення воєнних дій були готовими до виходу на експортний ринок. Побудова «шведського дому» та економічне зростання вважались синонімами і йшли пліч-о-пліч.

Останні десятиліття ХХ століття внесли свої корективи у цю політику з огляду на нові вимоги до демократичного суспільства та проблеми, що постали перед ним.

Література.

1. Susanna Hedenborg, Lars Kvarnström, 2007: Det svenska samhället 1720-2000. Böndernas och arbetarnas tid. Författarna och Studentlitteratur. Ss 275-276, 295-296.
2. Carl Crimberg, 1963: Svenska folkets underbara öden. X 1907-1945. P.A. Norstedt & Söners Förlag, Stockholm. Ss 344-345.

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЇ ЕЛЕКТРИЧНОГО ПОЛЯ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

Проблема біологічної безпеки мобільних телефонів в нашій країні досить актуальна і зростає з кожним днем, оскільки мобільний зв'язок стає більш доступним для всіх верств населення країни. Проблема заключається в тому, що включений мобільний телефон є постійним джерелом СВЧ випромінювання, а саме високоякісного випромінювання сантиметрового діапазону. Безпосереднім джерелом випромінювання в мобільному телефоні є антена. Всі інші джерела випромінювання малопотужні.

СВЧ випромінювання безпосередньо нагріває організм (повна аналогія з мікрохвильовою піччю). Рух крові зменшує нагрівання, але, наприклад, кристалик ока позбавлений омивання кров'ю і при суттєвому нагріванні мутніє, руйнується. Ці зміни безповоротні. Даний процес супроводжується різьо в очах і шумом в голові. Дія випромінювання на мозок значно менше, оскільки мозок екрановано черепною коробкою (зменшення опромінення на 5-7 дБ) і має розвинену кровоносну систему. Різні стандарти мають різні властивості нагрівання організму. Телефони стандарту NMT -450i, оскільки частота випромінювання вище, хоча NMT -450i використовується більша потужність. На щастя СВЧ потужність, яку випромінює телефон не настільки велика, щоб нагрівати кристалик ока чи мозок. Біологічно-інформаційні взаємодії вивчені недостатньо, а результати дослідження не публікуються і таким чином стають недоступними для зацікавлених користувачів мобільних телефонів.

Реальної інформації про потужність випромінювання телефонів дуже мало, але існує стандарт, згідно з яким ця потужність складає до 2 Вт (або 2000000 мкВт). При цьому неясно, яка саме це потужність, середня чи імпульсна. Швидше за все це саме середня потужність, адже виробники борються за збільшення строку роботи телефону на одній зарядці батареї, а це досягається зменшенням потужності випромінювання. На голову користувача мобільного телефону попадає приблизно 400 000 мкВт. Для відповідності старим нормам (припустимо, що вся потужність розтікається по освітленій площі голови рівномірно) поверхня освітленої частини голови має бути не менше 4000 см² (квадрат 63x63 см., все одно забагато). В сучасних апаратах антени сховані під корпусом телефону. Але чим менша довжина антени тим більша та звана «добротність». Добротність виявляє величину збереження енергії і ця збережена енергія знаходиться в ближньому полі, тобто біля антени і не випромінюється. Отже голові достається і випромінена потужність (електрична і магнітна складові поля впливають на голову одночасно), і збережена енергія (електрична і магнітна складові впливають на голову по черзі). За рахунок поглинання головою частини збереженої енергії знижується так звана "добротність" антени і покращується прийом, отже мозок виступає як частина антени.

Із засобів захисту можна використовувати або ж відбиваючий екран (проволочну сітку), або ж поглинаючий екран (сітка із провідників, наприклад, нитки змочені вуглеводнем), або ж їх комбінацію. Окрім екранування не існує жодних засобів захисту. Все перераховане відноситься і до радіотелефонів підвищеної дальності. Як правило, збільшення дальності досягається збільшенням потужності до одиниць Вт. А це вже по суті радіостанція. З іншого боку, на даний момент підтверджено небезпеки, пов'язаної з використанням мобільного телефону:

Притуплення реакції та уваги при розмові по телефону під час керування автомобілем;

Створення збоїв в роботі надточних приладів.

Отже, використовуючи мобільні телефони звертайте увагу на дані поради, які можуть стати вам у пригоді.

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ОСВІТИ І ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Проблема гуманітарного компоненту в освіті існувала на всіх етапах історичного розвитку. У ставленні до гуманітаризації навчання завжди домінувало усвідомлення важливої ролі і значення наук про суспільство і людину, які вивчаються від найдавніших часів до сьогодення у школах, ліцеях, гімназіях, університетах, академіях та інших навчальних закладах.

В умовах тоталітаризму гуманітарні науки перетворювались владою в засіб обслуговування ідеології та політики правлячих режимів, що зумовило втрату цими науками свого суспільного призначення. Саме така ситуація, як відомо, склалась в колишньому Радянському Союзі, а також в інших тоталітарних державах, де всі науки про суспільство були поставлені в умови, коли вони мали лише обґрунтовувати і коментувати політичні рішення партійно-державного керівництва і давати їм так зване “ідеологічне забезпечення”.

Лише в умовах власної державності і демократизації суспільствознавці нарешті отримали розкріпачення і свободу наукового пошуку. Звісно, рівень суспільствознавчих досліджень академічних вчених і вузівських науковців ще далеко не у всіх випадках відповідає суспільним потребам. Від минулої епохи перейшло у сьогодення надмірне захоплення хвалебними гімнами – тільки вже не партії, а нації, суцільна героїзація та романтизація її історії, що допустиме в літературі та мистецтві, але не в науці. Не використовується вченими в достатній мірі креативний потенціал здорового скептицизму і сумніву. Нерідко схоластичні теоретизування підмінюють глибоке наукове осмислення досить складних і неоднозначних проблем реального життя суспільства, вироблення обґрунтованих висновків та рекомендацій. Суспільствознавство наше все ще перебуває у відчутній віддаленості від потреб і запитів практики. Час же настійно вимагає, щоб вчені-суспільствознавці чутливо реагували на динамічні зміни в житті, тримали в полі зору нові явища, робили висновки, які могли б правильно орієнтувати практику.

Залишається неадекватним світовій освітянській практиці і співвідношення часу, що відводиться у навчальних закладах на вивчення гуманітарних та інших дисциплін. Відомо, що у школах розвинених країн приблизно дві третини часу відводиться гуманітарним предметам, які формують особу, її світогляд, духовність, культуру, почуття.

Це добре розуміють в США, Японії та інших розвинених країнах, які не випадково, взявши курс на широку гуманітаризацію середньої та вищої освіти, досягли великих успіхів у підготовці висококваліфікованих спеціалістів, що і зумовило в значній мірі їхні досягнення в економіці та розв’язанні соціальних проблем. Щоб випускник був не просто технократом, компетентним лише у своїй спеціальності, але й мав належний рівень духовної культури і широкий кругозір, за кордоном навіть у технічних вузах на вивчення гуманітарних наук відводиться від 25% до 30% і навіть до 40% навчального часу.

Особливої актуальності набула проблема гуманітаризації освіти нині, коли в умовах колосальних успіхів в сфері науково-технічного прогресу, реальними стають загрози для самого існування людства. Тільки моральний прогрес і увага до духовного світу людини зможе гармонізувати цивілізаційні процеси.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТУПЕНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Глибокі і динамічні перетворення, які відбуваються у всіх сферах нашого суспільства, швидкий розвиток техніки та технологій, суцільна інформатизація та комп'ютеризація, процеси глобалізації та інтеграція України у світовий освітній простір ставлять на сьогодні високі вимоги до якісної підготовки фахівців у всіх галузях народного господарства. У вищій школі триває процес переходу на ступеневу підготовку фахівців, продовжується розробка та затвердження державних стандартів вищої освіти. Створення ефективної системи ступеневої професійної освіти викликане бурхливим розвитком знань, новими інтегративними технологіями виробництва та навчання, сучасними вимогами ринкових відносин і підвищенням рівня конкурентоздатності фахівців на ринку праці.

Ступенева підготовка фахівців створює умови для виконання кожним ступенем певної функції в системі єдиного цілого. Разом з тим, реалізується принцип завершеності освіти на кожному ступені професійної підготовки, тобто забезпечується належний рівень фахової компетентності, необхідний для активної трудової діяльності та можливість для подальшого професійного удосконалення. Система ступеневої професійної освіти – це складна організаційна структура, яка формує та розвиває особистість фахівця, починаючи із загальноосвітньої та професійно-технічної шкіл і продовжуючи у вищих навчальних закладах.

У вищому технічному навчальному закладі розрізняють 3 освітньо-кваліфікаційних рівні, що відповідають 3 ступеням підготовки фахівців. Базова вища освіта у поєднанні з технологічною підготовкою відповідає кваліфікаційному рівню фахівця з вищою освітою – бакалавра. Рівень підготовки фахівця такого рівня дозволяє приймати ефективні рішення на тактичному рівні діяльності. Інженерна підготовка на базі базової вищої освіти відповідає кваліфікації інженер-спеціаліст. У функції інженерного супроводу входить ефективне використання і забезпечення робочого стану техніки, впровадження прогресивних технологічних процесів, творчого розв'язання виробничих завдань. Освітньо-кваліфікаційний рівень магістра можна здобути на базі рівня бакалавра (спеціаліста). Магістратура формує у фахівця здатність здійснювати рефлексію проблем перспективного розвитку, вміння обирати ефективну стратегію в умовах нетипових ситуацій і істотної невизначеності.

Таким чином, основною ідеєю ступеневої професійної підготовки фахівців у вищому технічному навчальному закладі є навчання за висхідними ступенями, які відображають послідовність етапів навчально-виховного процесу. При цьому кожен ступінь є логічним продовженням попереднього, забезпечуючи можливість подальшого навчання і передбачаючи розширення сфери застосування праці випускників кожного ступеня. Такий перехід на ступеневу освіту вимагає застосування нових підходів у методиці викладання, принципово нових педагогічних технологій, які дали б змогу підвищити якість підготовки фахівців і обсяги освітньої діяльності навчального закладу.

Отже, завданням сучасної педагогічної науки є розкриття принципів і засад, які сприяють не тільки формуванню на кожному ступені підготовки фахівця відповідних знань, умінь і навиків, професійно значущих якостей, а й цілісний розвиток людини як особистості.

УДК 42

О. Перенчук

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стрімкий розвиток високих технологій та економіки тісно пов'язаний з іноземною мовою, як ведучим засобом міжнародного спілкування. Все це посилює мотивацію людей, що бажають вивчити англійську мову, як основний засіб міжнародного спілкування та наукових досліджень. Багато спеціалістів в різних галузях науки, бізнесу, техніки, культури та інших сфер людської діяльності потребують негайного навчання іноземній мові. Великі зміни відбуваються у навчанні: кардинально переглядаються способи та методи навчання. У зв'язку з цим, проблема використання ефективної методики викладання англійської мови є досить важливою.

Комунікативна методика, як зрозуміло вже з її назви, спрямована саме на практику спілкування. Ця методика вже давно чудово працює в США та Європі. Останнім часом спостерігається вагома інтеграція комунікативного методу в систему мовної освіти України.

Комунікативне направлення навчання англійській мові потребує всіх компонентів учбового процесу. Досить цікавими є методи, що стимулюють активну розумову діяльність і спонукають студента висловлювати свої думки англійською мовою. Одним з таких прийомів в методах комунікативного спілкування є комунікативне завдання.

Комунікативний підхід передбачає систему загальної діяльності; систему мовної діяльності; систему мовного спілкування (комунікації); систему власне самої англійської мови; системне співвідношення англійської та рідної мов; систему мовних механізмів (мовне сприйняття, мовна взаємодія і т.ін.); текст як систему мовних продуктів; систему структурно-мовних утворень (монолог, діалог, монолог в діалозі, різні типи мовних висловів та повідомлень і т.ін.); процес опанування англійською мовою; структуру мовної поведінки людини. В результаті такого підходу формується, реалізується та діє система володіння англійською мовою в навчанні.

Комунікативна методика може бути інтегрована з деякими традиційними елементами викладання англійської мови. Ця методика передбачає максимальне заглиблення студента в мовний процес, що досягається за допомогою зведення апеляції студента в рідній мові до мінімуму. Основною метою цієї методики є навчити студента спочатку вільно розмовляти англійською мовою, а потім думати нею. Важливо і те, що механічні репродуктивні вправи також відсутні; замість них з'являються ігрові ситуації, робота з партнером, завдання спрямовані на пошуки помилок, порівняння та співставлення, що підключають не тільки пам'ять, але і логіку, вміння мислити аналітично та творчо. В підручниках наводяться приклади саме з англо-англійського словника, а не з англо-українського, німецького, італійського і т.ін. Такий комплекс допоможе створити англомовне середовище, в якому повинні «функціонувати» студенти: спілкуватись, читати, брати участь в рольових іграх, висловлювати свої думки, робити висновки. Такий метод орієнтований на розвиток не тільки мовних знань, але й також на креативність та загальний кругозір студента. Мова тісно пов'язана з культурними особливостями країни, тому країнознавчий аспект є досить важливим. Людині необхідно дати можливість легко орієнтуватись в полікультурному оточенні, і це легко здійснюється за допомогою такого чинника як англійська мова.

УДК 42

Л. Петришина

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СПЕЦІАЛЬНОГО ВЖИТКУ ЯК ФОРМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Кредитно-модульна система навчання – найпрогресивніша форма процесу соціалізації особистості, суть якої полягає в оволодінні студентом системою знань і норм, які дозволяють йому формуватися та самореалізовуватися як творчій особистості.

Процес навчання реалізується через логічні зв'язки навчальних модулів, кожен з яких характеризує мікроетап психосоціального розвитку студента. Політичні та соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, вимагають не тільки інформаційної моделі освіти, коли основною метою навчання було накопичення певної суми знань. Модульно-розвивальна система освіти, в рамках якої навчання англійської мови в технічному університеті займає особливе місце, набуває поширення, сприяє розвитку особистості та формуванню її активного мислення, інтенсифікації та оптимізації навчально-виховного процесу за рахунок підвищення рівня самоосвіти, індивідуалізації навчання та його стимуляції (свободу вибору змісту роботи, її темпу і часу).

Модульна система залучає до творчості студента, який стає співтворцем знання. Навчальний модуль – це первинне сприйняття і осмислення конкретного змісту, а потім – відпрацювання вмінь і навичок. Основний зміст стратегій викладача передбачає інтенсифікацію та диференціацію. Інтенсифікація – це, в першу чергу, використання новаторських ідей, пов'язаних із створенням нових форм і методів контролю, активізація всіх студентів при навчанні та перевірці знань, вміння швидко опанувати навчальний матеріал, робити повідомлення, презентації, доповіді, захистити реферат. Диференціація передбачає проведення різних видів перевірок (усних, письмових) за рівнем завдань, уміння самоконтролювати усі свої дії, порівнюючи їх із зразком, систематичне створення таких ситуацій, які б забезпечували “простір для самоутвердження” студентів.

Тестування в системі кредитно-модульного навчання набуває особливого значення при вивченні англійської мови спеціального вжитку. Це форма контролю дозволяє спостерігати за успішністю студентів в оволодінні фаховою термінологією, а також вмінням вживати її в конкретних практичних ситуаціях.

Ефективним є тестові завдання множинного вибору, які передбачають кілька варіантів вибору, з яких лише одна є правильною.

Для перевірки засвоєння нової лексики пропонується лексичний тест (для перевірки деяких лексичних одиниць кожне вірно написане слово чи словосполучення оцінюється максимально двома балами).

Перевірка засвоєння граматичного матеріалу здійснюється у формі підстановочного тесту чи тесту множинного вибору. Граматичний матеріал можна перевірити і у формі перекладу речень з рідної мови на англійську.

Тест на перевірку письмової мови проводиться у формі розповіді на задану тему чи опису заданої мовної ситуації. Відповідність оцінюється за обсягом розповіді, яка встановлюється викладачем, логічною, стилістичною та граматичною правильністю, повнотою розкриття теми та лексичним багатством.

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ САТИРИ ЯК ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ ПРОБЛЕМИ

Поняття „сатира” вимагає передусім чіткої термінологічної ідентифікації, яка, на нашу думку, неможлива без усвідомлення етимології цього слова. Думки учених щодо походження терміну „сатира” розходяться. Більшість новочасних дослідників та довідкових видань виводять етимологію цього поняття від латинського *satura*, що, зі свого боку, є похідним від *lanx satura* – таця або миска, наповнена різноманітними плодами, яка вносилася до храму Церери, богині „полів, землеробства та хлібних злаків”. У цьому сенсі можна, вочевидь, погодитися з Л.Тарасовим, який твердить, що за своїм етимологічним значенням слово „*satura*” пов’язана з латинським коренем *sat*, який наводить на думку про достаток, насиченість, багатство. З огляду на розмаїття плодів, якими наповнювалася жертвна миска, з плином часу слово „*satura*” набуло похідного значення „суміш, мішанина”, яке – як стверджують дослідники – утвердилося в літературі у III-II ст. до н. е., передусім, завдяки двом давньогрецьким поетам: Квінту Еннію а також Пакувію, які – один за одним – випустили збірки під назвою „Сатури”. Це були зібрання байок, анекдотів, діалогічних сенок, невеличких віршів. Ці книги, незважаючи на різножанровість, різноманітність, відмінності у метричній системі, мали одну спільну властивість – напіврозважальний та напівдидактичний характер і переслідували спільну мету – висловити особисту думку автора. Так це поняття було залучене до широкого термінологічного обігу.

Та саме у літературі Давнього Риму відбувається оформлення сатири у окремий поетичний жанр (Невій, Енній, Луцилій) і виникають зародки явища міжжанрової сатири. Поява такого розмежування призводить до виникнення термінологічної неоднозначності поняття „сатира” і його подальшого використання для позначення щонайменше двох естетичних явищ: особливого літературного жанру та особливої форми моделювання дійсності.

Ще в античний період чітко викристалізувались та зберегли своє значення як визначальні, основоположні для сатири й у наші дні основні аспекти цього явища, а саме: різноманітний зміст, викривальний характер, зумовлений невідповідністю зовнішнього і внутрішнього змісту зображуваних явищ, ідеологічну (політичну) злободенність і соціальну спрямованість та дидактичний ефект. На найбільш ранній стадії виникає функціональна поліфонія, тобто сатира (віршована чи змішана) існує не лише як окремий літературний жанр, а починає проявлятися ще й як міжжанровий феномен, що власне й призводить до тієї термінологічної неоднозначності, яка фіксується зараз практично усіма довідковими та науковими виданнями.

У сучасних довідкових виданнях сатира – в широкому розумінні – потрактовується головним чином як художній принцип, як специфічний спосіб осмислення явищ дійсності та їх відображення у творах мистецтва. У цитованих словникових та енциклопедичних статтях сатира осмислюється як певний принцип художньої творчості, що відбиває особливості авторського ставлення до явищ дійсності і специфічний спосіб їх відображення у мистецькому творі. При цьому в роботах такого типу сатира подається як міжжанровий, міжродовий феномен, коли сатиричне ставлення до дійсності реалізується у найрізноманітніших жанрах, проявляється у багатьох відмінних видах поетичних, прозових та драматичних творів.

РОЗВИТОК НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ. СИСТЕМА ВПРАВ.

До системи вправ для навчання аудіювання входять дві підсистеми:

- вправи для формування мовленнєвих навичок аудіювання;
- вправи для розвитку вмінь аудіювання.

До першої підсистеми включаються 3 групи вправ:

- вправи для формування фонетичних навичок аудіювання ;
- вправи для формування лексичних навичок аудіювання;
- вправи для формування граматичних навичок аудіювання.

До другої підсистеми входять 2 групи вправ:

- вправи, що готують студентів до аудіювання текстів;
- вправи в аудіюванні текстів.

I підсистема вправ.

Мета вправ I підсистеми – сформувати в студентів слухові, лексичні та граматичні навички аудіювання. Формування слухових навичок передбачає розвиток у студентів фонематичного та інтонаційного слуху. До I підсистеми входять некомунікативні та умовно-комунікативні рецептивні вправи.

Некомунікативні вправи включають такі види вправ: на сприйняття, впізнавання або розрізнення звука, лексичної одиниці, граматичної структури.

Умовно-комунікативні: вправи на аудіювання повідомлень, запитань, розпоряджень тощо на рівні фрази.

Наведемо приклади вправ I підсистеми.

1. Вправи на диференціацію звукової форми слова та його розуміння:

- прослухайте слова і підніміть руку, почувши слово зі звуком...;
- прослухайте словосполучення і скажіть, скільки раз у ньому зустрічається заданий звук.

2. Вправи на розуміння фраз з незнайомими лексичними одиницями:

- прослухайте речення і визначте значення нового слова за контекстом;
- прослухайте синоніми в реченнях і визначте їх значення;
- з ряду речень виділіть те, що не відповідає темі.

3. Вправи на розуміння фраз з багатофункціональними граматичними структурами:

- прослухайте речення і скажіть, в котрому з них дія відбувається (відбулася, відбудеться);
- прослухайте і запишіть речення з однаковою граматичною структурою;
- прослухайте і запишіть речення з різною граматичною структурою.

II підсистема вправ.

Мета вправ II підсистеми – розвинути у студентів уміння говорити. До цієї підсистеми входять умовно-комунікативні та комунікативні рецептивні вправи.

Умовно-комунікативні вправи включають такі види вправ: аудіювання повідомлень, запитань, розпоряджень на понад фразовому рівні.

Комунікативні: вправи на аудіювання текстів з метою одержання інформації. Комунікативні вправи по суті є керованою мовленнєвою діяльністю; вони забезпечують практику в аудіюванні. Виконуючи мовленнєві вправи, студенти оволодівають уміннями передбачати зміст, виділяти головне, знаходити другорядні деталі, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, зосереджувати увагу на діях і характеристиках персонажів, простежувати логічну послідовність подій і дотримуватись її при передачі змісту.

УДК 796.37.037

І. Салук, В. Третьяк, В. Луців

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ПОКРАЩЕННЯ РІВНЯ ПСИХОФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СТУДЕНТІВ

Актуальність. Соціально-економічні чинники, екологічні умови, спосіб життя студентської молоді є результатом зниження рівня психічного і фізичного здоров'я.

Особливістю праці студентів є навчання пов'язане із значною нервово-емоційною напругою при мінімальних м'язових навантаженнях. Наслідком чого є гіподинамія, зниження нервово – м'язового тонусу та інші негативні зміни в організмі. Досягнення максимального оздоровчого ефекту можливо лише за умови раціонально збалансованих за спрямованістю, потужністю і обсягом фізичних навантажень у відповідності з індивідуальними можливостями організму студентів.

Ефективність занять фізичного виховання у виші багато в чому залежить від змісту, методів, організаційно–методичних форм, наукових досліджень, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу і навчально-спортивної бази.

Мета дослідження. Обґрунтувати систему фізичної, технічної та професійної підготовки студентів механіко–технологічного факультету.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз науково-методичної літератури, педагогічні спостереження, узагальнення практичного досвіду, педагогічний експеримент з використанням контрольних тестів, обробка статистичних даних.

Результати дослідження. Отримані об'єктивні данні за наслідками виконання функціональних проб стану серцево-судинної, дихальної систем та державних тестів, що визначають рівень фізичної підготовленості студентів.

При проведенні дворазових обов'язкових і додаткового самостійного занять всі показники мали тенденцію до поліпшення результатів. Відмічені позитивні зміни функціонування серцево-судинної, дихальної системи та тестів на загальну витривалість, силу, швидкісно-силові якості.

Для покращення показників фізичної, технічної та функціональної підготовленості студентам було запропоновано самостійні заняття за індивідуальним планом.

Внаслідок збільшення часу на додаткові самостійні заняття з рухової активності для студентів в обсязі до 6-8 годин при дворазових обов'язкових заняттях на тиждень, вдалося зберегти та значно покращити показники функціонального стану.

Рівень фізичної підготовленості студентів, які займалися додатково фізичними вправами згідно індивідуальних планів, за виконанням контрольних тестів відповідав оцінкам “добре” та “відмінно”, рідше – “задовільно”.

У студентів, які не займалися додатково руховою активністю, а тільки відвідували обов'язкові заняття з фізичного виховання два рази на тиждень, рівень фізичної підготовленості став навіть дещо нижчим за вихідний. Погіршилися результати виконання тестів на загальну витривалість, силу та швидкість, показники серцево-судинної, дихальної системи не досягли необхідного рівня.

Висновки. Реалізація навчальної програми з фізичного виховання з елементами професійно-прикладної фізичної підготовки в поєднанні з проведенням додаткових самостійних занять зі студентами механіко-технологічного факультету сприяла підвищенню їх рівня психофізичної підготовленості, покращенню функційних показників, готовністю активно оволодівати вимогами, які ставляться до майбутніх фахівців.

ПОЛІТИЧНА СОЦІОЛОГІЯ МАКСА ВЕБЕРА В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНИХ ТРААНСФОРМАЦІЙ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Політичні перетворення є важливою ознакою нинішнього політичного життя в Україні. Актуальними є проблеми вдосконалення державного управління, вибору форм правління, взаємостосунків і противаг між гілками державної влади, проблеми політичного лідерства і ролі народних мас в політиці, а також перерозподіл повноважень органів державного управління. Політики і науковці, громадські діячі і лідери політичних партій активно сперечаються про переваги і недоліки парламентської і президентської форм правління, проблеми ефективності державного управління, шляхи вдосконалення конституції, доцільність використання при цьому плебісцитарного механізму чи обмежитись думкою спеціалістів і професіоналів. Всі ці актуальні і складні питання викликають живий інтерес всього суспільства і є постійною складовою громадської думки.

В цьому відношенні соціально – політичні погляди на проблеми політичної влади, бюрократії і держави одного із класиків соціологічної думки, німецького вченого і мислителя Макса Вебера представляють неабиякий інтерес і є актуальними з точки зору аналізу політичної ситуації в Україні.

У соціології політичної влади М. Вебер підкреслював, що влада є одним з вічних і необхідних компонентів людського буття, існує в будь-якій організованій діяльності людей. Політична влада є ключовою проблемою в політичній соціології М. Вебера. Він розглядає політичні типи панування і виділяє три легітимних типи панування і три типи мотивів підкорення: панування в силу віри в обов'язковість легальних установок і ділової компетентності, панування обумовлене правами, звичками до певної поведінки, а також панування, що базується на простій особистій схильності підданих. Відповідно М. Вебер виділяє три типи панування: раціональне, традиційне, харизматичне. Ця типологія ґрунтується на самому характері мотивацій, що спонукають до підкори.

Особлива увага приділяється аналізу раціонального (легального) панування. До такого типу панування на його думку, відносяться сучасні йому європейські держави: Англія, Франція, США та ін. В такій державі підкоряються не особистості, а встановленим законам. Притому цим законам підкоряються не тільки керовані, але і керівники. Правовий початок – це основний принцип легального панування.

Найкращим типом легального панування М. Вебер вважав бюрократію, оскільки повсякденна робота ведеться апаратом, групою фахівців – чиновників. При цьому бюрократія розглядається в позитивному аспекті, як раціональне управління, а не всевладдя чиновників.

В останній період своєї діяльності М. Вебер прийшов до висновку про необхідність доповнити парламентську легальність саме плебісцитарною легітимністю. Політичним лідером повинний, на його думку, виступати політичний діяч, який обирається не парламентом, а безпосередньо усім народом. Це дає лідеру право звертання безпосередньо до народу через голову парламенту.

З іншої сторони він ніколи не брав під сумнів необхідність парламенту, який обмежував би владу обраного лідера і здійснював стосовно нього і апарату управління функцію контролю.

УДК – 316.32

З. Сокол

(Бучацький інститут менеджменту та аудиту)

ТЕХНОСФЕРА ЯК МАТЕРІАЛЬНА ОСНОВА ЯВИЩ І ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Головним підсумком всього розвитку цивілізації за весь час її існування стало, припавши саме на ХХ ст., становлення техносфери, як штучного середовища життєдіяльності людини. Її специфіка – не просто дуже високий рівень розвитку технології і техніки, матеріального виробництва, науки, озброєнь; не просто зумовлені всім цим рівень і якість життя населення, яке утворило техносферу держав. Головні особливості техносфери, як явища, мають триєдиний зміст. У провідних промислово розвинутих країнах населення не має реальної можливості повернутися у випадку соціальної катастрофи до доіндустріального способу життя, не ризикуючи при цьому фізичним вимиранням великої кількості людей. Провідні економічні центри техносфери (США, Японія, Європейський союз) в змозі зберегти своє значення і саме існування лише спираючись на освоєння і використання просторово-ресурсного потенціалу всієї земної кулі, підлаштовуючи його під свої потреби та інтереси, підпорядковуючи цілям, завданням, процесу цього освоєння свої зв'язки з економіками інших країн і регіонів, а значить і самі ці економіки. Нарешті, техносфера кінця ХХ ст. і все, що з нею докорінно зв'язано, змінили природне середовище існування людини.

Техносфера є матеріальною основою явищ і процесів глобалізації в кількох аспектах. Вона виникає на базі досить розвинутого міжнародного поділу праці, кооперацій, інтернаціоналізації різних видів діяльності; викликає до життя і розвиває нові глобально взаємопов'язані види і типи діяльності у всіх сферах економіки, науки, культури; породжує необхідні їй фінансові потоки, організаційні структури, не зупиняючись перед державними кордонами; створює свої специфічні екологічні та інші глобальні наслідки. Техносфера веде до зміцнення ієрархії держав за їх місцем в системі функціональних зв'язків із зовнішнім світом. Вона змінює місце держави у всьому описаному комплексі відносин, включаючи міжнародно-політичні, вводячи державу в нову для неї систему глобальних зв'язків і залежностей, розмиваючи традиційний суверенітет держави. Це відбувається настільки інтенсивно і наочно між соціальними спільнотами і рухами, країнами і континентами, ТНК і ринками, які розвиваються, що нинішнє суспільство можна назвати сітьовим, основою якого є глобальна економіка.

Верховна влада в економіці переходить з національного рівня на глобальний і тільки світовий ринок володіє досить ефективним інформаційним механізмом регулювання міжгалузевих і міжрегіональних пропорцій відтворення. Раніше господарство майже кожної країни було системою, що сама відтворюється. Тепер така система – тільки світове господарство. Ніяка національна економіка, що пропагує сучасні технології, не може претендувати на самовідтворення. Країни, які відстали в загальному розвитку, сходять з дистанції, а їх ендегенні економіки заходять в глухий кут. Переплигнути кваліфікаційну планку сучасних технологій вони можуть тільки з допомогою ТНК. Тісні економічні зв'язки між країнами роблять сьогодні практично неможливим для будь-якого окремого національного уряду керувати своєю власною економікою самостійно або самостійно запобігати інфляції. Можна констатувати той факт, що людство вперше за всю свою історію впродовж останніх століть, перетворилося на глобальну структурно-функціональну систему.

УДК – 316.32

С. Сокол

(Тернопільський інститут МАУП)

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО - ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Явище, що істотно впливає на макроекономічні зрушення та реформи, що проводяться в країнах з перехідною економікою, – глобалізація. Передумовами процесів глобалізації стали інформаційна революція, яка забезпечила технічну базу для створення глобальних інформаційних сіток, інтернаціоналізація капіталу і жорсткіша конкурентна боротьба на світових ринках, дефіцит природних ресурсів і загострення боротьби за контроль над ними, демографічний вибух, а також посилення техногенного навантаження на природу та розповсюдження зброї масового знищення, яке збільшує ризик всезагальної катастрофи. Вказані фактори, незважаючи на їх різноманітність, тісно зв'язані між собою, і їх взаємодія визначає складний і суперечливий характер глобалізаційних процесів. Інформаційні технології створюють реальну можливість для різкого прискорення економічного, наукового, культурного розвитку народів планети, для об'єднання людства в співтовариство, яке усвідомлює свої інтереси і відповідальність за долі світу. Вони ж можуть служити засобами поділу світу і посилення конфронтації. Всі ці фактори породжують як загальні, так і специфічні тенденції сучасного розвитку країн з перехідною економікою, в т.ч. і України. Зокрема, Україна опинилася в сильній залежності від економіки Заходу. Отримуючи підтримку в проведенні реформ від Міжнародного валютного фонду, Світового банку, США та інших західних країн, Україна йдучи шляхом поступу змушена рахуватися з їхніми вимогами. У такій ситуації буває важко зважати на реальний стан справ в країні, менталітет народу, шукати власну економічну модель. Наша держава стала одним з головних об'єктів глобальної експансії Заходу і, на жаль, за роки своєї незалежності не змогла скористатися можливостями третьої ядерної країни світу і одержати гідну економічну компенсацію за свою унікальну ініціативу добровільного ядерного роззброєння.

Розвиток економіки і соціальний устрій та цивілізаційні особливості держав є різними категоріальними структурами. У суто економічному плані залежність України від Заходу, від світової капіталістичної системи, безумовно, тільки посилюється. Ніякої економічної альтернативи Заходу Україна поки що не запропонувала. Але з цього не випливає, що всі інші сфери суспільного життя повинні бути принесені в жертву економічній необхідності. Ігнорувати закони ринку неможливо, але й абсолютизувати їх небезпечно, підводячи під них культурні й духовні аспекти існування людей у суспільстві.

Вважаємо, що при всій різноманітності акцентів та при різних означеннях суспільства після капіталізму, важливішим є не конкуренція концепцій, а їхня здатність до накопичення інформації про поточні і майбутні трансформації. В основі проблематики українських реформ лежить пошук необхідних для прогресу країни принципів і форм організації суспільного життя в економіці, політиці, соціальній сфері, культурі. Для цього існує великий світовий досвід, здобутий не стільки в результаті теоретичних пошуків, скільки зумовлений потребами суспільної практики.

БРАТСЬКІ ШКОЛИ УКРАЇНИ

Братства і створені ними освітні заклади XVI-XVII ст. відіграли значну роль у суспільно-політичному та культурному житті, в боротьбі проти політики національного та релігійного утисків, які проводила шляхетська Польща та католицька церква в українських землях.

З метою зміцнення православ'я братства особливу увагу приділяли створенню шкіл. Першу братську школу заснувало Успенське братство у Львові (1586). За її зразком створювалися братські школи в різних містах України. В першій пол. XVII ст. братські школи засновувалися і в деяких селах.

Братські школи – це українські національні навчальні заклади в XVI – XVIII ст. Вони були двох типів: елементарного та підвищеного, які докорінно відрізнялися від інших існуючих шкіл, приміром, протестантських, католицьких, єврейських, вірменських тощо. Предмети у цих школах викладалися рідною мовою, вивчалася антична література, філософія, розвивалися розумові здібності учнів.

Слід зазначити, що історичні свідчення про перші навчальні заклади, організовані братствами, обмежені. Відомо, що шкільна кімната розміщувалась у братському будинку. Вчителя, який виконував обов'язки дяка та писаря, обирали на загальних зборах братства. Платню він отримував з прибутків церкви, а також із коштів, що платили батьки за навчання дітей.

Інформацію про те, як організовувався навчальний процес знаходимо у Статуті Львівської братської школи, де визначався режим навчальної діяльності учнів, окреслювалося коло їхніх обов'язків, а також учителів, батьків та опікунів. Учні, як правило, ділили на три групи: одні вчилися розпізнавати літери, інші - читати і вчити напам'ять певний навчальний матеріал, треті - міркувати, пояснювати прочитане. Читати і писали вчилися слов'янською мовою. Учні навіть знайомили зі слов'янською нумерацією. До змісту освіти у школах, крім читання та письма, входила лічба, малювання, вивчення катехізису, особливе місце займали співи. Як відомо, церковний хор складався з учнів. Навчання проводили у суботу.

У школах запроваджувались елементи класно-урочної системи навчання, а також різні методи: пояснення, бесіда, самостійна робота, диспут, взаємне навчання. Для закріплення навчального матеріалу широко практикувалось повторення. За порядком у школі, поведінкою учнів і виконанням домашніх завдань стежили виділені на кожний тиждень чергові учні. В школі часто бували батьки учнів, які допомагали вчителям доглядати за поведінкою дітей. Віддаючи дітей до школи, батьки підписували з ректором школи договір, в якому зазначалися обов'язки школи і батьків. До школи приймалися діти усіх станів. Дітям з убогих сімей надавалась матеріальна допомога. А сироти були під повною опікою братства, яке вимагало від учителів своєї школи однакового ставлення до всіх учнів. При братських школах існували так звані «братства младенческие», основна мета яких - моральне виховання юнацтва. Слід зазначити, що всі учні братської школи входили до таких молодіжних братств.

Найвизначнішими братськими школами в Україні були Львівська (1586), Київська (1615), Луцька (1624) та інші.

Діяльність братських шкіл стали епохальним явищем в історії українського народу. Братські школи відіграли величезну роль не тільки в поширенні освіти, а і в боротьбі українського народу за своє визволення від гніту польських загарбників.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ЗАКІНЧЕНЬ РОДОВОГО, ДАВАЛЬНОГО І МІСЦЕВОГО ВІДМІНКІВ ІМЕННИКІВ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ XVIII СТ.

Родовий, давальний і місцевий відмінки однини іменників чоловічого роду в сучасній українській мові характеризуються варіативністю закінчень, що викликає вагання відносно використання цих формотворчих флексій у мові. Спостереження над літературною мовою XVIII ст. дає змогу зрозуміти різницю між питомо українськими та іншими елементами та з'ясувати, яким із них надавати перевагу.

Більшість іменників чоловічого роду в родовому відмінку однини має закінчення *-а (-я)*, успадковане з попередніх епох. Воно притаманне словам, що позначають назви живих істот. Такі ж форми характерні для збірних іменників. Іменники, що означають збірність, речовини, масу, матеріал, назви явищ, процесів, абстрактні поняття, здебільшого виступають із флексією *-у (-ю)*: *жалю, олгю, без плачу* і т.п. Частина іменників чоловічого роду в досліджуваних стародруках вживається як із давнім закінченням *-а (-я)*, так і з новішим *-у (-ю)*. Важливо відзначити, що флексію *-у* в родовому відмінку однини приймають і топоніми. Однак такі форми й нині чомусь трактуються як розмовні.

Іменники чоловічого роду в однині у виданнях Почаївської друкарні XVIII ст. в давальному відмінку мають закінчення *-овъ, -евъ* та *-у (-ю)*. Як і в сучасній українській мові, автори досліджуваних текстів в іменниках чоловічого роду надають перевагу флексіям *-овъ (-евъ)*. Щоправда, в досліджуваних пам'ятках все ж домінують форми з *-ови (-еви)*, де закономірно зберігається кінцевий голосний *[u]*. Вплив флексії твердої групи виявлено в основах на шиплячий: *богачови, товаришови*. Такі форми й нині функціонують у говорах Волині. Флексія *-у (-ю)*, успадкована з попередніх епох, продовжує ширше вживатися лише в пам'ятках конфесійного змісту. Стан вживання закінчень давального відмінка іменників II відміни в літературній мові на Волині у XVIII ст. значною мірою відбивають сучасні південноволинські говірки, в яких типовими є закінчення *-ові (-еві)* в давальному відмінку однини з вторинним *i* (замість закономірного *u*) в кінці флексії, як і в нинішній літературній нормі.

Місцевий відмінок однини в досліджуваних пам'ятках характеризується розмаїтістю флексій, зумовленою тим, що в ній ще в давнину тверда (на *-о*-основи) й м'яка (на *-jo*-основи) групи мали неоднаковий набір закінчень. До того ж до цієї відміни ввійшли іменники колишньої *-й (-у-коротке)* основи, які вплинули на *-о-* та *-jo-* основи. Іменники твердої групи зберігають старовинний формант *-ъ*. Спостерігаємо поширення флексії *-у* на слова колишньої *-о*-основи, особливо ті, які мають в кінці основи задньоязикові приголосні. Лексеми м'якої групи в місцевому однини зберігають давню флексію *-и* (орфографічно – й *-ы*), проте спостерігаємо тенденцію до поширення флексії *-ъ* твердої групи на м'яку. Закінчення *-і* (орфографічно – *-ь*) притаманні й сьогодні волинським говіркам.

Досліджувані тексти свідчать про руйнування старої системи відмінювання і створення нової. У текстах переважають морфологічні одиниці, які засвоїла сучасна українська мова. Книжні варіанти є рідкісними, в тому числі і в канонічних текстах.

УДК 130.2:159.

В. Цвіркун

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

СВІТОГЛЯДНА НАСТАНОВА ТА УСТАНОВКА (ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС)

У світогляді суспільства і людини завжди присутні якісь базові компоненти. Очевидно, що до них варто віднести усталений психологічний термін «установка» та менш опрацьоване, але присутнє у нашій мові поняття «настанова», яке більше стосується мовної практики й, зокрема, більш інваріантного філософського розуміння.

Термін «установка» вже давно фігурує у якості одного із центральних понять психологічної науки, особливо соціальної психології. У психології поняття «установка» найчастіше вживається у зв'язку із поняттям «діяльність». Такий зв'язок є смислослабим, оскільки феноменологічно установка походить від діяльності. Дієсловом «установити» в українській мові означається момент завершення якоїсь певної дії.

Поняття «установка» по-перше, традиційно і широко вживане в психологічній науці як визначальний термін загальнопсихологічної теорії установки (Д.М.Узнадзе та його школа); по-друге, поняття «установка» є смисловим фігурантом загальної теорії діяльності українських та російських психологів; по-третє, англословний варіант даного терміна – «attitude» перекладається як «ставлення», тобто означає діяльнісне, стійке відношення людини до світу та її позицію у житті; по-четверте, світогляд як духовно-практичний спосіб освоєння світу людиною і форма її самосвідомості базується на стійких структурних складових, до яких відносяться ті із них, що безпосередньо витікають із діяльнісного відношення людини до світу.

Саме до таких стійких структурних елементів світоглядної свідомості, що визначають світоглядне відношення, світоглядну позицію людини належать світоглядні або смисложиттєві установки. Цим поняттям ми фіксуємо спосіб виявлення, «дію» світогляду та світоглядної свідомості, предметом яких є відношення людини до світу. Таким відношенням охоплюється вся система видів діяльності суб'єкта, людини, що освоює і творить світ власного буття.

Світогляд – це завжди позиція, «стояння» Людини перед чимось і перед кимось, у тому числі і перед собою. Таке стояння, і навіть протистояння, неможливе без опори, опертя, певного життєвого, буттєвого фундаменту, до наріжних цеглин якого ми схильні відносити смисложиттєві, тобто світоглядні установки.

Світоглядним установкам притаманна й дифузія у сферу підсвідомого. Тому вони майже не піддаються змінам після своєї сформованості та «осілости» у структурному фундаменті світоглядної свідомості, а тим паче у підсвідомості людини. Механізм їх спрацювання і дієздатності практично незмінний до тих пір, поки не зазнають суттєвих змін смисложиттєві, світоглядні орієнтації суб'єкта діяльності, носія певного світогляду та світоглядної позиції.

Окрім поняття «установка» у нашій мові вживається термін «настанова». Відмінність «настанови» від «установки», перш за все, полягає у тому, що першою ми характеризуємо напрям дії, настановлення на щось, що постійно перебуває в центрі уваги, тоді як друга, вказує на щось стабільне, практично незмінне, постійне: певна дія завершена, зафіксований її результат і цей результат «осідає» у якості структурного елемента свідомості, при чому настільки стійкого, що свідомість без особливої напруги залучає його у кожному випадку свого активного впливу на життя, а отже й на діяльність.

І. Шовдра

(Гусятинський коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя)

ОЦІНКА СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ГУСЯТИНСЬКОГО КОЛЕДЖУ ТНТУ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ ДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ТА ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ

Кількісним показником здоров'я людини є рівень її фізичної працездатності і рівень резервів киснезабезпечуючих систем, які чутливо реагують на всі зміни умов довкілля та оперативно беруть участь у всіх адаптивних реакціях організму. Рівень соматичного здоров'я людини залежить від рівня її фізичної натренованості.

Здоровий спосіб життя – це стійкий комплекс корисних для здоров'я звичок та навичок, фіксованих в режимі дня. Його складові елементи формуються в процесі тривалого і цілеспрямованого виховання з раннього періоду життя, коли нервова система найбільш сприятлива для формування стійких навичок ЗСЖ.

Метою анкетування, яке проводилося в Гусятинському коледжі ТНТУ імені Івана Пулюя, було вивчення чинників, що негативно впливають на стан здоров'я молодого покоління, а також ставлення студентів до здорового способу життя.

Дослідження проводилося за спеціально розробленою анкетой:

У результаті анонімного анкетування 120 студентів першого курсу вималювалася така картина:

- 15% студентів ведуть здоровий спосіб життя;
- 62% потребують корекції окремих звичок;
- 23% ведуть нездоровий спосіб життя.

Встановлено зниження рівня критичної самооцінки студентів щодо правил ведення здорового способу життя.

Практична реалізація ідеї впливового управління станом здоров'я людини має неабияке значення. Наше анкетування засвідчило той факт, що спосіб життя, який веде переважна більшість студентів, далекий від ідеального. Тому поняття здоров'я повинне бути тісно пов'язаним із фізичною культурою.

Виходячи з висвітленого, фізичну культуру в практичній реалізації можна представити як вирішення таких професійно-педагогічних завдань:

- Формування в студентів позитивної позиції щодо фізичної культури в переході до стійкої зорієнтованості на самостійні заняття на рівні особистого ЗСЖ;
- Забезпечення освітньо-теоретичної інформованості про фізичну культуру, самовиховання;
- Розвиток функціонально-кондиційних можливостей організму в певних режимних нормах життєвозабезпечуючого стану;
- Формування рухово-координаційної сфери студентів на рівні певного обсягу життєво-необхідних навичок.

Практична реалізація цих завдань і є основною метою фізичного виховання.

У зв'язку з цим фізичне виховання на сучасному етапі як цілеспрямована галузь впливово-педагогічної діяльності повинна мати чітко визначену оздоровчу основу, відносно трактування загального поняття «здоров'я», яка, з одного боку, повинна бути конкретизована з точки зору професійно-прикладної компетенції його, з іншого – потребує розробки відповідно до цього певних системних критеріїв, які б давали уяву про реалізаційну «траєкторію» руху щодо її вирішення.

ДІАСПОРА ЯК ФАКТОР ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

Вплив діаспор у сучасному світі стає більш відчутним як у внутрішній політиці приймаючих країн так і на міжнародній арені. В умовах глобалізаційних процесів етнічні діаспори стали активними суб'єктами міжнародного лобювання, які, використовуючи свій потенціал в країнах проживання, здатні чинити певний тиск на їх уряди та міжнародні організації, регулюючи в такий спосіб зовнішньополітичний курс щодо держави або регіону походження. Власне, вже ряд держав давно здійснюють таку взаємовигідну співпрацю, результати якої позитивно впливають на політичне, економічне, соціальне, культурне становище в країні виходу, збільшують її можливості в сфері міжнародних відносин.

Значний потенціал у сприянні Українській державі в інтеграції до глобального контексту, підвищенню конкурентоспроможності в нових реаліях, просуванні її інтересів на міжнародній арені має і українська діаспора.

Починаючи з кінця Першої світової війни діаспорні спільноти виступали представниками інтересів українства і своєрідними групами тиску на органи влади приймаючих країн з метою здобути їх підтримку в боротьбі за державну незалежність України, захисті політичних і національних прав українського народу. Із проголошенням незалежності України зусилля діаспори були спрямовані на лобювання урядів країн проживання з метою визнання молоді держави як суверенного члена світового співтовариства, реалізації національних інтересів та утвердження позитивного іміджу. Значний внесок здійснено діаспорою у справі визнання Голодомору актом геноциду українського народу парламентами держав світу та міжнародними організаціями. Внаслідок тривалих лобістських дій української діаспори Голодомор в Україні актом геноциду визнали парламенти 19 країн.

Однак, не всі діаспорні групи активно проявляють себе у політичному житті приймаючих країн. Це пов'язано як з рівнем організованості самої діаспори так і ступенем розвитку політичних, економічних і громадських свобод в приймаючому суспільстві. На нашу думку, вагомою причиною є і неефективна державна політика у сфері взаємодії з українською діаспорою. Співпраця України з діаспорою в напрямі захисту національних інтересів так і не стала основою зовнішньої політики. Недостатнім є і залучення представників громадсько-політичних об'єднань закордонних українців до розробки та здійснення державної політики України у даній сфері.

Зважаючи на зростаючу роль етнічного лобізму у світовій політиці, на наше переконання, необхідно вивчити досвід та механізми співпраці інших держав, які вбачають у своїй діаспорі потужний фактор політичного, економічного, інформаційного впливу в країнах проживання і досить успішно використовують його, розробити концепцію світового українського лобі та стратегію реалізації національних інтересів у міжнародній сфері і конкретно в кожній приймаючій країні.

Чи зуміє Україна використати можливості, які відкриває перед країнами глобалізація, витримати виклики сучасності і стати повноправним членом світового співтовариства? Це залежатиме від уміння консолідувати зусилля світового українства і спільно та ефективно діяти в ім'я національних інтересів України на міжнародній арені.

УДК: 613.16-06:612

О. Босюк, Я. Курко

(Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя)

ПЛАВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ ОРГАНІЗМУ ЛЮДИНИ ДО НЕСПРИЯТЛИВИХ ВПЛИВІВ ПОГОДИ

Загально відомо, що людина є частинкою навколишнього світу, глибоко залежною від перебігу зовнішніх процесів. Тільки гармонія внутрішніх процесів організму з ритмами зовнішнього середовища, природи може бути твердою основою стабільності життєдіяльності людського організму, базисом його доброго здоров'я і самопочуття.

Вивчали показники фізичної працездатності організму в 65-ти студентів, які займаються плаванням у навчальному спортивно-оздоровчому центрі "Політехнік", за погодних умов (медико-метеорологічних ситуаціях) I та III типів.

Застосований нами степ-тест PWC₁₇₀ показав, що у всіх досліджуваних групах плавців, в умовах метеоситуації III типу відносні показники фізичної працездатності організму суттєво менші, ніж відповідні при метеоумовах I типу.

У плавців групи оздоровчого плавання (ГОП) відносні показники фізичної працездатності в умовах метеоситуації III типу достовірно менші на 8,8 % ($P < 0,05$), ніж аналогічні при метеоумовах I типу.

Подібні, хоча і менш виражені, зміни фізичної працездатності ми спостерігали і у плавців-розрядників. Встановлено, що відносні показники фізичної працездатності за погодних умов III типу, у порівнянні з I, вірогідно менші відповідно: у плавців 3-го розряду на 7,2 % та 2-го – на 6,8 %.

Зниження атмосферного тиску і відповідно вмісту кисню у повітрі, що є характерним для погоди III типу, призводить до зменшення насичення киснем артеріальної крові. Таким чином, при невідповідності між збагаченням киснем крові і потребами органів і тканин у ньому, розвивається помірна гіпоксія, внаслідок якої порушується енергетичний обмін та створюється недостатня кількість АТФ. Крім цього, зміни погоди зумовлюють мобілізацію додаткових механізмів, які компенсують недостатність базових процесів. Вмикання цих механізмів супроводжується переходом на інертний режим функціонування органів і систем, що призводить до значних витрат функціональних резервів.

При зіставленні результатів проведених нами досліджень встановлено, що при несприятливій погоді, в осіб з високою інтенсивністю занять плаванням, показники фізичної працездатності зазнали меншого негативного впливу погоди, ніж у плавців з низькою інтенсивністю занять. Це пояснюється тим, що систематичні фізичні тренування сприяють розвитку адаптації до періодичної гіпоксії. У результаті цього в організмі формується стійкість до гіпоксії шляхом формування структурного сліду. Суть останнього полягає у збільшенні потужності функціонування системи захвату і транспорту кисню, в збільшенні стійкості до стресових пошкоджень, розвитку антигіпертензивного ефекту.

Висновок. Результати проведених нами тестувань переконують в тому, що регулярні фізичні навантаження у водному середовищі є ефективним засобом підвищення стійкості організму людини до несприятливих впливів погоди.

ПРИЧИНИ І ПРОФІЛАКТИКА ТРАВМ У СИЛОВИХ ВИДАХ СПОРТУ

Найнеприємніше, що може відбутися із спортсменами - це травма. Причому, дуже часто вони трапляються, коли атлет знаходиться на піку своєї форми. І основна причина - це зниження пильності. Спортсмен знаючи, що знаходиться у хорошій формі, не приділяє достатньої уваги і часу розминці. Він задоволений своїми результатами і силою, і ще більш збільшує вагу обтяження.

Чи можна уникнути травм? У будь-якому виді спорту, так само як і в атлетизмі, уникнути травм повністю не вдавалося нікому. Але звести ризик їх отримання до мінімуму можна.

Є декілька основних правил, які допомагають уникнути травм при заняттях силовими видами спорту:

Робіть розминку

Це перша умова безпеки тренувань. Завжди розминайтеся, інакше вас чекають проблеми. Спочатку необхідно розігріти ті частини тіла, які будуть виконувати роботу, потім розтягніть їх.

Розминка - це просто робота у високому числі повторень в тих вправах, які вас чекають. Вага обтяження, зрозуміло, має бути невеликими. Розминка, по суті, є гімнастикою з малим обтяженням і підвищеним числом повторень.

Правильна техніка виконання вправ.

Дуже важливе правило для профілактики травматизму. Більшість вправ з обтяженнями при неправильній техніці виконання стають не тільки не ефективними, але й небезпечними для здоров'я.

Концентрація і увага.

Під час тренування думки в голові мають бути пов'язані тільки з тренінгом і ні з чим більше. Залізо не прощає неповаги до себе.

Необхідно уважно відноситися до навісу ваги на снаряд і не метушитися. Якщо немає часу, краще щось пропустити, але не поспішати.

Робити менше різких рухів.

При роботі з обтяженнями слід уникати різких рухів. Найчастіше травми виникають в останніх, найважчих повторях і підходах. При цьому настає втома і виникає бажання швидше закінчити важку вправу. Допоки тіло спортсмена розігріте – він може не помітити, що травмувався. Біль може з'явитися вже після тренування.

Вага обтяження має бути розумною.

Необхідно реально оцінювати свої сили і не навантажувати свої м'язи непосильною роботою. Вага обтяження має бути такою, щоб впродовж всього підходу техніка виконання вправи була правильною.

Обов'язкова страховка у важких вправах. Це може бути досвідчений партнер, страхувальні стійки, товстий трос, та все що завгодно, що дозволить у разі небезпеки з найменшими втратами, а ще краще без втрат, вилізти з під снаряда. Напевно, це одне з найважливіших правил для профілактики травматизму. Не дотримуючись правила страховки можна отримати дуже серйозну травму.

СПОРТ ЯК ІНДИКАТОР ЯКОСТІ ЖИТТЯ

У нашій країні задоволення індивідуальних приватних потреб, пов'язаних зі спортивною, фізкультурно-оздоровчою діяльністю здійснюється на добровільній основі за рахунок особистого вільного часу і з урахуванням наявних необхідних ресурсів (фінансових, матеріальних, енергетичних та ін.). У зв'язку з цим розвиток спорту в умовах ринкової економіки має особливості, пов'язані із соціальною стратифікацією населення. Соціальна ієрархія існує завжди, вона пов'язана з неоднорідністю здібностей, займаних соціальних статусів, нерівномірністю володіння грошми, владою, освітою, престижем.

Спорт виконує різноманітні соціально значущі функції, тобто він має досить суттєві ресурси в різних сферах людського життя. Чудовою особливістю спорту є те, що сферою його впливу є і тіло, і дух: спорт говорить про користь руху, підсилює суспільні зв'язки, вимагає поваги до особистості, створює атмосферу колективізму. Маючи всі ці особливості, спорт, на нашу думку, може виступати в якості одного зі способів подолання існуючих у суспільстві різних соціальних нерівностей.

Світовий досвід показує, що спорт має універсальну здатність у комплексі вирішувати проблеми підвищення рівня здоров'я населення і формування здорового морально-психологічного клімату в колективах і в суспільстві в цілому. Всесвітньо визнано, що заняття спортом є превентивним засобом підтримки і зміцнення здоров'я та профілактики різних захворювань і шкідливих звичок (пияцтва, тютюнопаління, токсикоманії і т. ін.).

В Україні періодично ухвалюються національні програми на кшталт «Концепція Державної програми розвитку фізичної культури і спорту в Україні на 2007-2011 роки», розроблених на основі Закону України «Про фізичну культуру і спорт». У них вказується на необхідність зміни в підходах суспільства до забезпечення здоров'я людини, як найвищої гуманістичної цінності й пріоритетного напрямку державної політики. Для цього необхідно сприяти духовному і фізичному розвитку молоді, розвивати фізкультурно-спортивний рух в Україні з урахуванням змін у всіх сферах громадського життя і ціннісних орієнтацій населення України. Особливий акцент робиться на переорієнтації практичної діяльності галузі фізичної культури і спорту у бік пріоритетної проблеми – зміцнення здоров'я різних верств населення; створення умов для задоволення потреб кожного громадянина України. Поряд з тим поставлено завдання забезпечити передові позиції у міжнародному спортивному русі, підвищення міжнародного авторитету України у світовій співдружності. Однак більшість із заходів, запланованих у рамках даних програм не виконуються. Причини невиконання більшості завдань криються у відсутності необхідного фінансового забезпечення.

Говорячи про спорт як індикатор матеріального благополуччя, необхідно відзначити, що важливу роль у презентації престижного споживання грають також елітні види спорту. Привабливість елітних видів спорту пов'язана, у першу чергу, з їх малодоступністю для широких верств населення, заняття престижним видом спорту стає стратифікуючою ознакою, символічною межею між процвітаючими людьми та всіма іншими.

Таким чином, спорт, на нашу думку, може виступати одним з показників концепції «якості життя», тому що він, як було показано вище, виступає одночасно і способом поліпшення здоров'я населення, і індикатором матеріального благополуччя.

УДК: 796.37.543

Я. Надозірний, Я. Курко

(Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя)

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУП

Програма з фізичного виховання (розділ спеціальна медична група) розробляється на підставі державного компонента загальної середньої і вищої освіти та є загальнообов'язковою складовою мінімального (базового) змісту фізкультурної освіти для студентів вищої школи.

У зв'язку з певним відсотком студентів з послабленим здоров'ям, вони потребують особливої уваги та індивідуального підходу на заняттях з фізичної реабілітації.

Метою занять з фізичної культури у вузі є сприяння у підготовці всебічно розвинених спеціалістів, покращення і зміцнення здоров'я, фізичної підготовленості студентів до високопродуктивної праці.

Завданнями фізичної реабілітації, як навчальної дисципліни у Тернопільському національному технічному університеті ім. Пулюя є:

- пропаганда здорового способу життя і спорту серед студентів, як важливого засобу виховання і зміцнення здоров'я студентської молоді незалежної України;
- заохочення студентів до активного дозвілля у вільний від навчання час;
- забезпечення в студентській молоді належного рівня розвитку показників їх функціональних та морфологічних можливостей організму, фізичних якостей, рухових здібностей, працездатності та підготовка до складання окремих державних тестів фізичної підготовленості;
- усунення або зменшення наслідків захворювань та травм; стимуляція процесів компенсації; попередження паталогічного процесу;
- у випадках інвалідності, допомога студентам індивідуально виробити нові рухи і компенсаторні навички, психологічно відновитися, навчити користуватися, при потребі, протезами та іншими технічними пристроями та апаратами, а також допомогти оволодіти новою професією і, таким чином, адаптувати потерпілу людину до життя у змінених умовах існування.

У спеціальній медичній групі можуть навчатись студенти з ослабленим здоров'ям, які не звільнені від практичних занять з фізичної культури і тільки після медичного обстеження і рекомендації лікаря, про можливість займатись у загальній оздоровчій групі.

На заняттях з студентами спеціальної медичної групи необхідно дотримуватись загальноприйнятої структури заняття з фізичної культури, однак воно складається не з трьох, а з чотирьох частин.

Усі частини заняття спрямовані на розв'язання освітніх, виховних і оздоровчих завдань органічно поєднані між собою і становлять єдине ціле.

Фізична реабілітація здійснюється відповідно до програми з студентами усіх курсів і проводиться у формі учбових занять, ранкової гігієнічної гімнастики, самостійних занять фізичними вправами, масових оздоровчих, фізкультурних і спортивних заходів. Більшість занять у спеціальній групі має проводитися на відкритому повітрі, що сприяє загартуванню організму.

УДК: 796.37.037

Г. Ралло, О. Федчишин

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

МУЗИЧНО-РИТМІЧНИЙ РОЗВИТОК СТУДЕНТІВ У ВЗАЄМОДІЇ ФІЗИЧНОГО І ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У сучасних умовах реформування системи освіти і виховання студентів набуває ще далі більшого значення людський чинник, що виявляється у вихованні цілісної всебічно-розвиненої, духовно-багатої та фізично-досконалої особистості. Гармонізація фізичного і духовного пов'язана з втіленням фізичної культури у соціокультурні процеси як життєвої цінності, зі спрямуванням національної свідомості на необхідність духовного та фізичного розвитку кожного члена суспільства. У зв'язку з цим все більше уваги приділяється проблемі взаємозв'язку всіх структур духовної та фізичної сутності людини як цілісної особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано рішення даної проблеми наводить нас на думку що музично-ритмічна діяльність подобається студентам своєю емоційністю та можливістю творчого мислення. У процесі музично-спортивної діяльності проходить найбільш ефективно взаємозв'язок фізичного виховання з естетичним. Важлива ідея для визначення сутності естетичного виховання в фізичному та фізичного виховання в естетичному полягає в теорії естетичного виховання Б. Лихачова, згідно з якою естетичне виховання в процесі фізичного виявляє наявність у ньому естетичних елементів та перетворює їх в засоби естетичного розвитку і формування людини. Фізичне виховання в процесі естетичного ґрунтується на соціально-природній цілісності особистості, тому розглядати морально-естетичну сутність людини тільки з позицій духовності було б неправильно. Ніякої духовності поза зовнішніми формами виразності і поведінки особистості просто не існує.

Результати дослідження та їх обговорення. Головна концептуальна ідея полягає в тому, що з багатьох взаємозв'язків фізичного та естетичного виховання ми виділяємо домінуючий компонент – це ритм, через формування якого можна простежити розвиток особистості студента як фізичний, так і естетичний. Ця концептуальна ідея засновується на тому, що ритм виступає складовою частиною як фізичного, так і естетичного виховання. У фізичному вихованні ритм – це засіб впливу на тіло студента через розвиток ритмічної здібності чергувати м'язову напругу з відпочинком, виявляти взаємозв'язок та часову послідовність рухів, встановлювати співвідношення окремих моментів руху, варіювати темп, форму, швидкість і при цьому заощаджувати фізичні та вольові сили. Висновки. Найбільш ефективно музично-ритмічний розвиток студентів у взаємодії фізичного і естетичного виховання здійснюється під час комплексних ритмічних занять засобами ритміки, ритмічної гімнастики, аеробіки в різних співвідношеннях. Всі ці напрямки мають одні історичні корені, становлячи єдиний засіб ритмічного виховання, що є частиною художнього виховання студентів заснованого на єдності музики і рухів. Музика як галузь мистецтва належить до естетичного виховання, а рухи, фізичні вправи є складовою частиною фізичного виховання. Отже, у предметі ритмічного розвитку наявні як естетичні, так і фізичні корені, які знаходяться в тісній єдності і взаємодії. Музика – це емоції, ритм, а ритм – це такий компонент музики, що найбільш природно відбивається в русі. Тому музично-ритмічна діяльність подобається студентам, привертає їх своєю емоційністю і можливістю активно висловлювати свої почуття.

Література.

1. Лечебная физическая культура: Справочник / Епифанов В.А., Мошков В.Н., Ануфьева Р.И. и др.; Под ред. В.А. Епифанова. – М.: Медицина, 1987.– 528с: ил.
2. Журнал «Физкультура и спорт» № 3, 1987, Чехов: «ФиС».

УДК: 796. 612.037

О. Федчишин, Я. Курко

(Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя)

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ТНТУ

Вступ. Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я нації» на 2002-2011 роки спрямована на задоволення потреб населення в охороні його здоров'я, передбачає збільшення та відновлення резервів здоров'я через формування науково обгрунтованої системи здорового способу життя. Особливо це стосується молодого покоління як майбутнього нашої держави.

Сучасна освіта України створює сприятливі умови для розвитку особистості, задоволення її освітніх потреб та інтересів. У зв'язку з цим успішне засвоєння вимог системи виховання здорового способу життя залежить не лише від бажання й здібностей людей, а й від стану їх здоров'я.

Аналіз публікацій показав, що здоровий спосіб життя кожної людини повинен бути спрямований насамперед на зміцнення і відновлення здоров'я, первинну профілактику захворювань, формування активного трудового довголіття.

За даними статистики в Україні приблизно 70% дорослого населення має низький та нижчий за середній рівні фізичного здоров'я. 22,6 % учнів загальноосвітніх шкіл України мають середній рівень фізичного здоров'я, 33,5 % - низький. І лише 6,7 % мають рівень фізичного здоров'я вище за середній і 0,8 % - високий.

Мета нашого дослідження довести, що фізична культура є невід'ємною складовою процесу виховання здорового способу життя у студентів, що, в свою чергу сприятиме підвищенню працездатності, зміцненню та збереженню здоров'я, адаптації організму до різних суспільних ситуацій.

Механізм виховання здорового способу життя у студентів повинен складатися з використанням певних підходів: індивідуально-особистісний підхід, створення атмосфери співпраці, співтворчості і взаємонавчання; орієнтації на самовиховання, здійснення навчально-виховного процесу на засадах інтегрованого підходу на всіх етапах процесу виховання, форм навчання: ранкової гімнастики, спортивних годин, секцій, туризму, спортивних заходів, змагань.

Водночас, використання фізичних вправ з предметами і без предметів, гімнастичних та силових, легкоатлетичних та ігрових допоможе з найменшою затратою часу ефективно виховувати здоровий спосіб життя у студентів.

Результати дослідження та їх обговорення. Як показали результати анкетування студентів, було виділено три групи студентів за рівнем засвоєння знань та умінь виховування здорового способу життя.

Першу групу 24% становили студенти з високим рівнем знань щодо виховання здорового способу життя. До другої, найчисленнішої групи 41% — середній рівень знань, відносились студенти, які хочуть щоб їм підказували шляхи виховання здорового способу життя. До третьої групи 35% — низький рівень знань, належать молоді люди, які не навчилися використовувати засоби фізичної культури для виховання здорового способу життя.

Висновок. Результати дослідження показують, що у більшості студентів знання та уміння виховувати здоровий спосіб життя сформовані недостатньо.

Використання педагогічного механізму виховання здорового способу життя у студентів є інструментом фізичної культури для вирішення певної педагогічної проблеми.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ОСНОВНИХ СИСТЕМ НАВЧАННЯ ПЛАВАННЮ НА РОЗВИТОК РАННІХ ШВИДКІСНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Для дослідження проблеми було сформовано дві експериментальні групи студентів першого курсу по 25 чоловік. Група №1 навчалась плавати по паралельно-послідовній системі тут одночасно вивчали два способи плавання – кроль на грудях та кроль на спині. Вони виконували вправи спочатку по елементах, а потім в координації. Обидва способи вивчалися паралельно до тих пір, поки студенти не оволоділи основами техніки. Далше вивчалися способи дельфін та брас.

Група №2 навчалась по п'ятиетапній системі:

I. етап передбачав адаптацію до властивостей води.

II. етап плавання трьома елементами:

а) руки кроль, дихання; б) руки брас видихи в воду; в) ноги-дельфіном видихи в воду.

III. етап плавання шістьма другорядними елементами:

1) кроль на грудях і дихання.

2) рухи ніг з диханням кроль на грудях.

3) рухи рук дельфіном з видихом в воду.

4) руки брас з видихом в воду (дошка в ногах).

5) рухи на спині з диханням (дошка в ногах).

6) руки брас на спині з вільним диханням.

IV. етап узгодження рухів всіх спортивних способів.

V. етап вивчення і вдосконалення всіх спортивних способів.

По завершенні програми занять в обох групах, які мали однакову кількість годин кожен учасник пропливав 25м. на час. Середній час групи №1 склав 22,10 с. Групи №2 -26,12 с.

Дослідження показали, що навчання плаванню по паралельно-послідовній системі дають можливість більш швидкого засвоєння техніки плавання. Відповідно це дозволяє за більш короткий час оволодіти технікою плавання і показати кращий результат, тобто швидше розвинути ранні швидкісні можливості.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

Баб'як Ж.	39
Борисова Т.	30
Босюк О.	63
Бурліцька О.	3
Бутрин Н.	40
Василюк А.	19
Вовк І.	31
Вовк Ю.	35
Гавдида Н.	41
Гарматій Н.	32
Голда А.	26
Голда Н.	27
Голда Ю.	27
Гринчуцька С.	33
Грузін В.	42
Данильченко М.	29
Дубик О.	28
Дячун О.	4
Казмірчук І.	64
Косянчук Л.	43
Крамар І.	23
Краузе О.	25
Криськов А.	44
Кузь Т.	5
Курко Я.	65
Левицький В.	6
Левчунь Г.	7
Лобас В.	45
Луців В.	54
Луців О.	46
Мазуренок О.	8
Малюта Л.	9
Мариненко Н.	10
Нагорняк Г.	37,38
Нагорняк І.	11
Надкевич Л.	47
Надозірний Я.	63,66,68
Ніконенко В.	48
Ониськів В.	12
Паласюк Б.	13,36,49
Паласюк М.	49
Перенчук О.	50

Петришина Л.	51
Піняк І.	14
Плавуцька І.	52
Процик Г.	53
Ралло Г.	67
Руда О.	15
Салук І.	54
Семенюк С.	16
Сидяга Б.	17
Синькевич Н.	18
Сівчук І.	35
Сівчук П.	55
Сокол З.	56
Сокол С.	57
Стойко І.	36
Стухляк М.	58
Третьяк В.	54
Федак С.	59
Федишин Б.	19
Федчишин О.	67,68
Химич І.	20
Хіта Г.	21
Хрупович С.	17
Цвіркун В.	60
Цепенюк Н.	22
Ціх Г.	23
Шовдра І.	61
Шпилик С.	24
Щигельська Г.	62
Яцків І.	69

ЗМІСТ

О. Бурліцька	5.
КОНЦЕПЦІЯ МЕНЕДЖЕРИЗМУ ЯК НАПРЯМКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТЕОРІЙ	
О. Дячун	6.
ХАРАКТЕРИСТИКА БІЗНЕС-ПЛАНУ	
Т. Кузь	7.
МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
В. Левицький	8.
РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	
Г. Левчунь	9.
ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ	
О. Мазуренок	10.
РОЛЬ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ	
Л. Малюта	11.
ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	
Н. Мариненко	12.
РОЗРОБЛЕННЯ ПИТАНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНЦЕПЦІЯХ НЕОКОНСЕРВАТИЗМУ	
І. Нагорняк	13.
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	
В. Ониськів	14.
РОЗРОБКА НОВОГО ТОВАРУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ	
Б. Паласюк	15.
ІНФОРМАЦІЙНО-ЛОГІСТИЧНА СИСТЕМА ЯК ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
І. Піняк	16.
БАЗИ ДАНИХ ЯК МАРКЕТИНГОВИЙ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ АКТИВ ПІДПРИЄМСТВА	
О. Руда	17.
ЗАХИСТ ФУНКЦІЙ ВІТЧИЗНЯНОГО ТОВАРОВИРОБНИКА	
С.Семенюк	18.
ТАКТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	
Б.Сидяга, С. Хрупович	19.
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ	

Н. Синькевич	20.
РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	
Б. Федішин, А. Василюк	21.
МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК МАШИНОБУДУВАННЯ НА ОСНОВІ ІНВЕСТИЦІЙ	
І. Химич	22.
РІВЕНЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ	
Г. Хіта	23.
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В КРИЗОВИХ УМОВАХ	
Н. Цепенюк	24.
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ РЕГІОНУ	
Г. Ціх, І. Крамар	25.
ОСОБЛИВОСТІ МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ	
С. Шпилик	26.
РЕКЛАМА, ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ІМІДЖУ	
О. Краузе	27.
ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	
А. Голда	28.
ОЦІНКА ВЛАСНОЇ ПОЗИЦІЇ ФІРМИ НА РИНКУ	
Н. Голда, Ю. Голда	29.
МЕТОДИ МАРКЕТИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ПОСЛУГ	
О. Дубик	30.
КОНКУРЕНЦІЯ ЯК РУШІЙНА СИЛА РИНКУ	
М. Данильченко	31.
АНАЛІЗ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЙ УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ	
Н.Гарматій	32.
ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДИКИ ТРЕНДОВОГО АНАЛІЗУ	
С.Гринчуцька	33.
ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВНЗ: ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ	
Т. Борисова	34.
МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВЕРНЕНЬ НА ТЕЛЕФОННУ ЛІНІЮ ЦЕНТРУ КОНСУЛЬТУВАННЯ МІГРАНТІВ	
І. Вовк	35.
ДО ПИТАННЯ МОДЕЛЮВАННЯ ВИБОРУ РЕСУРСОЩАДНИХ СТРАТЕГІЙ МАШИНОБУДІВНИХ	

ПІДПРИЄМСТВ	
Ю. Вовк	36.
СТАРТАП-ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ	
І. Сівчук	37.
СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕТОД ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
І. Стойко, Б. Паласюк	38.
ДО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ	
Г. Нагорняк	39.
ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ЛІЦЕНЗІЙ НА ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	
Г. Нагорняк	40.
ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	
Ж. Баб'як	41.
ЯКІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ	
Н. Бутрин	42.
МЕЖІ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ	
Н. Гавдида	43.
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	
В.Грузін	44.
ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ	
Л. Косянчук	45.
ІСТОРИЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ У ХІХ ст.	
А. Криськов	46.
КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОМІЩИЦТВА ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ	
В. Лобас	47.
ОСОБЛИВОСТІ І МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ І ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ» В ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	
О. Луців	48.
«ШВЕДСЬКИЙ ДІМ» І «ШВЕДСЬКА МОДЕЛЬ»: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ	
Л. Надкевич	49.
ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЇ ЕЛЕКТРИЧНОГО ПОЛЯ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ	

В. Ніконенко	50.
ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ОСВІТИ І ГУМАНІТАРНІ НАУКИ	
М. Паласюк, Б. Паласюк	51.
ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТУПЕНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У	
ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	
О. Перенчук	52.
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ У	
НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	
Л. Петришина	53.
КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ	
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СПЕЦІАЛЬНОГО ВЖИТКУ ЯК ФОРМА	
СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	
І. Плавуцька	54.
ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ САТИРИ ЯК	
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ ПРОБЛЕМИ	
Г. Процик	55.
РОЗВИТОК НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ. СИСТЕМА ВПРАВ	
І. Салук, В. Третьяк, В. Луців	56.
ОБґРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ПОКРАЩЕННЯ РІВНЯ	
ПСИХОФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СТУДЕНТІВ	
П. Сівчук	57.
ПОЛІТИЧНА СОЦІОЛОГІЯ МАКСА ВЕБЕРА В КОНТЕКСТІ	
ПОЛІТИЧНИХ ТРААНСФОРМАЦІЙ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	
З. Сокол	58.
ТЕХНОСФЕРА ЯК МАТЕРІАЛЬНА ОСНОВА ЯВИЩ І	
ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
С. Сокол	59.
ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО - ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	
УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
М. Стухляк	60.
БРАТСЬКІ ШКОЛИ УКРАЇНИ	
С. Федак	61.
ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ЗАКІНЧЕНЬ РОДОВОГО,	
ДАВАЛЬНОГО І МІСЦЕВОГО ВІДМІНКІВ ІМЕННИКІВ	
ЧОЛОВІЧОГО РОДУ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ	
XVIII СТ	
В. Цвіркун	62.
СВІТОГЛЯДНА НАСТАНОВА ТА УСТНОВКА	
(ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС)	
І. Шовдра	63.
ОЦІНКА СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ГУСЯТИНСЬКОГО	
КОЛЕДЖУ ТНТУ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ ДО ЗДОРОВОГО	
СПОСОБУ ЖИТТЯ ТА ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ	

Г. Щигельська	64.
ДІАСПОРА ЯК ФАКТОР ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ	
О. Босюк, Я. Курко	65.
ПЛАВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ ОРГАНІЗМУ ЛЮДИНИ ДО НЕСПРИЯТЛИВИХ ВПЛИВІВ ПОГОДИ	
І. Казмірчук	66.
ПРИЧИНИ І ПРОФІЛАКТИКА ТРАВМ У СИЛОВИХ ВИДАХ СПОРТУ	
Я. Курко	67.
СПОРТ ЯК ІНДИКАТОР ЯКОСТІ ЖИТТЯ	
Я. Надозірний, Я. Курко	68.
ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУП	
Г. Ралло, О. Федчишин	69.
МУЗИЧНО-РИТМІЧНИЙ РОЗВИТОК СТУДЕНТІВ У ВЗАЄМОДІЇ ФІЗИЧНОГО І ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	
О. Федчишин, Я. Курко	70.
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ТНТУ	
І. Яцків	71.
ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ОСНОВНИХ СИСТЕМ НАВЧАННЯ ПЛАВАННЮ НА РОЗВИТОК РАННІХ ШВИДКІСНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ	